T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANA DİLİ TÜRKÇE DERS KİTAPLARI İLE İKİ DİLLİLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

SEDA ACAR
197A7009

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NESLİHAN KARAKUŞ

İSTANBUL
2022

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANA DİLİ TÜRKÇE DERS KİTAPLARI İLE İKİ DİLLİLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

SEDA ACAR
197A7009
ORCID NO: 0000-0003-1853-4716

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NESLİHAN KARAKUŞ

İSTANBUL
2022

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANA DİLİ TÜRKÇE DERS KİTAPLARI İLE İKİ DİLLİLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

SEDA ACAR
197A7009

Tezin Savunulduğu Tarih: 20.06.2022
Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad **İmza**

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Neslihan Karakuş**

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Talat Aytan**

Dr. Öğretim Üyesi Hatice Coşkun

İSTANBUL
HAZİRAN 2022

ÖZ

ANA DİLİ TÜRKÇE DERS KİTAPLARI İLE İKİ DİLLİLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

Seda Acar

Haziran, 2022

Bu araştırmada ana dili Türkçe ders kitapları ile iki dillilere Türkçe öğretimi ders kitaplarının okunabilirlik yönünden karşılaştırılması amaçlanmıştır. Betimsel tarama yönteminin kullanıldığı çalışmada 5. Sınıf Türkçe ders kitabı (Anıttepe Yayıncılık), 6. Sınıf Türkçe ders kitabı (Ekoyay Yayıncılık), 7.Sınıf Türkçe ders kitabı (Özgün Yayıncılık) ve 8. Sınıf Türkçe ders kitabı (MEB Yayınları) ile Türkçe ve Türk kültürü 5,6,7 ve 8. seviye ders kitapları (MEB Yayınları) içerisindeki 277 metin incelenmiştir. Metinler bilgilendirici ve öyküleyici olarak gruplandırılmıştır. Şiir ve dinleme metinleri kapsam dışında tutulmuştur. Okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci- Yılmaz (2010) okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Değerlendirme esnasında metinlerin toplam hece sayısı, toplam sözcük sayısı, toplam cümle sayısı, hece olarak ortalama sözcük uzunluğu, sözcük olarak ortalama cümle uzunluğu, ortalama kelime sayısı, üç heceli kelime sayısı, dört heceli kelime sayısı, beş heceli kelime sayısı ve altı heceli kelime sayısı değişkenleri hesaplanmıştır. Bu değişkenler kullanılarak okunabilirlik formülleriyle yapılan hesaplamalar sonucunda incelenen kitapların hiçbirinde metinlerin okunabilirlik özelliklerine göre kolaydan zora doğru sıralanmadığı ve tüm kitaplarda bilgilendirici metinlerin okunabilirlik açısından öyküleyici metinlerden daha zor olduğu tespit edilmiştir. Ateşman formülüne göre Türkçe 5,6 ve 7. sınıf ders kitapları ile TTK 5. seviye ders kitabı kolay; Türkçe 8. sınıf ders kitabı ile TTK 6,7 ve 8. seviye ders kitapları ise orta güçlüktedir. Çetinkaya-Uzun formülüne göre Türkçe ve TTK ders kitaplarının tamamı eğitsel düzeydedir. Bezirci-Yılmaz formülüne göre ise Türkçe 5 ve 6. sınıf ders kitapları ile TTK 5. seviye ders kitabı lise; Türkçe 7 ve 8. sınıf ders kitapları ile TTK 6 ve 7. seviye ders kitapları lisans; TTK 8. seviye ders kitabı ise akademik düzeydedir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerine göre okunabilirliği en kolay kitap TTK 5. seviye ders kitabıdır. Bezirci-Yılmaz formülüne göre ise Türkçe 5. sınıf ders kitabının okunabilirliği en yüksektir. Her üç formüle göre de okunabilirliği en güç kitap TTK 8. seviye ders kitabıdır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları, okunabilirlik, ana dili, iki dillilik

ABSTRACT

COMPARISON OF TURKISH EDUCATION TEXTBOOKS USED FOR NATIVE TURKISH SPEAKERS AND BILINGUALS IN TERMS OF READABILITY

Seda Acar

June, 2022

The study aims to compare the Turkish coursebooks for native Turkish speakers and bilinguals in terms of readability. In the study using a descriptive survey model, 277 texts involved in the 5th-grade Turkish coursebook (Anıttepe Publishing), 6th-grade Turkish coursebook (Ekoyay Publishing), 7th-grade Turkish coursebook (Özgün Publishing), 8th-grade Turkish coursebook (Ministry of National Educatio- MNE Publishing), and Turkish and Turkish culture (TTC) coursebooks for 5, 6, 7, and 8th grades (MNE Publishing) have been examined. The texts are classified as descriptive and narrative. Poetry and texts for listening are excluded. The readability levels of the texts are determined based on the readability formulas of Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010), and Bezirci-Yılmaz (2010). Under the assessment, the variables such as the total number of syllables, words, and sentences, the average word length in syllables, the average sentence length in words, the average number of words, the total number of three, four, five, six-syllables words have been calculated. The calculations based on the readability formulas using the listed variables show that the texts are not ordered from easy to difficult in terms of their readability in none of the books examined. Also, it is found that the readability of the descriptive texts is more complicated than the readability of the narrative texts. According to the formula of Ateşman, the Turkish coursebooks for 5, 6, and 7th grades and the 5th-grade TTC coursebooks are found to be easy, while the 8th-grade Turkish coursebook and the TTC coursebooks for 6, 7, and 8th-grades are moderate in terms of readability. All Turkish and TTC coursebooks are pedagogic level based on the formula of Çetinkaya-Uzun. On the other hand, the Bezirci-Yılmaz formula implies that the Turkish coursebooks for 5th and 6th grades and the 5th-grade TTC coursebooks are at the high school level. The same formula suggests that 7th and 8th-grade Turkish coursebooks and the TTC coursebooks for the 6th and 7th grades are in the bachelor level while the 8th-grade TTC coursebook is in the academic level. The easiest book in terms of readability is the 5th-grade TTC coursebooks according to the formulas of Ateşman and Çetinkaya-Uzun. However, the Bezirci-Yılmaz formula indicates that the 5th-grade Turkish coursebook is the easiest one in terms of readability. Finally, all formulas suggest that the most difficult book in readability is the 8th-grade TTC coursebook.

Key Words: Turkish coursebooks, Turkish and Turkish Culture coursebooks, readability, native language, bilingualism

ÖN SÖZ

Ana dili Türkçe ders kitapları ile iki dillilere Türkçe öğretimi ders kitaplarında okunabilirliğin incelendiği bu araştırmada giriş bölümünde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmaya ilişkin tanımlara yer verilmiştir. Kavramsal çerçeve bölümünde ana dili, yabancı dil ve iki dillilik kavramlarının üzerinde durulmuş, okunabilirlik kavramı ve okunabilirliğin ölçülmesinde kullanılan değişkenler ile bu değişkenlerin kullanıldığı belli başlı okunabilirlik formülleri sıralanmıştır. Yöntem bölümünde araştırmada kullanılan yöntem, incelenen materyaller, verilerin hangi araçlarla toplandığı ve nasıl analiz edildiği açıklanmıştır. Bulgular bölümünde incelenen ders kitaplarındaki metin sayısı, adları, türleri ve okunabilirlik formülleri sonucu ulaşılan verilere yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise araştırmada işlenen problem ve alt problemlere yönelik olarak ulaşılan sonuçlar sıralanmış, bu sonuçların daha önce yapılmış ilgili çalışmalarla uyumu tartışılarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Tez yazım sürecinde görüş ve önerileriyle her daim yanımda olan, danışmanım Doç. Dr. Neslihan Karakuş'a ilgi ve destekleri için minnettarım.

Yüksek lisans eğitimimde ders içinde ve ders dışında bilgi birikimlerinden ve tecrübelerinden istifade ettiğim Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı, Prof. Dr. Bayram Baş, Doç. Dr. Celile Eren Ökten ve Doç. Dr. Talat Aytan' a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her daim desteklerini gördüğüm beni yetiştiren biricik annem Zekiye Acar ve sevgili babam İlyas Acar'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

İstanbul; Haziran, 2022 Seda Acar

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖN SÖZ ..... **iii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **iii**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **v**
KISALTMALAR ..... **vii**

1. GİRİŞ **1**
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Problem Cümlesi 2
1.3. Alt Problemler 2
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi 3
1.5. Sınırlılıklar 4
1.6. Varsayımlar 4
1.7. Tanımlar 4
1.8. İlgili Araştırmalar 5

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **1**
2.1. Ana Dili, Yabancı Dil, İki Dillilik Kavramları 1
2.2. Türkçe Dersi, Amaçları ve Kullanılan Öğretim Materyali 4
2.3. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi, Amaçları ve Kullanılan Öğretim Materyali 6
2.4. Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Sahip Olması Gereken Özellikler 8
2.5. Metin Türleri 10
2.6. Türkçe ve TTK Dersi Öğretim Programlarında Okuma Becerisi Kazanımları 11
2.7. Okuduğunu Anlamada Etkili Olan Unsurlar 15
2.8. Okunabilirlik Kavramı 15
2.9. Okunabilirlik ve Söz Varlığı İlişkisi 17
2.10. Okunabilirlik ve Anlaşılabilirlik İlişkisi 19
2.11. Okunabilirliğin Ölçülmesinde Kullanılan Değişkenler 19
2.12. Okunabilirlik Formülleri 20

2.12.1. Flesch Okunabilirlik Formülü 20
2.12.2. Flesch – Kincaid Okunabilirlik Formülü 21
2.12.3. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü 22
2.12.4. Gunning Fog Dizini 22
2.12.5. Coleman Okunabilirlik Formülleri 23
2.12.6. McLaughlin 'SMOG' Formülü 23
2.12.7. Fry Okunabilirlik Grafiği 24
2.13. Türkçeye Uyarlanan Okunabilirlik Formülleri 25
2.13.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü 25
2.13.2. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü 26
2.13.3. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü 27
2.13.4. Sönmez Formülü 28

3. YÖNTEM 29
3.1. Araştırma Deseni 29
3.2. Çalışma Materyali 29
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi 29

4. BULGULAR VE YORUM 31
4.1. Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlerin Türleri 31
4.2. Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında İncelenen Metinlerin Türleri 31
4.3. Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 32
4.4. Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 39
4.5. Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 47
4.6. Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 55
4.7. Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 63
4.8. Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 71
4.9. Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 81
4.10. Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi 92

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 104
5.1. Sonuç ve Tartışma 104
5.1.1. Birinci alt probleme ait sonuçlar: 104
5.1.2. İkinci alt probleme ait sonuçlar: 105
5.1.3. Üçüncü alt probleme ait sonuçlar: 106
5.1.4. Dördüncü alt probleme ait sonuçlar: 106
5.1.5. Beşinci alt probleme ait sonuçlar: 106
5.1.6. Altıncı alt probleme ait sonuçlar: 107
5.1.7. Yedinci alt probleme ait sonuçlar: 107
5.2 Öneriler 110

KAYNAKÇA 112

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda Okuma Kazanımları 12
Tablo 2: Flesch Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri 21
Tablo 3: Flesch-Kincaid Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri 21
Tablo 4: Dale-Chall Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri 22
Tablo 5: Ateşman'a Göre Türkçe Sözcük ve Cümle Uzunluğu Ortalamaları..... 25
Tablo 6: Ateşman Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri..... 26
Tablo 7: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri..... 26
Tablo 8: Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri 28
Tablo 9: Sönmez Okunabilirlik Formülü Anlaşılabilirlik Düzeyleri 28
Tablo 10: Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarındaki Toplam Bilgilendirici ve Öyküleyici Metin Sayıları..... 31
Tablo 11: Türkçe ve Türk Kültürü 5-8.Seviye Ders Kitaplarındaki Toplam Bilgilendirici ve Öyküleyici Metin Sayıları..... 31
Tablo 12: Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 32
Tablo 13: Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 33
Tablo 14: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 34
Tablo 15: Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 35
Tablo 16: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 40
Tablo 17: Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 40
Tablo 18: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 41
Tablo 19: Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 42
Tablo 20: Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 47
Tablo 21: Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 47
Tablo 22: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 49
Tablo 23: Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 49
Tablo 24: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri..... 55
Tablo 25: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri..... 55

Tablo 26: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 57
Tablo 27: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 57
Tablo 28: Ateşman Formülüne Göre Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri 62
Tablo 29: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri 63
Tablo 30: Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri 63
Tablo 31: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 63
Tablo 32: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 64
Tablo 33: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 66
Tablo 34: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 67
Tablo 35: Türkçe ve Türk Kültürü 6.Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 71
Tablo 36: Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 73
Tablo 37: Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 77
Tablo 38: Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 77
Tablo 39: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 81
Tablo 40: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 83
Tablo 41: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 87
Tablo 42: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Türde Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 87
Tablo 43: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 93
Tablo 44: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 94
Tablo 45: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri 98
Tablo 46: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri 98
Tablo 47: Ateşman Formülüne Göre TTK 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri 102
Tablo 48: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre TTK 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri 103
Tablo 49: Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre TTK 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri 103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Dünya Göç Raporu 2
Şekil 2: Türkçe Dersi Amaçları 5
Şekil 3: Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Amaçları 8
Şekil 4: Okunabilirlik Kavramı 16
Şekil 5: Fry Okunabilirlik Grafiği 24
Şekil 6: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 36
Şekil 7: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 37
Şekil 8: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 38
Şekil 9: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 39
Şekil 10: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 43
Şekil 11: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 44
Şekil 12: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 45
Şekil 13: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 46
Şekil 14: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 51
Şekil 15: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 52
Şekil 16: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 53
Şekil 17: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 54
Şekil 18: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 59
Şekil 19: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 60
Şekil 20: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 61
Şekil 21: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 62
Şekil 22: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 68
Şekil 23: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 69

Şekil 24: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 70
Şekil 25: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 71
Şekil 26: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 78
Şekil 27: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 79
Şekil 28: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 80
Şekil 29: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 81
Şekil 30: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 89
Şekil 31: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 90
Şekil 32: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 91
Şekil 33: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 92
Şekil 34: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 99
Şekil 35: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 100
Şekil 36: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri 101
Şekil 37: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim 102

KISALTMALAR

TTK: Türkçe ve Türk Kültürü
OKP: Okuma Kolaylığı Puanı
OHS: Ortalama Hece Sayısı
N: Ortalama Sayı
OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu
OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu
OP: Okunabilirlik Puanı
OKS: Ortalama Kelime Sayısı
YOD: Yeni Okunabilirlik Değeri
TKS: Toplam Kelime Sayısı
TCS: Toplam Cümle Sayısı
BKS: Bilinmeyen Kelime Sayısı

1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmaya ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dil tüm kültür unsurları için taşıyıcı görev üstlenen zorunlu bir koşuldur. Bunda dilin soyut düşünmeye olanak sağlamasının etkisi büyüktür. (Altınörs, 2003, 12-14). "Dilin iki temel bileşeni vardır. Bunlardan ilki 'anlama dili' yani alıcı dil, diğeri de 'anlatım dili'dir" (Güzel, 2014, 19). Dinleme ve okuma dilin alıcı bileşenine yönelikken konuşma ve yazma ise dilin anlatım bileşeni kapsamındaki becerilerdir. Ana dilinde dinleme ve konuşma becerileri çevrenin etkisiyle okul öncesinde gelişirken okuma ve yazma becerilerinin gelişimi okul eğitimine bağımlıdır. (Epçaçan, 2018, 623).

"Okuma; kelimeleri, tümceleri ya da bir yazıyı bütün ögeleri ile anlamlandırma, kavrama, algılama ve görme etkinliğidir" (Gündüz ve Şimşek, 2013: 15). "Akademik başarının temelinde iyi düzeyde okuma becerisi ve alışkanlığı edinmiş olmak vardır" (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016, 41). Öğrenme, bilginin belleğe kodlanması sürecidir. Bu çaba gerektiren karmaşık bir süreçtir. Öğrenme süreci, kısa süreli bellekten uzun düreli belleğe aktarılan bilgilerin anlamlı ve tanıdık yapıda olması durumunda tekrarlama ve derin analiz yoluyla gerçekleştirilir. "Öğrencilerin okuduklarını ve dinlediklerini doğru anlamaları sözcükleri doğru anlamlandırmalarına bağlıdır" (Karatay, 2007, 146). Sözcüklerin anlam zenginliği ve bağlamsal kullanım çeşitliliği metinler aracılığıyla sezdirilebilmektedir. Farklı türden metinler sayesinde öğrenci pek çok yeni sözcük öğrenmekle kalmayıp aynı zamanda hâlihazırda kelime hazinesinde bulunan sözcüklerinde değişik işlevlerde kullanımını görebilmektedir. Öğrencilerin farklı türden metinleri bir arada görebileceği erişilmesi en kolay kaynak ise ders kitaplarıdır.

Zorbaz (2007) Tüm öğretim süreçlerinde eğitimcilerin en sık kullandığı materyalin ders kitabı olduğunu ifade eder. Öğretim programlarında hedeflenen çıktılara ulaşılabilmesi için ders kitaplarındaki metinler her açıdan hedef öğrenci kitlesine

uygun olmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı da ders kitaplarının bu önemini dikkate alarak ana dili Türkçe öğretimi için ve yurt dışındaki iki dillilere Türkçe öğretimi için ayrı öğretim programları ve ayrı ders kitapları hazırlanmıştır. Ders kitaplarında dinleme/izleme metinleri çok sınırlı bir alana sahiptir. Metinlerin ekseriyeti okuma metnidir. Öğrenci metin ilişkisi de okuma becerisi ile kurulabilmektedir. Öğrencilerin okuma becerisinde eksiklik olması durumunda, kodlama süreçlerinin azalması muhtemeldir, bu da düşük derecede aşinalık ve analize neden olarak okuma hızı yavaşlaması ve daha az verimli performans ile sonuçlanır. İşte bu noktada metinlerin okunabilirliklerinin önemi ortaya çıkar. Metinlerin okunabilirlik düzeyi öğrencilerin okuma düzeyine uygun olmalıdır. Çünkü metnin karmaşıklığı okuyucunun motivasyonunu etkiler. İlgiyi geliştirmek için, metnin çok karmaşık olmaması önemlidir. Metinde yoğun zor kelime kullanımı ve karmaşık sözdizimi varsa, yani metnin okunması zorsa okuyucu okumanın ilk aşamasında ilgisini kaybeder. Öğrencilerin anlama becerileri de zayıfsa, okumayı monoton bulacaklardır. Öğrenme süreçleri dikkate alındığında yüksek okunması zor metinlerin yüksek beceri gerektirdiği söylenebilir.

1.2. Problem Cümlesi

"Türkçe 5-8. Sınıf ders kitapları ile Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?"

1.3. Alt Problemler

Cevap aranan alt problemler aşağıda gösterilmiştir:

1. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyi nedir?
2. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre 5-8. seviye TTK ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyi nedir?
3. Türkçe 5-8. sınıf ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?

4. TTK 5-8. seviye ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?
5. Türkçe 5-8. sınıf ders kitaplarında sınıf düzeylerinde okunabilirlik açısından bir farklılık var mıdır?
6. TTK 5-8. seviye ders kitaplarında sınıf düzeylerinde okunabilirlik açısından bir farklılık var mıdır?
7. İncelenen ders kitaplarının Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz formüllerine göre okunabilirlik değerleri açısından sıralanışı ne şekildedir?

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

"Okuma; basılı ve yazılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılanma, bunları anlamlandırıp kavrama ve yorumlama sürecidir" (Temizkan, 2009, 1). "Okuma etkinliği, ne amaçla yapılırsa yapılsın sonucunda doğru ve tam bir anlam çıkarabilmek esastır" (Ateş, 2008, 36). Öğrenci Türkçenin anlatım gücünü, söz varlığının zenginliğini ve bunların içinde bulunulan farklı durumlarda nasıl ifade bulduğunu bir metin bağlamı içinde anlayabilmektedir. Bağımsız, bir bağlam içinde olmayan kopuk cümlelerle dilin imkân ve kabiliyetlerinin aktarılması mümkün değildir. Öğrenciler Türkçe ders kitaplarında Türkçenin anlatım kabiliyetini gösteren sanatçı duyarlığıyla hazırlanmış pek çok türden metinle karşılaşabilmektedir. İçinde bulunulan zamanın ve mekânın şartları, yaşanan teknolojik gelişmeler ve değişen eğitim koşullarına rağmen özellikle Türkçe dersi özelinde ders kitapları her zaman en temel eğitim aracı olma özelliğini korumaktadır.

Çiftçi ve Çeçen (2007, 39) Ders kitabını öğrenci yaş ve ön bilgi düzeyi ile uyumlu öğretim programları dikkate alınarak hazırlanan çeşitli becerilere yönelik oluşturulmuş nitelikli metinlerden meydana gelen basılı eğitim materyali olarak tanımlar. Türkçe derslerinin ana materyalleri olan ders kitapları ile öğretim programında hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesi ve doğru anlamlandırmanın sağlanabilmesi için ders kitaplarındaki metin seçimlerinde okunabilirlik değerleri dikkate alınmalıdır. Ders kitapları öğrencinin ilgisini çekecek şekilde yapılandırılmalıdır. Ders kitaplarında yer alacak metinler öğrencinin düzeyi ile uyumlu bir şekilde düzenlenmelidir. Metinler ne ilgi çekmeyecek kadar kolay ne de okuyup anlamayı engelleyecek kadar zor olmalıdır. (Güneş, 2000, 235).

Ders kitabındaki metinlerin öğrenci düzeyi, ilgi ve ihtiyaçlarıyla uyumlu olmaması durumunda öğrencinin okuma ve anlamaya yönelik motivasyonu düşecek. Öğrenci-

öğretmen, öğrenci-ders kitabı ve öğrenci-öğrenci etkileşimi de olumsuz yönde etkilenecektir. Bu durum dört temel dil becerisi üzerinde konumlandırılmış olan Türkçe dersinde sadece okuma becerisinde değil diğer becerilere yönelik çalışmalarda da verimi azaltacaktır.

Türkçe dersi ve TTK derslerinin hedef öğrenci grubundaki farklılaşma öğretim materyallerinin de hedef gruba uygun şekilde farklılaşması gerektiğini düşündürtmektedir. Bu bakımdan iki ders için hazırlanmış ders kitaplarının okunabilirliklerinin belirlendiği bir çalışmanın yapılmamış olması sebebiyle konu üzerinde çalışma gereği duyulmuştur. Yapılan araştırmanın Türkçe ve TTK ders kitaplarının okunabilirliğiyle ilgili kişi ve kurumlara mevcut duruma yönelik dönüt verme ve hazırlanacak yeni ders kitaplarına katkı sağlama noktasında sonuçları itibariyle önem teşkil etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında Yurt içinde okutulan 5-8.sınıf Türkçe ders kitabındaki 92 metin ve yurt dışında okutulan 5-8.sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki 185 metin ile sınırlıdır.
2. Türkçe ders kitabı ve Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında okunabilirliği ölçülen metinler bilgilendirici ve öyküleyici metinler ile sınırlıdır. Şiir metinleri ve dinleme-izleme metinleri kapsam dışındadır.
3. Araştırmadaki okunabilirlik verileri Türkçe okunabilirliği ölçme amaçlı oluşturulmuş olan Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) formülleri ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Araştırmadaki temel varsayımlar (sayıltılar) aşağıdadır:

1. Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formüllerinin okunabilirliği ölçtüğü varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Okunabilirlik: Okuyan tarafından metinlerin kolay ya da güç anlaşılır olmasıdır (Ateşman 1997, 71).

Ana Dili: İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dildir. (Korkmaz, 1992)

İki Dillilik: Bir bireyin iki dil bilmesi, ya da toplumda iki dil kullanılması durumudur (Vardar, 1980, 93)

1.8. İlgili Araştırmalar

Okunabilirlikle ilgili yapılan araştırmalarda materyal olarak çoğunlukla ders kitapları, öğrenci kompozisyonları, çocuk kitapları, internet siteleri, hikâye ve masal metinleri kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak ise uzman görüşü, çıkartmalı okunabilirlik işlemi, Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri, FOG testi ve CLOZE testi kullanılmıştır.

Temur (2002) tarafından yazılan "İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tezinde 5.sınıf öğrencilerine kompozisyonlar yazdırılmış, öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlarla Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlikleri Ateşman formülü kullanılarak belirlenmiştir. Sonuçta anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) tarafından yazılan "Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi" adlı makalede 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki kırk altı düz yazı metninin okunabilirliği Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak ölçülmüştür. Öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlerden daha kısa cümlelerden oluştuğu ve okunabilirlik değerlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Zorbaz (2007) tarafından yazılan "Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime ve Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme" adlı makalede 1-8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masalların okunabilirlik düzeyleri

Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Ortalama okunabilirlik düzeylerinde sınıf seviyesi ile bağlantılı büyük bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Solmaz (2009) tarafından yazılan "İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi" adlı yüksek lisans tezinde araştırmada ders kitaplarından seçilen toplam otuz metinde ortalama kelime uzunluğu, ortalama cümle uzunluğu ve kelime hazinelerinin kullanım sıklığı değişkenlerinin Metinlerin okunabilirlikleri ve anlaşılabilirlikleri etkisi araştırılmıştır. Kelime hazinesi kullanım oranının metinlerin okunabilirlik düzeyleri üzerinde pozitif yönde ve diğer değişkenlerden daha büyük etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Temizyürek (2010) tarafından yazılan "Türkiye'de Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi" adlı makalede MEB'in ilköğretim düzeyi için önerdiği 10 kitabın Okunabilirlik düzeyleri Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Kitapların okunabilirlik düzeyleri arasında ciddi farklar olduğu tespit edilmiş Tavsiye edilen bu kitapların kademeler için ayrı ayrı düzenlenmesi gerektiği ortaya koyulmuştur.

Akkurt (2011) tarafından yazılan "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici ve Tahkiyeli Metinlerin Anlaşılabilirlikleri ile İlgili Görüşleri ve Metinlerin Metin Okunabilirliği Açısından Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde ders kitabından seçilen on beş metnin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyleri arasında fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Metinlerin okunabilirlikleri Ateşman formülü kullanılarak ölçülürken anlaşılabilirlikleri düzeyinin tespiti için ise ölçek geliştirilmiştir. Metinlerin okunabilirlik formülü sonuçlarına göre zor düzeyde iken anlaşılabilirlik ölçeği sonuçlarına göre kolay olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çeçen ve Aydemir (2011) tarafından yazılan "Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi" adlı makalede elli hikâye kitabının Okunabilirlik düzeyleri Ateşman formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Orta düzeydeki metinler seviyeye uygun bulunmamış, Kolay düzeydeki metinlerin gözden geçirilmesi

gerektiği savunulmuş ve çok kolay düzeydeki metinler okul öncesi için tavsiye edilmiştir.

Tosunoğlu ve Özlük (2011) tarafından yazılan "Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi" adlı makalede Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak 1.sınıf ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik seviyeleri ölçülmüştür. Metinlerin tamamının kolay düzeyde okunabilirliğe sahip olduğu görülmüş bu açıdan metinlerin öğrenci düzeyine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım (2012) tarafından yazılan "Okunabilir Bir Kitap Nasıl Seçilir" adlı makalede 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin kitap seçerken kullanabilecekleri okuyucu ve metin temelli değişkenlerin dikkate alındığı bir dereceli puanlama anahtarı geliştirmek amaçlanmıştır. Hazırlanan rubrik uzman kişilere danışılarak kapsam geçerliliği konusunda test edilmiştir. Dereceli puanlama anahtarının kapsam geçerliliğinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bağcı ve Ünal (2013) tarafından yazılan "İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi" adlı makalede Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerini kullanarak 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeylerini hesaplamışlardır. Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeylerine göre daha zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demir ve Çeçen (2013) tarafından yazılan "İlköğretim I-V. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi" adlı makalede ders kitaplarındaki altmış beş düz yazı metninin Ateşman okunabilirlik formülleri kullanılarak okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin sınıf seviyesi ile orantılı olarak güçleştiği görülmüştür. Bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlerden daha uzun kelime ve cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir.

İskender (2013) tarafından yazılan "Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki" adlı yüksek lisans

tezinde 5-8. Sınıf Türkçe ders kitaplarından seçilen yirmi beş metnin Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. İncelenen metinlerde bir yapım eki almış kelimelerin sayısının, bir çekim eki almış kelimelerin sayısının, basit ve türemiş kelime sayısının, basit cümle sayısının okunabilirlik düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Metinlerin okunabilirliklerinin ortalama olarak orta güçlük seviyesinde olduğu ve seviye artışına paralel farklılaşmadığı görülmüştür.

Karatay, Bolat ve Güngör (2013) tarafından yazılan "Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği" adlı makalede 6-8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliklerinin on iki Türkçe öğretmeninden alınan görüşler ve çıkartmalı okunabilirlik işlemi sonucu elde edilen veriler açısından tutarlılığı test edilmiştir. Öğretmen görüşleriyle çıkartmalı okunabilirlik işlemi sonucu elde edilen verilerin birbirleriyle tutarlı olmadığı görülmüştür. Bundan yola çıkılarak metin seçiminde okunabilirlik ve anlaşılabilirliğin sağlanması açısından sorunlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okur ve Arı (2013) tarafından yazılan "6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği" makalede Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri kullanılarak ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeylerini araştırmışlardır. İki formülün sonucunda da bilgilendirici metinlerin okunabilirliğinin öyküleyici metinlerden güç olduğu görülmüştür.

Özcan (2013) tarafından yazılan tarafından yazılan "6.-7. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu: Fransa Örneği" adlı makalede ders kitabının okunabilirlik açısından düzeye uygunluğu FOG ve CLOZE testleri uygulanarak ölçülmüştür. Kitapların okunabilir olmaktan uzak olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ateşal (2014) tarafından yazılan "8-10. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu" adlı makalede Gökdere ve Çepni tarafından Türkçeye uyarlanan FOG Testi formüllerini kullanılarak ders kitabının hedef yaş düzeyine uygunluğunu tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar ders kitabının düzeyinin hedef kitlenin düzeyinden çok yüksek olduğunu göstermiştir.

Durukan (2014) tarafından yazılan "Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ile Öğrencilerin Okuma Becerileri Arasındaki İlişki" adlı makalede 7. Sınıf Türkçe ders kitabından üç düzyazı metninin okunabilirlik düzeyi Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve Öğrencilerin okuma hızları karşılaştırılmıştır. Okunabilirlik düzeyinin zorlaşmasının anlama düzeyini ve okuma hızını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Baş ve İnan Yıldız (2015) tarafından yazılan "2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi" adlı makalede okunabilirlik Ateşman formülü kullanılarak tespit edilmiştir. Öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyinin seviyeye uygun olduğu, bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyinin ise seviyeye uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çakıroğlu (2015) tarafından yazılan "İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi" adlı makalede 41 metnin okunabilirlik düzeyleri Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri kullanılarak hesaplanmıştır. Metinlerin okunabilirliğinin öğrencilerin düzeylerinin üzerinde olduğu ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuma ilgi ve performanslarını düşürme riski taşıdığı görüşüne ulaşılmıştır.

Bolat (2016) tarafından yazılan "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği" adlı yüksek lisans tezinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki 12 metnin çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulanmış, metinlerin sözcük-cümle uzunlukları ve sözcüklerin kullanım sıklığına göre okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Sık kullanılan kelimelerin yoğun olduğu metinlerin daha rahat anlaşıldığı tespit edilmiştir. Bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlerden daha zor okunduğu görülmüştür.

Özdemir (2016) tarafından yazılan "Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Durumu" adlı makalede 26 düz yazı metni Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak incelenmiştir. Bilgilendirici metinler

öyküleyici metinlerden daha zor bulunmuştur. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından kitaptaki sıralanışlarının kolaydan zora doğru olmadığı ortaya koyulmuştur.

Teke (2016) tarafından yazılan "Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci'nin Öykülerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde yazara ait on hikâyenin Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak okunabilirlik düzeyleri ölçülmüştür. Hikayelerinin tamamının kolay düzeyde okunabilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Karaca (2018) tarafından yazılan "Ortaokul 7. Sınıf Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeylerinin Geliştirilmesinde Özü Bulma Becerisinin Etkisi" adlı yüksek lisans tezinde iki öğrenci grubu oluşturulmuştur. Deney grubuna özü bulma becerisi eğitimi verilmiştir. Bu eğitim sonucu deney grubu öğrencilerinin yazdıkları kompozisyonların okunabilirlik düzeylerinde bir artış görülürken kontrol grubundaki öğrencilerin yazdıkları kompozisyonların okunabilirlik değerlerinde bir farklılaşma olmamıştır. Özü bulma becerisinin öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeylerini geliştirmede etkili olduğu belirlenmiştir.

Mert (2018) tarafından yazılan "Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlikleri" adlı makalede Çetinkaya-Uzun formülü kullanılarak MEB yayınevi tarafından hazırlanmış 6,7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlikleri tespit edilmiştir. Öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre öğrenci düzeyine daha uygun olduğu gözlenmiştir.

Türkben (2018) tarafından yazılan "Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Metinsellik Ölçütleri Açısından İncelenmesi" adlı makalede 5.sınıf ders kitabındaki 16 metin incelenmiştir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Bazı metinlerin metinsellik ölçütlerine tam olarak uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Baki (2019) tarafından yazılan "Türkçe Dersi 8. Sınıf Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği" adlı makalede Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri kullanılarak ders kitabındaki 22 düz yazı metni incelenmiştir. Öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlerden daha okunabilir olduğu tespit edilmiştir. Metinler genel olarak düzeye uygun bulunmuştur.

Bora (2019) tarafından yazılan "Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde 5-8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 100 düz yazı metninin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin okunabilirliğinin öyküleyici metinlerden daha zor olduğu ve sınıf seviyesi arttıkça metinlerin güçlük seviyesinin artmadığı görülmüştür.

Çinpolat (2019) tarafından yazılan "Miyase Sertbarut'un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri" adlı yüksek lisans tezinde yazarın on kitabının okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Ateşman formülüne göre metinlerin genelinin orta güçlükte olduğu, Çetinkaya-Uzun formülüne göre metinlerin genelinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu, çıkartmalı okunabilirlik işlemine göre ise metinlerin genellikle zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öksüz (2019) tarafından yazılan "Okunabilirliğin Anlaşılabilirlik Üzerindeki Etkisinin Farklı Metin Türlerine Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde iki bilgilendirici metin iki de öyküleyici metin seçilmiş, metinlerin okunabilirlikleri Ateşman okuma formülü yardımıyla hesaplanmıştır. Metinlerdeki cümleler bağlama dikkat edilerek kısaltılmış böylece okunabilirlikleri kolaylaştırılmıştır. Bu durumun metinlerin anlaşılabilirliği üzerinde ise negatif bir etki oluşturduğu gözlemlenmiştir. Metinlerin orijinal hallerinin daha anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şimşek (2019) tarafından yazılan "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde yabancılara yönelik üç farklı yayın tarafından hazırlanmış Türkçe ders kitabının temel, orta ve ileri düzeylerindeki okuma metinlerinin okunabilirliği Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri kullanılarak hesaplanmıştır. Metin düzeyi ile okuma güçlüklerinin doğru orantılı olarak arttığı sonucu ortaya koyulmuştur.

Ziya (2019) tarafından yazılan "Behiç Ak'ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde yazarın altı çocuk romanı kelime sıklığı, deyim, atasözü, ikileme, kalıp söz, doldurma söz, yabancı

sözcük kullanımı bakımından incelenmiş ve Ateşman okunabilirlik formülü ile okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Romanların kalıp söz, terim, ikileme, deyim, atasözü kullanımı açısından oldukça zengin olduğu görülmüştür. Okunabilirlik değerleri incelendiğinde romanların tamamının Ateşman okunabilirlik formülüne göre "orta güçlükte" oldukları belirlenmiştir.

Özçetin ve Karakuş (2020) tarafından yazılan "5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi" adlı makalede 26 düz yazı metni Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri kullanılarak incelenmiştir. Öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlerden daha okunabilir olduğu tespit edilmiştir. Metinlerin okunabilirliğinin genel olarak sınıf seviyesinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şakiroğlu (2020) tarafından yazılan "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme" adlı makalede 29 öykü metninin okunabilirlik düzeyleri Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Öykülerin çoğunluğunun öğrenci düzeyine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun (2021) tarafından yazılan "Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyinin Değerlendirilmesi" adlı makalede MEB tarafından hazırlanmış 8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki 23 metnin okunabilirlik düzeyi Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri kullanılarak belirlenmiştir. Şiir ve tiyatro metinleri kapsam dışında tutulmuştur. Öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere kıyasla daha kolay okunabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dilek (2021) tarafından yazılan "6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema-Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği" adlı yüksek lisans tezinde iki farklı yayın tarafından hazırlanmış ders kitaplarındaki kırk altı metnin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri kullanılarak okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin okunabilirliklerinin hikâye edici metinlerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Her iki formülden elde edilen sonuçlara göre MEB Yayınlarına ait ders kitabının okunabilirliğinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Oğuzhan (2021) tarafından yazılan “Ortaokul Düzeyindeki Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bilgilendirici Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde ders kitaplarındaki 26 metnin okunabilirlik düzeyleri Çetinkaya-Uzun formülü kullanılarak hesaplanmıştır. 8.sınıf ders kitabındaki metinlerin sınıf düzeyine uygun olmadığı görüşüne ulaşılmıştır.

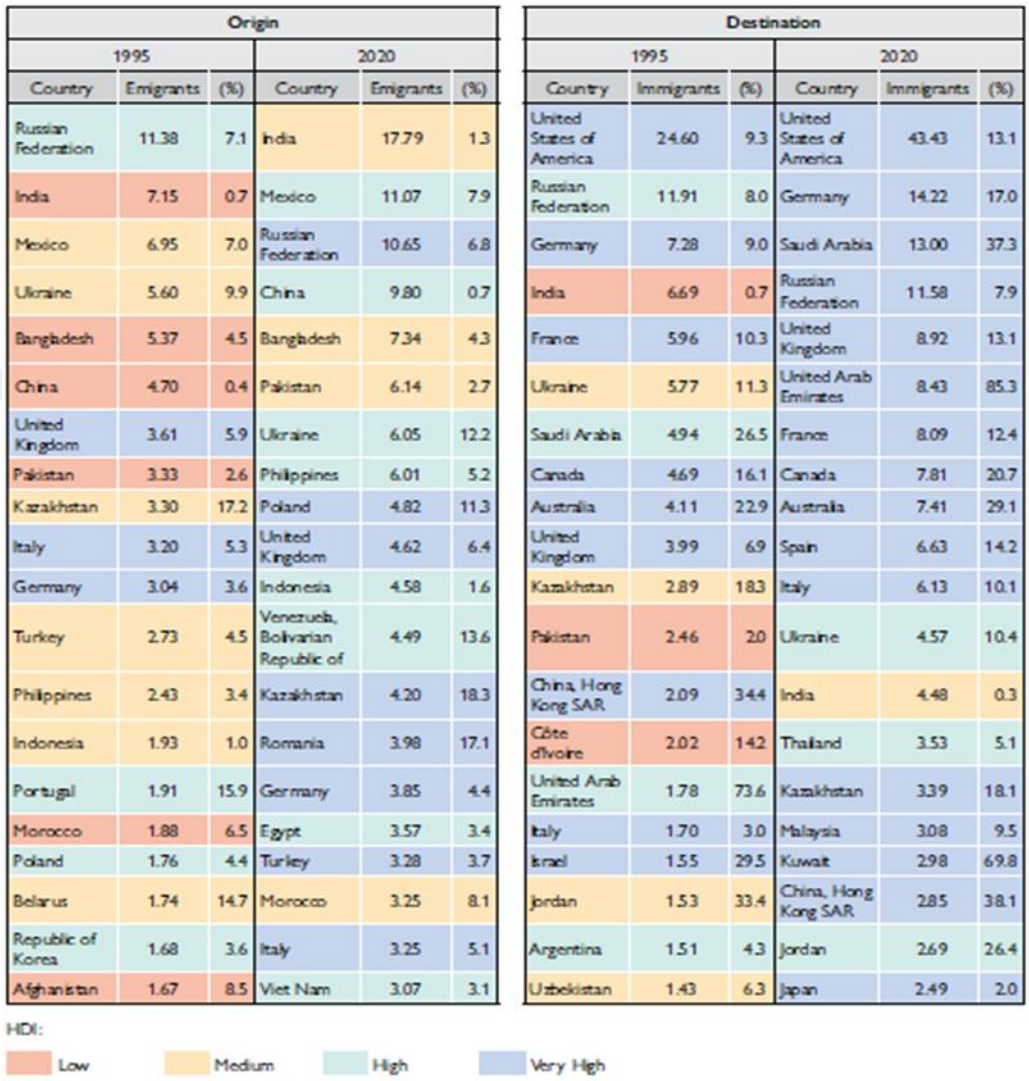
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ana dili, yabancı dil ve iki dillilik kavramlarının üzerinde durularak dil öğretiminde kullanılan metinlerin okunabilirliklerinin hedef kitleye uygunluğunun önemi belirtilmiştir. Bundan başka Türkçe ve TTK derslerinin amaçları, kullanılan öğretim materyalleri, ders kitaplarına alınacak metinlerin sahip olması gereken özellikler, Ders kitaplarındaki metin türleri, Türkçe ve TTK öğretim programları, programlardaki okuma becerisi kazanımları, Okuduğunu anlamada etkili olan unsurlar, okunabilirlik kavramı ile okunabilirliğin söz varlığı ve anlaşılabilirlikle ilişkisi, son olarak okunabilirliğin ölçülmesinde kullanılan değişkenler ile bu değişkenlerin kullanıldığı belli başlı okunabilirlik formüllerine yer verilmiştir.

2.1. Ana Dili, Yabancı Dil, İki Dillilik Kavramları

Dil eğitiminde hedeflere ulaşılması için öncelikle öğrenicilerin özelliklerinin tanınması gerekir. Bu özelliklerin içinde ise en temel özellik şüphesiz eğitimin de içeriğini oluşturan dildir. Bu noktada alan yazında sıklıkla kullanılan ana dili, yabancı dil ve iki dillilik kavramlarının net bir şekilde bilinmesi eğitim içeriğinin hedeflenen grubun beklenti ve ihtiyaçlarına uyumunun sağlanabilmesi için kritik öneme sahiptir.
Ana dili kavramı pek çok kez tanımlanmıştır. Aksan (2004, 175) ana dilini tanımlarken başta anne olmak üzere yakın iletişimde bulunulan çevrenin etkisiyle öğrenilerek bireyin toplulukla en sağlam bağını oluşturan dil olduğunu vurgular. Hengirmen (2002,30) insanın duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde aktardığı dilin ana dili olduğunu ifade etmiştir. Adalı (1983,31) dilin temel işlevinin anlamak ve anlatmak olduğunu, bu bilincin ise ana dili edinim sürecinde kazanıldığını söyler. Ana dilinin önemi noktasında altı çizilen bir diğer husus ise bireyin topluma ve kültüre aidiyetini sağlamada sahip olduğu önemdir. Stebler (2014,5)' e göre ana dili bireylerde uluslarına karşı aidiyet oluşturan ve insan topluluğunun bir ulus olmasını sağlayan ana etkendir.
Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi, yeni gelişmiş ulaşım sistemleri ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, eskiden coğrafi olarak uzak ve yabancı kabul edilen

toplumların birbiriyle çeşitli siyasi, ticari ve kültürel etkileşimler içerisine girmesini sağlamıştır. Etkileşimler gerek devletler gerekse bireyler boyutunda artarak devam etmektedir. Dünya genelinde artan göç ve göçmen sayısı da bu çok kültürlülük sürecini desteklemektedir.



Origin					
1995			2020		
Country	Emigrants	(%)	Country	Emigrants	(%)
Russian Federation	11.38	7.1	India	17.79	1.3
India	7.15	0.7	Mexico	11.07	7.9
Mexico	6.95	7.0	Russian Federation	10.65	6.8
Ukraine	5.60	9.9	China	9.80	0.7
Bangladesh	5.37	4.5	Bangladesh	7.34	4.3
China	4.70	0.4	Pakistan	6.14	2.7
United Kingdom	3.61	5.9	Ukraine	6.05	12.2
Pakistan	3.33	2.6	Philippines	6.01	5.2
Kazakhstan	3.30	17.2	Poland	4.82	11.3
Italy	3.20	5.3	United Kingdom	4.62	6.4
Germany	3.04	3.6	Indonesia	4.58	1.6
Turkey	2.73	4.5	Venezuela, Bolivarian Republic of	4.49	13.6
Philippines	2.43	3.4	Kazakhstan	4.20	18.3
Indonesia	1.93	1.0	Romania	3.98	17.1
Portugal	1.91	15.9	Germany	3.85	4.4
Morocco	1.88	6.5	Egypt	3.57	3.4
Poland	1.76	4.4	Turkey	3.28	3.7
Belarus	1.74	14.7	Morocco	3.25	8.1
Republic of Korea	1.68	3.6	Italy	3.25	5.1
Afghanistan	1.67	8.5	Viet Nam	3.07	3.1

Destination					
1995			2020		
Country	Immigrants	(%)	Country	Immigrants	(%)
United States of America	24.60	9.3	United States of America	43.43	13.1
Russian Federation	11.91	8.0	Germany	14.22	17.0
Germany	7.28	9.0	Saudi Arabia	13.00	37.3
India	6.69	0.7	Russian Federation	11.58	7.9
France	5.96	10.3	United Kingdom	8.92	13.1
Ukraine	5.77	11.3	United Arab Emirates	8.43	85.3
Saudi Arabia	4.94	26.5	France	8.09	12.4
Canada	4.69	16.1	Canada	7.81	20.7
Australia	4.11	22.9	Australia	7.41	29.1
United Kingdom	3.99	6.9	Spain	6.63	14.2
Kazakhstan	2.89	18.3	Italy	6.13	10.1
Pakistan	2.46	2.0	Ukraine	4.57	10.4
China, Hong Kong SAR	2.09	34.4	India	4.48	0.3
Côte d'Ivoire	2.02	14.2	Thailand	3.53	5.1
United Arab Emirates	1.78	73.6	Kazakhstan	3.39	18.1
Italy	1.70	3.0	Malaysia	3.08	9.5
Israel	1.55	29.5	Kuwait	2.98	69.8
Jordan	1.53	33.4	China, Hong Kong SAR	2.85	38.1
Argentina	1.51	4.3	Jordan	2.69	26.4
Uzbekistan	1.43	6.3	Japan	2.49	2.0

HDI: Low Medium High Very High

Şekil 1: Dünya Göç Raporu

Uluslararası göçmenlerin 1995'teki ve 2020'deki ilk yirmi varış noktası (sağda) ve kökeni (solda) /(Milyon)- (World Migration Report 2022, 202).

Şekil 1' deki veriler incelendiğinde 2020 yılında 1995 yılına göre göçmen sayısının dünya genelinde arttığı görülmektedir. İlk yirmi varış noktasını ise Hindistan haricinde yüksek ve çok yüksek insani gelişmişlik endeksine sahip ülkeler oluşturmaktadır.

Uluslararası göçmen sayısında görülen artış dünya genelinde göçmenlerin toplumla entegrasyonun sağlanması için planlı ve kapsamlı eğitim hizmetleri sunulmasını zorunlu hale getirmektedir. Sunulacak eğitimin temelini ise dil eğitimi

oluşturmaktadır. İki dillilere yönelik çalışmaların önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bireyin ana dili olmayan bir dili o dilin konuşurken ve yazarken ana dili olarak kullanıldığı bir yerde öğrenmesine ikinci dil edinimi denir (Karaağaç, 2011, 223).

Açık (2019, 8) iki dilliliği ikinci dilin edinilme koşullarına göre: eş zamanlı iki dillilik ve birbirini izleyen iki dillilik olarak, ikinci dilin edinim yaşına göre: erken iki dillilik ve sonraki iki dillilik olarak, dilsel ölçütlere göre ise: eş güdümlü iki dillilik, eklemeli iki dillilik ve bağımlı iki dillilik olarak ayırarak sınıflandırmıştır.

Bir dili yabancı dil olarak öğrenmek için ihtiyaç duyulan motivasyonla ikinci dil olarak konuşmak için ihtiyaç duyulan motivasyon aynı değildir. İkincisinde motivasyon ihtiyacı daha azdır. Çünkü dilden ikinci dil olarak konu edilmesi baştan öğrenmenin gerçekleştiği çevrenin bu dilin baskın olarak kullanıldığı bir çevre olduğu bilgisini içermektedir. Bu durum dilin öğrenilmesinin hayati bir öneme sahip olmasını sağlar.

Yabancı dil eğitimi yapay, sonradan oluşturulmuş bir ortamda gerçekleşirken ikinci dil eğitiminde ana dili ediniminde işleyen sürece benzer doğal ve öğretim için oluşturulmamış etkileşim ortamları bulunmaktadır. Birinde hedef dile maruz kalınan süre çok sınırlıyken diğerinde mütemadiyen dile maruz kalma durumu söz konusudur. Yabancı dil eğitimi programda belirlenmiş ihtiyaçlara yönelik olarak yürütülür ve öğrenici bu programa bağlıdır. İkinci dil eğitiminde ise programda belirtilmiş ihtiyaçlara ek olarak kişi gündelik hayatında karşılaştığı sorunlara çözüm üretmek zorundadır. Bu durum hedef dile dair plan ve program dışında yeni ihtiyaçlar meydana getirmektedir. Hedef grupların sahip olduğu birbirinden farklı şartlar, ihtiyaçlar ve beklentiler doğrultusunda eğitim programları, materyaller, yöntem ve teknikler ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde özelleştirilmelidir.

Göçmen çocukların yerlilerle eşit olanaklarına sahip bir şekilde eğitim sistemine dahil edilmesi için gereken fiziksel, sosyal ve psikolojik altyapı güçlendirilmeli, ana vatanları dışında ana dillerini edinme ve öğrenme imkânı sunulmalıdır. Çok dillilik bir entegrasyon problemi olarak görülmemeli zihinsel gelişim ve akademik başarı için değerlendirilmesi gereken bir potansiyel olarak kabul edilmelidir. Aksi durumda asimilasyon söz konusu olabilmektedir. İnal ve Çakır (2021, 151) asimilasyonu bireyin kendi köken kültürüyle bağlarının ihmali, aidiyetin azalması, bir mesafe ve kültürel ayrımlaşma söz konusu olması durumunda köken kültürün baskın kültür içinde erimesi kültürün kaynağı ile etkileşimin sona ermesi olarak tanımlamaktadır.

Türkiye'den 1960'ta Almanya'ya, ardından diğer Avrupa ülkelerine misafir işçilerin gidişiyle kitlesel bir yurt dışı göçü başlamıştır. Göç eden ilk kuşak Türkiye'ye geri dönme düşüncesindeyken sonraki kuşaklar bu ülkelerde doğmuş büyümüştür. Geri dönme düşüncesi ise yerini kalıcı yerleşmeye bırakmıştır (Yalçın, 2002, 53)

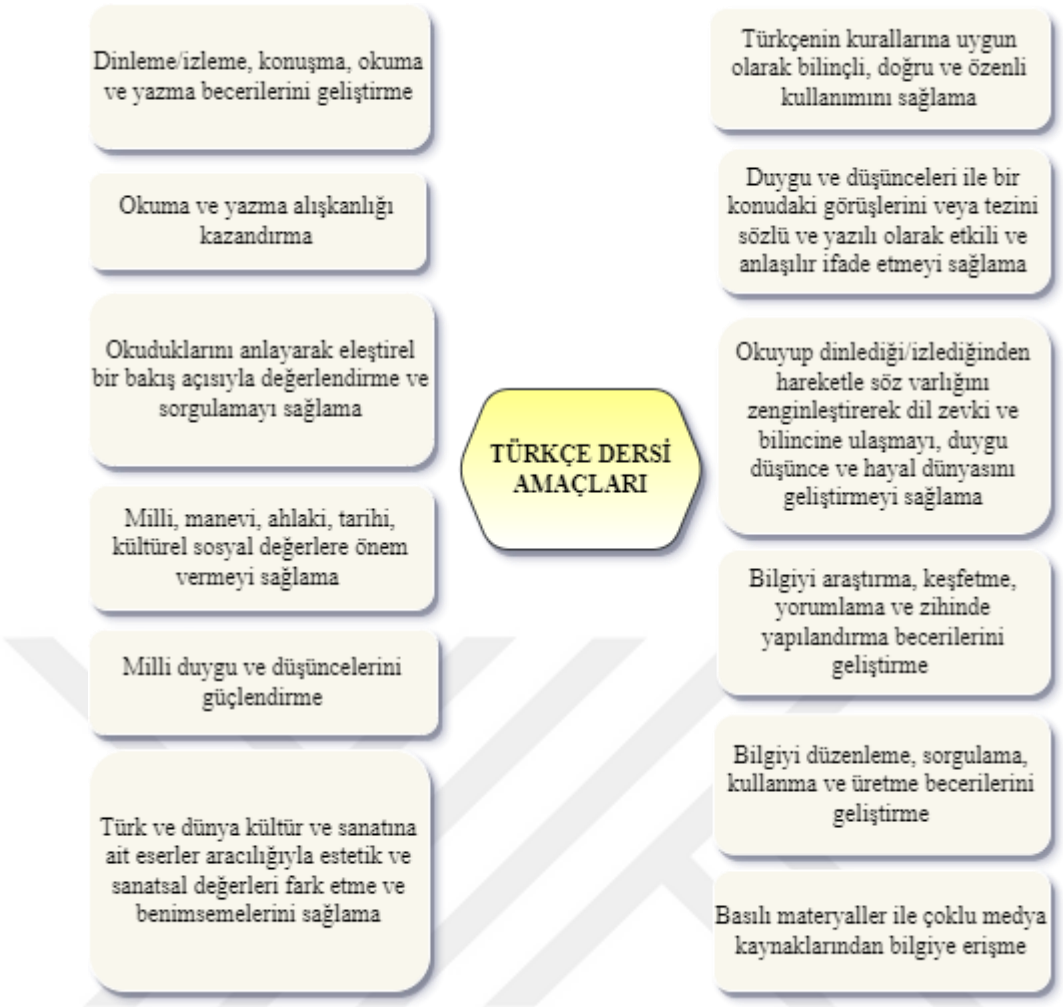
Hâlihazırda yurt dışında yaşayan Türk çocukları iki dilli olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Farklı iletişim ortamlarında farklı diller kullanmakta bazı durumlarda ise iki dilin karışımı karma bir dille konuşmaktadırlar. İki dilli Türk çocuklarının ebeveynleriyle yabancı dilde konuşma oranı ise ebeveynlerinin ilgili ülkede geçirdiği zamanla doğru orantılı olarak artış göstermektedir. (Yıldız, Arslan, Thomas, 2021, 159). Çocukların her iki dilde de gelişmeleri anne babanın, öğretmenlerin, yakın ilişki içinde olunan kişilerin ve ilgili kurumların bilinçli ve özenli davranmasına ve bu doğrultuda politikalar yürütmesine bağlıdır.

2.2. Türkçe Dersi, Amaçları ve Kullanılan Öğretim Materyali

Türkçe derslerinde metinler kullanılarak planlanan etkinlikler yoluyla öğrenciler açıklama, yorumlama, çözümleme, önemli bilgileri ayırt etme, eleştirel düşünme ve farklı bakış açıları geliştirme gibi becerileri kazanır. (Ercan Güven, 2022, 224).

Türkçe dersinde planlanan eğitim süreçleri ile öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirilmesi, toplumla etkileşimin güçlendirilmesi, ana diline yönelik olumlu bir tutum ve motivasyon oluşturulması amaçlanmıştır. Türkçe dil becerilerinin diğer tüm alanlardaki gelişmede ve mesleki becerileri edinmede ön şart olduğu noktasından hareket edilmiştir. (MEB, 2019)

Öğretim programında okuma ve yazma kazanımları metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlamlandırmayı sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Kazanımlar sarmal yaklaşımla ve sınıf düzeyine bağlı olarak artan zorlukta yapılandırılmıştır. Dil bilgisi ve yazım kuralları konuları diğer becerilerle kaynaşık olarak ön koşul ilişkisinde kolaydan zora doğru bir sırayla verilmiştir.



Şekil 2: Türkçe Dersi Amaçları

Öğrenci ve öğretmenler tarafından ders işleniş sürecinde ve öncesinde araştırma, tekrar, ödev ve alıştırma vb. etkinlikler sırasında rehber olarak kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin, dil ve anlatımın, verilen bilgilerin hedef grubun düzeyiyle uyumu, güncelliği ve bilimsel geçerliliği önemlidir. (Yavuz, 2021, 1). Ders kitaplarındaki metinler öğrencilerin anlam evrenlerini geliştirecek ve ana dili bilinci kazandıracak nitelikte olmalıdır (Sever, 2013, 25).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda her sınıf düzeyinde ders materyallerinde yer almak üzere sekiz temaya karar verilmiştir. Bu temalar: Erdemler, Millî Kültürümüz, Millî Mücadele ve Atatürk, Birey ve Toplum, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Zaman ve Mekân, Duygular, Doğa ve Evren, Sanat, Vatandaşlık ve Çocuk Dünyası şeklindedir. "Erdemler", "Millî Kültürümüz", "Millî Mücadele ve Atatürk" temaları her sınıf düzeyinde zorunludur. Zorunlu temalar dışında yer verilecek temalarda ders kitabı

yazarlarına seçme özgürlüğü tanınmıştır. Her temada dört metin bulunmaktadır. Bu metinlerden üçü okuma, biri dinleme-izleme metnidir. Ders kitabında ise toplam otuz iki metin bulunması ön görülmüştür.

2.3. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi, Amaçları ve Kullanılan Öğretim Materyali

Dünyadaki değişen sosyal ve ekonomik şartlar insanlar için yabancı dil öğrenmeyi bir ihtiyaç haline getirmiştir. Türkiye Maarif Vakfı, TİKA, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumlar yurt dışında Türk kültürünün yabancılara tanıtılması ve Türkçe öğretimine yönelik çalışmalar yürütmektedir (Güzel, 2014, 249). Türkçe öğrenmek isteyen yabancılar ve Türk kökenlilere yönelik ilgili kurumlar tarafından çeşitli materyaller (ders kitapları, çalışma kitapları, okuma kitapları) hazırlanmıştır. "Yurt dışında yaşayan Türk kökenli iki dillilere Türkçe, yabancı dil olarak ya da ana dili olarak öğretilmektedir" (Bican, 2021, 93).

"Azınlık çocuklarında genellikle birinci dilden ikinci dile geçiş ve kademeli olarak birinci dilde kayıp görülür" (Paradis, 2007, 399'ten aktaran İnal, Çakır, 2021, 153). Yurt dışında yaşayan Türklerin Türkçeyi ve Türk kültürünü yitirmemesi ve gelecek nesillere de aktarması ayrıca öğrenilecek yeni dillerde başarının sağlanması için doğru ve etkili şekilde planlanmış bir Türkçe eğitimi uygulaması şarttır. Belet (2009, 71-85) iki dillilere verilecek ana dili eğitiminin, eğitimde eşitliği sağlayarak öğrencilerin okul terkinin ve sene tekrarının azaltılması ile eğitim uygulamalarının ekonomikliğini ve sürdürülebilirliğini artırılmasındaki öneminin altını çizerek oluşacak toplumsal ve kültürel yararları sıralamıştır.

Türkçe ve Türk kültürünü aktarma amacıyla ilgili ülkelerin eğitim sistemleri içinde öğrenci talebine bağlı olarak Türkçe ve Türk Kültürü dersleri yürütülmektedir. Türkçe ve Türk Kültürü dersi programı hazırlanırken amaç Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik Türkçe dil ve kültür eğitimi sağlamaktır. Dersler isteyen her milletten öğrencinin katılımına açıktır. Dersi yürüten öğretmenlerin kimi Türkiye'den görevlendirilmişken kimi dersin okutulduğu ülkedeki yetkili makamlar tarafından atanmıştır. Ders yabancı devlet okullarında seçmeli olarak ve genellikle birleştirilmiş sınıf düzeninde yürütülmektedir. Dersin işlendiği okulların çoğunda ders için bir ya da iki saatlik süre ayrılmakta ders notları ortalamaya ya da sınıf geçmeye etki

etmemektedir. Bu durum öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir (Yıldız, Arslan, Thomas, 2021, 46; Karadağ, Baş, 2019, 10).

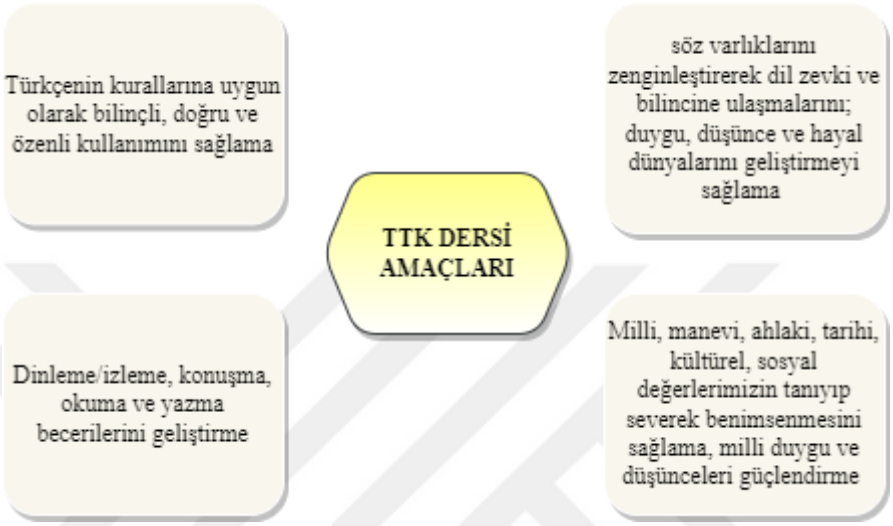
2009'da "Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı" yürürlüğe konulmuştur. Programda birinci sınıftan onuncu sınıfa kadar kazanımlar, örnek etkinlikler ve ölçme değerlendirmeye yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Her sınıf düzeyi için ayrı ayrı kazanımlar hazırlanmamıştır. 1-3. sınıf, 4-5.sınıf, 6-7.sınıf ve 8-10.sınıf şeklinde sınıf düzeyleri gruplandırılarak gruplar için kazanımlar belirlenmiştir. Programa yönelik eleştiriler ve ihtiyaçlar dikkate alınarak 2018 yılında Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı yenilenmiş 2019 yılında da TTK ders kitapları hazırlanmıştır.

2018'de hazırlanan yeni programın adı "Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı" olarak belirlenmiştir. Programda amaçlar, temalar, uygulama ve ölçme değerlendirmeye yönelik açıklamalar yapılmıştır. TTK derslerinin yürütüldüğü ülkelerdeki okul sistemlerinin farklılıklar gösteriyor olmasına dikkat edilerek temel eğitime karşılık gelen sekiz seviye kabul edilerek Türkçe dil becerilerinin ve işlenecek konuların ön koşullu ve zorluğu seviye ile orantılı artan bir şekilde düzenlenmesine karar verilmiştir. Program geliştirilmeden önce Türkçe ve Türk Kültürü dersini yürüten öğretmenlerden, derse katılan öğrencilerden ve öğrencilerin velilerinden görüşler alınmış, sahadan elde edilen bulgular dikkate alınarak öğretim programının hedefleri ve ders materyallerinde ele alınacak temalar belirlenmiştir. Sekiz temanın işlenmesi öngörülmüştür: 1. Ben ve Ailem, 2. Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama, 3. Oyun ve Eğlence, 4. Bayramlar ve Kutlamalar, 5. Gezelim Görelim, 6. Geçmişe Açılan Kapı, 7. Sanat ve Edebiyat, 8. İnsan ve Doğa. (MEB, 2018, 1).

Yenilenen Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı 2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Kitapların dağıtımının tamamlanması covid salgını sürecinde gerçekleşmiştir. Salgın sürecinde uzaktan eğitim ile eğitim sürdürülmüş bu süreçte "Eğitim Bilişim Ağı (EBA)" dan da yararlanılmıştır. Programda uygulayıcılara ölçme değerlendirmede bireysel ve iş birlikli öğrenmeyi temel almaları, kontrol listesi, dereceli puanlama anahtarı, öz değerlendirme, akran değerlendirme, sınıf içi öğrenci günlükleri ve yapılandırılmış gözlem formlarından yararlanarak bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin gözlemlenmesi tavsiye edilmektedir.

Hancı Yanar (2020, 188-214) çalışmasında geliştirme uzmanları ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak 2018 TTK dersi öğretim programının zayıf yönlerini

belirlemiştir. Program, örnek ölçme değerlendirme araçlarına ve etkinliklere yer verilmemesi, bazı kazanımların öğrenci düzeyinin üzerinde olması, içerik ve kazanımların tam olarak örtüştürülmemesi, birleştirilmiş sınıf düzeninde farklı yaş gruplarından öğrenciye aynı ortamda eğitim verilmesi, her bilişsel basamaktan etkinlik bulunmaması, tekrara az yer verilmesi, kültür kazanımlarının programdan çıkarılmış olması ve inkılaplar konusuna az yerilmesi gibi nedenlerle eleştirilmiştir.



Şekil 3: Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Amaçları

2018 yenilenen TTK öğretim programına göre dersin amaçları Şekil 3'te gösterilmiştir. Amaçlar Türkçe dersi ile ulaşılması hedeflenen amaçların sadeleştirilmiş şekli gibidir. Öğrencilerin Türkçe üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik eleştirel düşünme, sorgulama ve değerlendirme benzeri amaçlar oluşturulmamış olması dikkat çekmektedir.

2.4. Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Sahip Olması Gereken Özellikler

Ders kitapları, eğitim öğretim programlarıyla uyumlu olarak ilgili ders konularının sırayla ve doğru bir şekilde aktarıldığı yazılı araçlardır. (Çakır, 1997, 7). Ders kitapları öğretmen ve öğrenci için erişilebilirliği en yüksek kaynaktır. Öğretim programlarında genel çerçevesi ve sınırları çizilen konular ders kitabında dinleme/izleme ve okuma metinleri, görseller ve alıştırmalarla somutlaşmaktadır. Ülkemizde ana dili öğretimi yapılırken ya da yurt dışında iki dillilere yönelik dil eğitimi yapılırken kullanılan kitaplardaki metinlerin Türkçenin anlam zenginliğini ve estetiğini yansıtan, nitelikli ve öğrenci ihtiyaçlarına cevap verecek bir içeriğe sahip olması önemlidir. Özbay

(2002, 37'den aktaran Bağcı, Ünal, 2013, 13) araştırmasında Türkçe öğretmenlerinin derslerini %94,44 oranında ders kitabına bağlı olarak yürüttüklerini tespit etmiştir. Ders kitabının eğitim sürecinde böyle aktif bir rolde olması nedeniyle içeriği planlanırken ilgili tüm tarafların ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencilerin okudukları metinleri anlayıp kendileri de metin yazabilmeleri ve doğru bir iletişim için gereken donanımları edinmeleri nitelikli metinlerle karşılaştırılmalarına bağlıdır (Türkben, 2018, 215). Özçetin ve Karakuş (2020, 177) ders kitaplarında yer verilecek metinlerin çeşitli hesaplama ve analiz sonuçlarına göre nitel ve nicel özellikleri bakımından uygun bulunması gerektiğini belirtir.

Ders kitaplarındaki metinlerde içerik; anlamlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi gerçeklerle tutarlı olmalı aynı zamanda somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, bütünden parçaya ya da parçadan bütüne, günümüzden geçmişe, , yakından uzağa, olaylardan kavram ve genellemelere doğru yapılandırılmalıdır (Demirel, 2020, 143).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler şu şekilde belirtilmiştir: Bir metnin Türkçe ders kitaplarına alınabilmesi için başka kaynaklardan değil yazarının kendi eserinden alınmış olması, türünü en iyi temsil eden örneklerden olması, çocuk gerçekliğine uygun olması, kazanımlarla ve işlenen temayla uyumlu olması gerekmektedir. Ders kitaplarındaki metinlerin mümkün olduğunca farklı yazarlardan ve farklı türlerden seçilmesi dilin kullanımı açısından çeşitlilik sağlayacağı için tercih edilmelidir. Uzun metinlerde anlam akışına zarar vermeyecek şekilde kısaltma yapılabilir. Doğru ve nitelikli çevirisine yer vermek şartıyla dünya edebiyatından metinlerden örneklere yer verilebilir. Yayınevleri ders kitaplarını hazırlarken bir seviyede yer verdikleri metni başka bir seviye ders kitabında tekrar kullanmamalıdır. 1. sınıf dışında özel olarak kitap için yazılmış metinler tercih edilmemelidir. Tamamına verilemeyecek uzunluktaki edebi türlerde seçilen bölüm dışındaki bölümlerin özeti verilerek bağlam kopukluğu yaşanmasının önüne geçilmelidir. Metinlerde eğitim açısından uygun olmayan olumsuz davranışlar bütünlük bozulmamak kaydıyla çıkarılabilir. Yazar ve şairlerin yaşam öykülerinde edebiyatla alakalı yönleri aktarılmalıdır. Farklı dönemlerde yaşamış yazar ve şairlerin eserlerinden alınan metinlerde dönemin Türkçesinin günümüz Türkçesiyle farklılıkları hata olarak görülüp düzeltilmemelidir (MEB, 2019, 18).

2.5. Metin Türleri

İnsanlığın değişen ve gelişen dünyasında metnin eskiden çizilmiş keskin sınırları belirsizleşmiştir. Metinlerarası yaklaşım metni salt yazılı, sözel ve basılı bir kompozisyon olarak kabul etmez. Artık sözel olmayan, yazılı olmayan göstergeler de birer metin olarak kabul edilmektedir. Bu durum anlamlandırma sürecinde okurun sorumluluğunu artırmaktadır.

Edebiyat eserlerinin biçimlerine, teknik özelliklerine ve konularına göre ayrıldığı çeşitlere metin türleri denir" (Kavcar, Oğuzkan, Aksoy, 2002). Türkçe öğretimi, Türkçenin anlam zenginliği, anlatım imkân ve kabiliyetlerini yansıtan öğretici ve sanatsal metinler aracılığıyla yapılır (Sever, 2015, 8). Farklı türden metinlerle karşılaşmak öğrencide çok yönlü bakış açısı geliştirmeyi, hayatı, insanı, dili ve kültürü tanıyıp anlamlandırmayı sağlar. Farklı ifade ediş biçimlerini görmesini sağlayarak düşünce dünyasını zenginleştirir. Dinlerken/izlerken, konuşurken, okurken ve yazarken dili kullanmaktan aldığı keyfi artırır.

Türkçe ders kitaplarında her sınıf seviyesinde çeşitli edebi türlerden metinlere yer verilmektedir. Anı, efemera, broşür, e-posta, haber metni, reklam, kılavuzlar, makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özlü sözler, sosyal medya mesajları, fabl, hikâye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman, tiyatro, şarkı, türkü ve şiir ortaokul seviyesindeki tüm ders kitaplarında yer alması gereken türlerdir. Sıralanan metin türlerine ek olarak 5. Sınıf ders kitabında dilekçeye; 6. Sınıf ders kitabında blog ve gezi yazısına; 7. sınıf ve 8.sınıf ders kitaplarında ise biyografi, otobiyografi, blog, dilekçe, günlük ve gezi yazısına yer verilmesi ön görülmüştür (MEB, 2019, 17). Ders kitabındaki metinler tür ve konuları itibariyle öğrencinin söz varlığını zenginleştirmeli, okumaya karşı olum tutum geliştirmesine ve okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlamalıdır.

Yazarın duygu ve düşüncelerini metne aktarırken kullandığı yapı metnin anlaşılıp okunmasını kolaylaştırıp güçleştirebilir. Okuduğunu anlamada kullanılan teknikler metnin yapısında bağlı olarak değişiklik gösterir. Okuma öncesinde, okuma sırasında ve sonrasında sorulan sorular ve düzenlenen etkinlikler yoluyla öyküleyici metin türünün kendine has özelliklerinin anlaşılması için giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin varlığı sezdirilmeli, kişi, yer, zaman ve olay akışındaki hareketliliğin altı çizilmelidir. Bilgilendirici metinlerde ise öğrencilerin ana düşünce ve yardımcı

düşüncelere ulaşabilmeleri, öyküleyici metinlerden farklı olarak kullanılan tanımları, açıklamaları, karşılaştırmaları, örnekleri, neden-sonuç ilişkilerini, yazılı ve rakamsal verileri fark etmeleri sağlanmalıdır. Okuma sonrasında sorulan sorular okuduklarından hareketle öğrenciyi yazılı ve sözlü olarak metinle ilgili çıkarım ve yorumlar yapmaya yönlendirmelidir. Sorular bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri geliştirecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Okuma öncesinde sorulan sorular dikkat çekme, güdüleme ve ön bilgileri harekete geçirmeye yönelik olmalıdır. Okuma sırasında sorulan sorular metnin anlaşılmasına dönüktür. Cevapları metnin içinde yer almalıdır.

2019 Türkçe Öğretim Programı'nda metin türleri bilgilendirici, öyküleyici ve şiir olmak üzere üç başlıkta gruplandırılmıştır. Haber metni, reklam, blog, e-posta, sosyal medya mesajları, dilekçe, kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.), özlü sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.), kartpostal, efemera ve broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler), gezi yazısı, mektup, günlük, fıkra, deneme, söyleşi, makale, anı, biyografi ve otobiyografi bilgilendirici metinlerdir. çizgi roman, fabl, hikâye, efsane, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman ve tiyatro öyküleyici metinlerdir. Mâni, ninni, şarkı, türkü, şiir, tekerleme, sayışmaca ve bilmece ise şiir metinleridir.

2009'da yürürlüğe konan Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında "Dil, milli kültürü gelecek kuşaklara aktarmanın en etkili aracıdır… Halk edebiyatı ürünleri (masal, destan, hikâye, fıkra, tekerleme vb.) üzerinde durulmalıdır." "Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini açık, etkili ve eksiksiz anlatabilmeleri için söz varlıklarını geliştirmek gerekir. Bu nedenle öğrenciler düzeylerine uygun şiir, masal, hikâye, fabl gibi yazılı ürünler okumaya yönlendirilir." ifadeleri ile ders kitabında yer verilmesi ön görülen metin türleri hakkında bilgi verilmiştir. 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı'nda ise metin türlerine dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır.

2.6. Türkçe ve TTK Dersi Öğretim Programlarında Okuma Becerisi Kazanımları

Demirel (2020, 6) öğretim programını okulda veya okul dışında ders ile ilgili bireye kazandırılması amaçlanan etkinliklerin tümünü kapsayan bir yaşantı düzeneği olarak tanımlar. 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda okuma becerisi kazanımları her sınıf düzeyinde "akıcı okuma, söz varlığı ve anlama" başlıklarında gruplandırılmıştır. 2018

Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda ise kazanımlar doğrudan verilmiş, herhangi bir başlık altında gruplandırılmamıştır.

2019 Türkçe Öğretim Programı ve 2018 TTK Öğretim Programı okuma kazanımları Tablo 1'de işaretlenmiştir.

Tablo 1: 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda Okuma Kazanımları

KAZANIMLAR	T.5	T.6	T.7	T.8	TTK. 5	TTK. 6	TTK. 7	TTK. 8
Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	●	●	●	●				
Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	●	●	●	●			●	●
Farklı yazı karakterleriyle yazılmış metinleri okur.	●	●	●	●				
Okuma stratejilerini kullanır.	●	●	●	●	●	●	●	●
Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	●	●	●	●				
Bağlamdan yararlanarak söz varlığı unsurlarının anlamını belirler.							●	●
Okuduklarında geçen söz varlığı unsurlarının anlamlarını bulur.					●	●		
Okuduklarında geçen söz varlığı unsurlarının anlam özelliklerini ayırt eder.							●	●
Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	●	●	●	●				
Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	●							
Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	●							
Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	●							
Okuduklarında geçen eş sesli kelimelerin anlamlarını bulur.					●			
Kökleri ve ekleri ayırt eder.	●							
Okuduklarında eklerin işlevlerini ayırt eder.							●	
Yapım ekinin işlevlerini açıklar.	●							
Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.		●	●					

İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.		●						
İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.		●						
Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.		●						
Türkçe kelime yapısını ayırt eder.						●		
Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.		●						
Okuduklarında cümle özelliklerini tanır.								●
Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.		●						
Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	●	●	●					
Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	●	●	●	●				
Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.			●					
Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.			●					
Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.			●					
Anlatım bozukluklarını tespit eder.			●	●				
Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.				●				
Metindeki anlatım biçimlerini belirler.			●	●				
Metin türlerini ayırt eder.	●	●	●	●	●	●	●	●
Okuduklarını özetler.	●	●	●	●	●	●	●	●
Metnin ana fikrini / ana duygusunu belirler.	●	●	●	●	●	●	●	●
Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	●	●	●	●				
Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	●	●	●	●				
Metni yorumlar.	●							
Metinle ilgili sorular sorar.	●	●	●	●				
Metinle ilgili sorulara cevap verir.	●	●	●	●				
Metnin konusunu belirler.	●	●	●	●	●	●	●	●

Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	●	●	●	●				
Görsellerle ilgili sorulara cevaplar.	●	●	●	●				
Metindeki önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	●	●	●	●				
Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	●	●	●	●				
Medya metinlerini değerlendirir.	●	●	●		●	●	●	●
Metinler arasında karşılaştırma yapar.	●	●	●	●	●	●	●	●
Okuduğu metindeki bilgilerin kaynağını sorgular.							●	●
Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.	●	●	●	●				
Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	●	●						
Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	●	●	●	●	●	●		
Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	●	●	●	●	●	●	●	●
Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.	●							
Grafik tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.	●							
Şiirin şekil özelliklerini açıklar.		●						
Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.		●	●	●				
Metindeki yardımcı fikirleri belirler.			●	●			●	●
Metinlerin yazılı haliyle medya sunumlarını karşılaştırır.			●					
Metindeki anlatım biçimlerini belirler.			●	●				
Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.			●	●				
Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.			●	●				
Medya metinlerini analiz eder.				●				
Edebi eserin yazıl metni ile medya sunumunu karşılaştırır.				●				

Tablo 1 incelendiğinde okuma stratejilerini kullanma, metin türlerini ayırt etme, okuduklarını özetleme, metnin ana fikrini/ana duygusunu belirleme, metnin konusunu

belirleme, metinler arasında karşılaştırma yapma ve okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunmaya yönelik kazanımların çalışmada incelenen Türkçe ve TTK ders kitaplarının tamamında ortak olduğu görülmektedir.

2.7. Okuduğunu Anlamada Etkili Olan Unsurlar

"Okuma; sözcük, grafik, resim ve şekillerin duyu organlarımızla algılanması, önceki bilgilerimizi de kullanarak anlamlandırma ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir" (Karatay, 2007, 9). Okuma ile amaçlanan ise anlamadır.

> "Okuyucu anlama sürecinde kendi zihinsel ve duygusal yapılarını kullanmaktadır. Zihinsel yapıda okuyucunun sahip olduğu dünya ve dille ilgili bilgiler yer almaktadır. Dille ilgili bilgiler sesler, sözdizimi, kelimeler ve anlamsal bilgilerdir. Dünya ile ilgili bilgiler ise dünyayı anlamak için yararlanılan bütün bilgiler olmaktadır. Duygusal yapıda ise okuma amacı, ilgileri, tutumu vb. bulunmaktadır" (Güneş, 2021, 312).

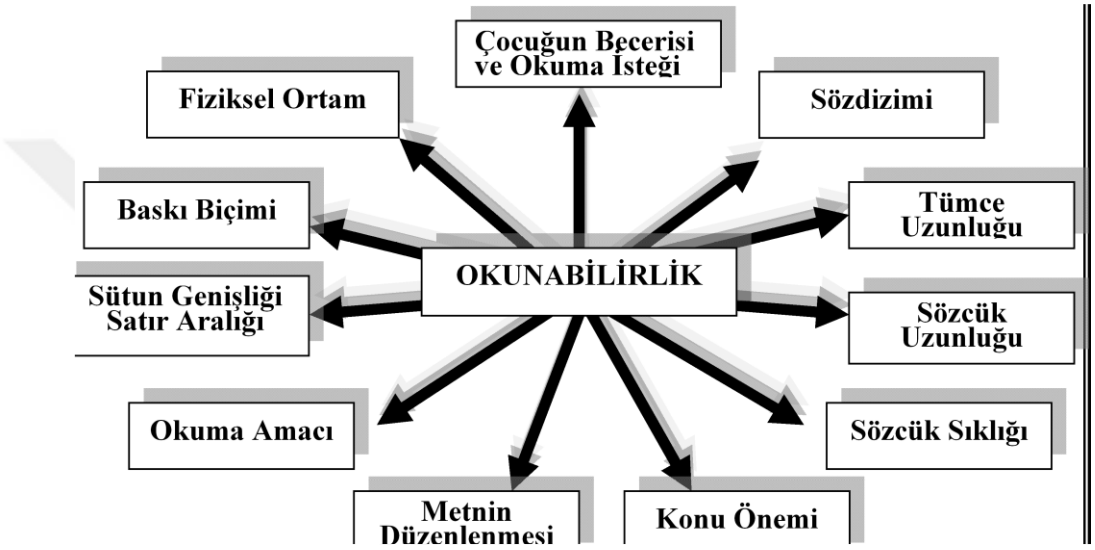
Okunan metnin önemi ya da okurun metin konusuna ilgisi fazlaysa okuma süreci olabildiğince ayrıntılara dikkat edilerek yürütülür. Anahtar sözcüklerin ya da dikkate değer bulunan kısımların altı çizilir ve işaretlenir. Okur okuduklarını metin içi, metin dışı ve metinlerarası anlam köprüleri kurarak anlamlandırır. Her bilgi bir başka bilgiyle ilintilendirilerek zihinde bütünselleştirilir. Yılmaz (2014, 79) Anlam kurma ile sonuçlanmayan okumaların seslendirme düzeyinden ileriye gidemeyeceğini belirtir. Bu doğrultuda yaptığı çalışmada öğrencilerin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerindeki başarılarının okuduğunu anlama becerileri ile doğru orantılı olarak arttığını tespit etmiştir (Yılmaz, 2015, 12).

Okuma sürecinde okuyucu bilgi, ilgi ve becerileri, metnin özellikleri ve okuma yapılan ortamın sosyal ve kültürel şartları önemli rol oynar (Akyol, 2020, 187). Hiçbir metnin okuduğu an anlaşılan ve bir daha asla değişmeyen tek bir anlamı yoktur. Okur zihinsel olarak değiştikçe ve yeni yaşantılar edinip yeni şemalar geliştirdikçe okuduğu metinlerden edindiği anlamlarda bu sürece eşlik ederek değişip dönüşebilir. (Eco, 2016). Dolayısıyla okur ve metin aynı olsa da her okumada gerçekleşen anlam kurma süreci kendine özgüdür.

2.8. Okunabilirlik Kavramı

Din adamlarının MÖ 9. yüzyılda kutsal kabul edilen metinlerdeki sözcüklerin sıklıklarının belirlemeye yönelik olarak çalışmaları metinler üzerinde yapılan ilk araştırmalardır. (Ateşman, 1997).

Klasik okunabilirlik çalışmaları 19. Yüzyılın ortasından Flesch ve Dale-Chall formüllerinin yayınlandığı 1940'ların sonuna kadar sürmüştür. Dilbilim ve psikolojinin okuyucunun ilgi, motivasyon ve ön bilgilerinin okunabilirliği etkilediği yönündeki görüşleriyle 1950'lerde yeni ve daha doğru okunabilirlik formüllerinin oluşturulması çabaları yeni okunabilirlik çalışmaları dönemini başlattı. Okunabilirlik kavramı, geçmişte daha çok kurumlar arası yazışmalarda, askeri teşkilatlarda, sağlık şirketlerinde kullanılmış olsa da günümüzde dilbilimcilerin kullandığı bir kavram durumuna gelmiştir (Goldbort, 2001, 40'tan aktaran Çetinkaya, 2010, 23).



Şekil 4: Okunabilirlik Kavramı

Okunabilirlik Kavramı, (Rye, 1982; Akt. Çetinkaya, 2010, 13)

Şekil 4'te okunabilirlik kavramının ilişkili olduğu değişkenler gösterilmiştir. "Söz dizimi", "tümce uzunluğu", "sözcük uzunluğu", "sözcük sıklığı", "baskı biçimi", "sütun genişliği-satır aralığı" ve "metnin düzenlenmesi" metnin yapısı ile ilgili değişkenlerdir. "Çocuğun okuma becerisi ve okuma isteği" ve "okuma amacı" okurla ilgili değişkenlerdir. "Fiziksel ortam" okumanın gerçekleştiği mekân ile ilgili bir değişkendir. "Konu önemi" metnin içeriği ile ilgili bir değişkendir.

Okunabilirlik kavramının ilk ortaya çıktığı günden bugüne kadar yapılan konuyla ilgili çalışmalar üç ana yöntem üstünde yoğunlaşmıştır.

1.Uzman Görüşü: İncelenecek olan metin konunun uzmanları tarafından cümle uzunluğu, sözcük uzunluğu ve içerik özellikleri bakımından incelenerek okuyucu düzeyine uygunlukları belirlenir.

2. Çıkartmalı Okunabilirlik İşlemi: Metnin hedef okur kitlesine uyumu noktasında uzman görüşüne göre daha objektif sonuçlar sunan bir yöntemdir. İşlem sonucu bulunan çıkartma puanlarından okunabilirlik formülleri oluşturulurken yararlanılmıştır.

3. Okunabilirlik Formülü: Metne dair çeşitli değişkenler ve kat sayılar kullanılarak metnin okunabilirlik güçlüğünü, uygun okuyucu düzeyini ve yaşını belirlemeye yönelik kullanılan yöntemdir. Oluşturulan dile özgüdür. Her dilin yapısı, işleyişi ve söz dağarcığı farklı olduğundan başka dillerdeki metinlerin okunabilirliği belirlenirken değiştirilmeden kullanılması doğru sonuçlar vermez. "Okunabilirlik formülleri yaygın olarak kullanılan okuma testleri gibi diğer ruhölçümsel (psikometrik) ölçme araçlarıyla karşılaştırıldığında çok geçerli sonuçlar vermektedir" (Dale, 1948 akt. Çetinkaya, 2010, 31). Metinlerin okunabilirliklerinin tespit edilmesine yönelik yapılan çalışmalarda ortalama sözcük uzunluğu, ortalama cümle uzunluğu, metinde kullanılan sözcüklerin ilgili dilin sıklık listeleri ile uyumu, çok heceli sözcük sayısı, farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına oranı, tekrarlanan sözcük sayısı, yabancı sözcük sayısı, zor (bilinmeyen sözcük) sayısı, zamir sayısı ve edat sayısı ve temel alınan değişkenlerdendir.

2.9. Okunabilirlik ve Söz Varlığı İlişkisi

Sever (2015, 19) okumanın temelini anlama, anlamanın temelini ise sözcük hazinesinin zenginliği olarak kabul eder. "Eğer bir metinde bilinmeyen sözcük sayısı çoksa ve bu sözcükler metnin diğer bölümlerinde de tekrarlanıyorsa metin okuyucu için zor bir metin haline gelir" (Chall, 1988, 3-4'ten aktaran Bolat, 2016, 5). Okuma sırasında kelime tanımaya çok fazla zaman harcanırsa anlam da bölünebilir (Kuruyer, Özdemir, 2020, 247). Öğrencilerin dinlemelerinde ve okumalarında karşılaştıkları bilmedikleri sözcükler, söz varlığının zenginleşmesinde temel kaynağı oluşturur. (Karadağ, 2019, 46). Metindeki anlamı bilinmeyen kelimeler metni genel olarak anlamlandırmayı engellemeyecek yoğunlukta olmalıdır. Öğrencilerin bildikleri kelimelerden hareketle bilmedikleri kelimelerin anlamları hakkında çıkarımlarda bulunabilmeleri, kelimeler arasında ilişkiler kurarak yeni kelimeler öğrenmeleri sağlanmalıdır. Aksi durumda öğrencinin okuma motivasyonun düşmesi ve metne ve

derse karşı olumsuz tutum geliştirilmesi mümkündür. Öğrencilerin, yazarın anlatmak istediklerini anlayabilmeleri metinde kullanılan sözcüklerin anlamına vakıf olma durumlarına bağlıdır (Ercan Güven, 2022, 217).

Zengin bir zihinsel sözlüğe sahip olmayan okuyucunun okuma zevki ve alışkanlığı edinmesi oldukça zordur. Gündelik sözlü dilde konuşulan kelime sayısı ve yazılı dilde kullanılan kelime sayısı karşılaştırıldığında okuyarak bireyin çok daha fazla yeni kelime ile karşılaşma olasılığı olduğu görülür. Bu noktada okumanın zihinsel sözlüğü zenginleştirmekteki önemi anlaşılmaktadır. Okuma yoluyla zenginleştirilen pasif durumdaki sözcüklerin konuşma ve yazmada kullanımı yoluyla aktif kullanımı sağlanmalıdır. "Metinlerdeki anlamı bilinmeyen sözcükler öğrencilerin metni doğru olarak anlamlandırmalarına engel olabileceği için söz varlığını zenginleştirmeye yönelik çalışmalara önem verilmelidir. (Epçaçan, 2018, 628). Öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmeye yönelik çalışmalar planlanırken öğrenciye görelik ilkesi mutlaka dikkate alınmalıdır.

Güneş (2021, 265) Betty Hart ve Todd R. Risley'in düşük, orta ve yüksek öğrenim düzeyindeki ailelerin çocuklarının duydukları kelime sayılarını iki buçuk yıl boyunca gözlemleyerek yaptıkları çalışmanın sonucunda ulaştıkları bir yıl boyunca çocukların işittikleri kelime sayıları verilerinin dört yıla genelleyerek şu sonuca ulaşmıştır:

1. Öğrenim düzeyi düşük olan ailelerin çocukları bir yılda 13 milyondan daha az kelime duymaktadır.
2. Öğrenim düzeyi orta olan ailelerin çocukları bir yılda 26 milyon kelime duymaktadır.
3. Öğrenim düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları bir yılda 45 milyon kelime duymaktadır

Aynı metni okurken düşük öğrenim düzeyine sahip bir aileden gelen öğrencinin yüksek öğrenim düzeyine sahip bir öğrenciye göre yeni ve bilinmedik kelimelere rastlama olasılığı daha yüksektir. Bu durum eğitimin her kademesinde okulun ve öğrencilerin içinde bulunduğu sosyoekonomik şartlar dikkate alınarak ihtiyaçlar doğrultusunda özelleştirilmiş bir kelime öğretimi yapılmasının gerekliliğini göstermektedir.

Kısa sözcükler uzun sözcüklerden, sık kullanılan sözcükler az kullanılan sözcüklerden, somut anlamlı sözcükler soyut anlamlı sözcüklerden ve tek anlamlı sözcükler çok anlamlı sözcüklerden daha kolay öğrenilmektedir. Bir metinde dilde az kullanılan ve

çok heceli kelime sayısı arttıkça metinde yazılanları tanıma, okuma ve anlamaya harcanan zaman da artmaktadır (Güneş, 2021, 198).

2.10. Okunabilirlik ve Anlaşılabilirlik İlişkisi

Anlama bilgilerin zihinde işleyerek ve diğer bilinenlerle bağlantılar kurarak mantıklı bir şekilde bir araya getirildiği karmaşık ve çok yönlü bir süreçtir. Anlama süreci sadece okunan metinle sınırlı değildir. Anlama süreci dinleyici/okuyucu, yazılı/sözlü metin ve ortamdan kaynaklı değişkenlerden doğrudan etkilenmektedir. Okuma sırasında okuyucunun sahip olduğu zihinsel ve duygusal durum, ön öğrenmeleri ve deneyimleri, zihinsel sözlük kapasitesi, okuma amacı ve ilgisi önemlidir. Metnin türü, yapısı, anlatım şekli, sözcük kullanımı, ihtiyaca dönük olması okuma ve anlamayı kolaylaştırıcı ya da zorlaştırıcı olabilir. Okumanın yapıldığı fiziksel, sosyal ve psikolojik ortam da anlama sürecini etkilemektedir. Özdemir (2016, 35)'e göre metnin nitel özellikleri, kolay algılanması ve okuyucunun özellikleri anlama sürecine etki etmektedir.

Okunabilirlikte metindeki sözcük uzunlukları, cümle uzunlukları gibi niceliksel özellikler dikkate alınırken anlaşılabilirlik kavramı daha çok metnin içerik odaklı niteliksel özelliklerini temel alır. Metnin okuyucu seviyesine uygunluğu artıkça okuyucu tarafından anlaşılabilirliği de artar. Metindeki sözcük ve cümle uzunlukları okuyucunun okuma düzeyine uygun uzunlukta olmalıdır. Baş ve İnan Yıldız (2015, 53) okunabilirliği sentaksla anlaşılabilirliği ise semantikle ilişkilendirmiş, okumanın okunabilirlik ve anlaşılabilirliği kapsadığını belirtmiştir.

2.11. Okunabilirliğin Ölçülmesinde Kullanılan Değişkenler

Okunabilirlik metnin kolay ya da zor okunabilir oluşu ile ilgili nicel sonuçlar verir. Bu sonuçlar dikkate alınarak metin seçimi yapılırken metnin okuyucu profiline uygunluğu sağlanabilir.

"Çok seslemli (heceli) sözcükleri okumaya çalışan bir okuyucu, metni işlemleme ve anlamlandırma sürecini istendik düzeyde gerçekleştirememektedir" (Knight-Mckenna, 2008, 18-24'ten aktaran Okur, Arı, 2013, 203). Aynı doğrultuda Güneş (2000, 337-349) de cümlelerin basit ve kısa olmasının metnin okunabilirliğinin

arttırdığını ifade eder. “Metnin güç olması okumayı zorlaştırırken metnin kolay olması okumaya karşı ilgiyi düşürmektedir” (Temur, 2003, 172).

Okunabilirlik formülleriyle metinlerin okunabilirlikleri belirlenirken çoğunlukla metinlerdeki sözcük sayısı, cümle sayısı, hece sayısı, sözcük ve cümle uzunluğu gibi nicel değişkenler dikkate alınır. Bu şekilde metnin okunabilirliği ile ilgili objektif bir veri elde edilmiş olur. Her dil farklı yapı ve işeyişe sahip olduğu için bir dil için üretilmiş okunabilirlik formülünün orijinal haliyle başka bir dile uygulanması yoluyla sağlıklı veriler elde edilmesi mümkün değildir. Uyarlama çalışmalarıyla bu formüller başka dillerde de kullanılabilir hâle getirilebilir ya da dilin kendi yapısı dikkate alınarak yeni ve özgün okunabilirlik formülleri üretilebilir.

2.12. Okunabilirlik Formülleri

Çetinkaya (2010) okunabilirlik formüllerini metnin yapısından hareketle metinleri kolay ya da zor okunma durumlarına göre tanımlayıp gruplandıran kestirim araçları olarak tanımlar. Okunabilirlik formülleri hedeflenen okur kitlesine yönelik hazırlanmış yazılı materyallerde kullanılan sözcük ve cümle özelliklerini dikkate alarak metin ve okur uyumu hakkında bilgi vermektedir.

“Okunabilirlik formülleri yaygın olarak gazetecilik, araştırma, sağlık, hukuk, sigorta ve sanayi alanlarında kullanıldı. ABD ordusu, teknik eğitim materyalleri için kendi formül setini geliştirdi. 1980’lere gelindiğinde, 200 okunabilirlik formülü ve bu konuda yayınlanmış binden fazla çalışma vardı” (Dubay, 2004, 2).

Okunabilirlik formülleri yazmak için değil derecelendirmek için tasarlanmıştır. Okunabilirlik formüllerine göre metin yazılmaz. Metin yazıldıktan sonra okunabilirlik düzeyi belirlenir. Metnin okur düzeyine uygunluğu hakkında tek belirleyici olmamakla birlikte metnin okunma güçlüğü hakkında ilgili kişi ve kurumlara önemli veriler sağlar.

2.12.1. Flesch Okunabilirlik Formülü

Rudolph Flesch tarafından 1948’de İngilizce için geliştirilen formül yaygın olarak kullanılan okunabilirlik formüllerindendir. Formülde metinden seçilen yüz kelimelik bölümdeki kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu değişkenleri kullanılır. Bunların hesaplanması için seçilen bölümdeki toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı ve

toplam cümle sayısı belirlenir. Flesch okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir;

OKP (Okuma Kolaylığı Puanı) =
206.835 – [(Kelime Sayısı / Cümle Sayısı) × 1.015] + [(Hece Sayısı / Kelime Sayısı) × 8.46]
Okuma kolaylığı puanı yüze yaklaştıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır.

Tablo 2: Flesch Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Metnin Düzeyi	OCU	OHS	OKP	Öğrenci Seviyesi
Çok kolay	8 ve altı	123 ve altı	90-100	5.sınıf
Kolay	11	131	80-90	6.sınıf
Oldukça Kolay	14	139	70-80	7.sınıf
Standart	17	147	60-70	8-9.sınıf
Oldukça Zor	21	155	50-60	10-11.sınıf
Zor	25	167	30-50	13-16.sınıf
Çok Zor	29+	192+	0-30	Yetişkinler

2.12.2. Flesch – Kincaid Okunabilirlik Formülü

Bilimsel metinlerin okunabilirlik düzeyinin hangi yaş grubuna uygun olduğunu tespit etme amacına yönelik olarak Flesch okunabilirlik formülünün geliştirilmesiyle oluşturulmuştur. Flesch-Kincaid okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir;

[0.39 × (Kelime Sayısı/Cümle Sayısı)] + [11.8 × (Hece Sayısı/Kelime Sayısı)] – 15.59

Sınıf Düzeyi = (L × 0.39) + (N × 11.8) – 15.59
Okuma Yaşı = (L × 0.39) + (N × 11.8) – 10.59 yıl
L: Kelime sayısı / Cümle sayısı
N: Hece sayısı / Kelime sayısı

Tablo 3: Flesch-Kincaid Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Metin Puanı	**Eğitim Düzeyi**	**Açıklama**
100-90	5.sınıf	Çok kolay metinler
90-80	6.sınıf	Kolay metinler

80-70	7.sınıf	Kolay sayılabilecek metinler
70-60	8-9. sınıf	Sade dil seviyesindeki metinler
60-50	10-12.sınıf	Zor seviyeye yakın metinler
50-30	Üniversite	Zor metinler
30-0	Üniversite Mezunu	Çok zor metinler

2.12.3. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü

Edgar Dale ve Jeanne S. Chall'ın 1948'de yazdıkları "A formula for predicting readability "adlı eserde yer alan İngilizce için geliştirilmiş okunabilirlik formülüdür. Formülde metnin ilk yüz kelimesindeki cümle uzunluğu ve bilinmeyen (zor) sözcük sayısı değişkenleri kullanılır. Dale ve Chall formülün uygulanmasına yardımcı olması için ilkin 763 sözcükten oluşan bir basit kelime listesi hazırlamıştır. Daha sonra bu listenin kapsamını genişleterek 3.000 kelimeye çıkarmışlardır.

Dale-Chall okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir:

ODP (Okunabilirlik Düzey Puanı)

= (0.1579 × Kelime Listesi Puanı) + (0.0496 × Ortalama Cümle Uzunluğu) + 3.6365

= 0.1579 (Zor Kelime Sayısı / Diğer Kelime Sayısı × 100) + 0.0496 (Kelime Sayısı / Cümle Sayısı) + 3.6365

Tablo 4: Dale-Chall Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Düzey Puanı	**Yaş Olarak Okunabilirlik Düzeyi**
4.9 ve altı	4 ve aşağı yaş
5.0-5.9	5-6 yaş
6.0-6.9	7-8 yaş
7.0-7.9	9-10 yaş
8.0-8.9	11-12 yaş
9.0-9.9	13-15 yaş
10.0 ve üzeri	16+ yaş

2.12.4. Gunning Fog Dizini

Robert Gunning'in 1952'de İngilizce için geliştirdiği okunabilirlik formülüdür. Formülde metnin ilk 100 sözcüklük bölümündeki üç ve üzeri heceli kelime sayısı, toplam kelime sayısı ve toplam cümle sayısı değişkenleri kullanılır. Kısa cümlelerin uzun olanlara göre daha kolay okunabildiği varsayımından hareket edilmiştir. Bir

metin için ideal okunabilirlik puanı 7-8 olarak belirlenmiştir. Formül denklemi şu şekildedir:

Fog Index = 0.4 × (Zor Sözcük Oranı + Ortalama Cümle Uzunluğu)

Fog Index = [(Üç ve Üzeri Heceli Kelime Sayısı / Geriye Kalan Kelime Sayısı ×100) + (Kelime Sayısı / Cümle Sayısı)] × 0.4

2.12.5. Coleman Okunabilirlik Formülleri

Coleman (1965), genel kullanıma dönük farklı değişkenlerin kullanıldığı dört okunabilirlik formülü oluşturmuştur. Dubay (2004, 43 Coleman 'ın kıstas olarak çıkartma işlemlerini kullanan ilk araştırmacı olduğunu ifade eder. Coleman okunabilirlik formülleri şu şekildedir:

C% = 1.29w – 38.45

C% = 1.16w + 1.48s – 37.95

C% = 1.07s + 1.18s + .76p – 34.02

C% = 1.04w+ 1.06s+ .56p – .36prep – 26.01

C%: Doğru çıkartma işlemi yüzdesi

w: Yüz kelimedeki tek heceli kelime sayısı

s: Yüz kelimedeki cümle sayısı

p: Yüz kelimedeki zamir sayısı

prep: Yüz kelimedeki edat sayısı

Coleman, formül sonuçları arasında sırasıyla 0.86, 0.89, 0.90 ve 0.91'lik korelasyonlar tespit etmiştir. Burada gösterilen çoklu yüksek korelasyonlar çıkartma işlemlerinin geçerliliği daha yüksek ve tutarlı katsayılar sağlamasının nedeni olabilir (Dubay, 2004, 43).

2.12.6. McLaughlin 'SMOG' Formülü

McLaughlin 1969'da oluşturduğu SMOG formülünde değişkenlerin çarpımı sonucu bir okunabilirlik değerine ulaşılır. Tek değişken kullanıldığı için diğer okunabilirlik formüllerine göre daha kolay uygulanır. Bu formül genellikle Dale-Chall formüllerden iki kat yüksek sonuçlar verir. Çünkü McLaughlin formülle metnin yüzde yüz anlaşılması için gerekli seviyeyi tahmin etmeyi amaçlamıştır. Formülün uygulanışı şu şekildedir:

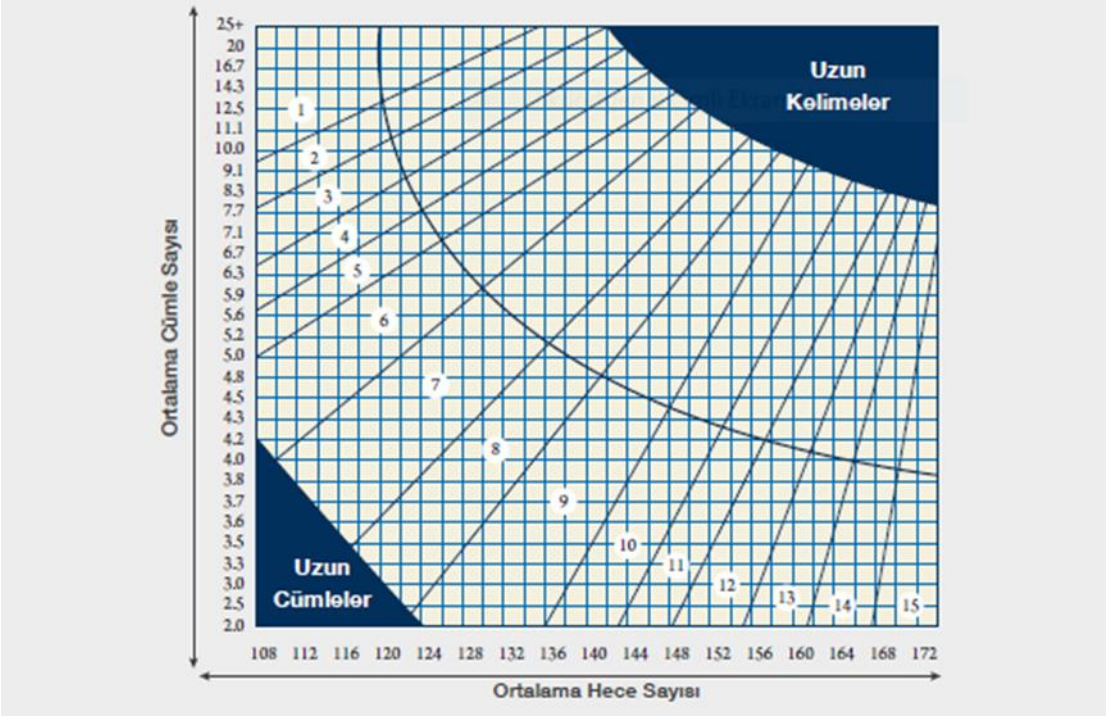
1. Metnin başından, ortasından ve sonundan seçilmek üzere onar cümlelik üç bölüm belirlenir. (Toplam 30 cümle)
2. Her bölümdeki 3 ve üzeri heceli kelime sayısı belirlenir.
3. N (ortalama sayı) bulunur.

Sınıf Düzeyi = √N + 3 Okuma Yaşı = √N + 8 yıl

2.12.7. Fry Okunabilirlik Grafiği

Fry, kelime dağarcığının üniversite yıllarına kadar geliştiğini, bireylerin okuma kabiliyetleri arasındaki farkın ise bireysel farklılıklar ve alınan eğitimden kaynaklı olduğunu ifade eder (Yavuz, 2021, 15). Buna yönelik olarak 2002'de İngilizce için grafiğe dayalı bir okunabilirlik formülü geliştirmiştir. Formülün uygulanması şu şekildedir:

1. İncelenen metinden rakamlar hariç yüz kelimelik üç bölüm seçilir.
2. Her bölümdeki cümle sayısı tespit edilir. Cümle sayılarının ortalaması hesaplanır.
3. Her bölümdeki hece sayısı tespit edilir. Hece sayılarının ortalaması hesaplanır.
4. Bulunan veriler grafikte işaretlenerek metnin okuma güçlüğüne ulaşılır.



Şekil 5: Fry Okunabilirlik Grafiği

Fry Okunabilirlik Grafiği, (Yavuz, 2021, 16).

Yatay eğri çizginin altındaki noktalar normalden uzun cümleleri gösterirken çizginin üstündeki noktalar normalden uzun kelimeleri gösterir. Grafik içinde numaralandırılmış alanlar ise eğitim düzeyleridir.

2.13. Türkçeye Uyarlanan Okunabilirlik Formülleri

Türkiye'de okunabilirlik çalışmalarının başlangıcı 1990'lı yıllardır. Ateşman'ın 1997 yılında toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı ve toplam cümle sayısı değişkenlerini kullanarak oluşturduğu formül ilk Türkçe okunabilirlik formülüdür. Onu 2010'da Çetinkaya-Uzun tarafından hazırlanan yine toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı ve toplam cümle sayısı değişkenlerinin kullanıldığı okunabilirlik formülü ve yine 2010'da Bezirci-Yılmaz'ın ortaya koyduğu toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı, toplam cümle sayısı, üç heceli kelime sayısı, dört heceli kelime sayısı, beş heceli kelime sayısı ve altı heceli kelime sayısı değişkenlerinin kullanıldığı okunabilirlik formülü takip etmiştir.

2.13.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü

Ateşman (1997) Flesch'in İngilizce okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamıştır. Metinden seçilen yüz kelimelik bir örneklemdeki sözcük ve cümle uzunluğu değerlerini, belirlediği katsayılarla işleme sokarak metnin tamamına yönelik bir okunabilirlik değeri elde etmiştir.

Tablo 5: Ateşman'a Göre Türkçe Sözcük ve Cümle Uzunluğu Ortalamaları

Metin Düzeyi	Sözcük Uzunluğu	Cümle Uzunluğu
En Kolay Metin	2.2 hece	4 sözcük
En Zor Metin	3.0 hece	30 sözcük

Ateşman'a göre Türkçe okunabilirliği en kolay metindeki ortalama sözcük uzunluğu 2.2 hece, ortalama cümle uzunluğu ise 4 kelimedir. Okunabilirliği en zor metnin ortalama sözcük uzunluğu 3 hece iken ortalama cümle uzunluğu ise 30 kelimedir.
Ateşman'ın okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şöyledir;
Okunabilirlik sayısı = 198.825- 40.175 x X1- 2.610 x X2
X1 = OKU
X2 = OCU

Formül sonucu elde edilen puan değerlerine yönelik beş okunabilirlik düzeyi kategorisi oluşturulmuştur. Buna göre okunabilirlik puanı yüze yaklaştıkça okunabilirlik düzeyi kolaylaşmaktadır.

Tablo 6: Ateşman Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta Güçlükte
30-49	Zor
1-29	Çok Zor

Ateşman okunabilirlik formülüne göre bir metnin okunabilirlik değeri yüze yaklaştıkça metnin okunabilirliği kolaylaşırken sıfıra yaklaştıkça zorlaşır.

2.13.2. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü

Çetinkaya (2010) okunabilirlik formülünde metinden alınan yüz kelimelik bölümdeki toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı ve toplam cümle sayısı belirlenir. Toplam hece sayısı toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu hesaplanır. Toplam kelime sayısı toplam cümle sayısına bölünerek ise ortalama cümle uzunluğuna ulaşılır.

Çetinkaya'nın okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir;

OP: 118.823- (25.987 × O.K.U)- (0.971 × O.C.U)

OP: Okunabilirlik Puanı

OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu

OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu

Tablo 7: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10,11 ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8 ve 9.Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5,6 ve 7. Sınıf

Tablo 7'de görüldüğü gibi Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik puanı yükseldikçe metnin okunabilirliği kolaylaşmakta, karşılık geldiği eğitim düzeyi düşmektedir. Düzeylerin ne anlam ifade ettiği ise şu şekilde açıklanmıştır:

> "Bağımsız Okuma Düzeyi (Independent Reading Level): Okurun, herhangi bir yardım olmaksızın metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir. Eğitsel Okuma Düzeyi (Instructional Reading Level): Okurun, bir eğitimcinin yardımıyla metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir. Engelli Okuma Düzeyi (Frustration Reading Level): Okurun bilişsel düzeyinin üstünde, eğitimci yardımı olmasına karşın metni işlemleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeydir". (Çetinkaya 2010: 52)

2.13.3. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü

İngilizce için uygulanan SMOG, Gunning Foy, ARI, FRES, Flesh-Kincaid formüllerinin incelenip Türkçeye uyarlanmasıyla oluşturulmuştur.

Formülle hesaplama yapılabilmesi için metnin aşağıdaki değişkenlere göre incelenmesi gerekmektedir

1. Toplam hece sayısı
2. Toplam kelime sayısı
3. Toplam cümle sayısı
4. Toplam üç heceli kelime sayısı
5. Toplam dört heceli kelime sayısı
6. Toplam beş heceli kelime sayısı
7. Toplam altı heceli kelime sayısı

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir:

Yeni Okunabilirlik Değeri (YOD)= $\sqrt{OKS}\ x\ ((H3\ x\ 0{,}84)$ +$(H4\ x\ 1{,}5)$ +$(H5\ x\ 3{,}5)$ +$(H6\ x\ 26{,}25)$

OKS: Bir Cümledeki ortalama kelime sayısı

= (Toplam kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H3: Bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı

= (Toplam üç heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H4: Bir cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı

= (Toplam dört heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H5: Bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı

= (Toplam beş heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H6: Bir cümledeki ortalama altı heceli kelime sayısı

= (Toplam altı heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

Tablo 8: Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Yeni Okunabilirlik Değeri	Sınıf Seviyesi
1-8	İlköğretim
9-12	Lise
13-16	Lisans
16+	Akademik

Formül sonucu elde edilen yeni okunabilirlik değerine yönelik dört okunabilirlik düzeyi kategorisi oluşturulmuştur. Buna göre yeni okunabilirlik değeri bire yaklaştıkça okunabilirlik güçlüğü azalır.

2.13.4. Sönmez Formülü

Sönmez (2003) formülü ile metnin güçlüğünün hesaplanması için kullanılan değişkenler şu şekildedir:

1. Bilinmeyen kelime sayısı (BKS)
2. Toplam kelime sayısı (TKS)
3. Toplam cümle sayısı (TCS)

Sözcük Oranı = (TKS / TCS)

Güçlük Oranı = (BKS/ TKS)

Anlam Oranı = (Metindeki sözcük sayısı / Metindeki cümle)

Anlaşılırlık Oranı = (Anlam oranı / Sözcük oranı) × Güçlük oranı

Tablo 9: Sönmez Okunabilirlik Formülü Anlaşılabilirlik Düzeyleri

Anlaşılırlık Oranı	Anlaşılırlık Düzeyi
1.00-0.99	Tümüyle anlamsız
0.98-0.26	Anlamsız
0.25-0.16	Bulanık
0.15-0.09	Zor anlaşılır
0.08-0.04	Yardım alınarak anlaşılabilir
0.03-0.001	Anlaşılabilir
0.00099-0.0001	Açık ve anlaşılır
0.000001-0	Tam iletişim sağlanır

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Türkçe dersi 5-8. sınıf ders kitapları ile TTK 5-8. seviye ders kitaplarının incelendiği bu çalışma betimsel bir tarama çalışmasıdır. Tarama modellerinde var olan durum kendi koşulları içinde, değiştirme ya da etkileme değil betimleme amaçlı olarak tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2010: 77). Betimsel çalışmalarda genellikle hipotez yerine "Nedir?" ifadesinin kullanıldığı sorular kullanılır (Büyüköztürk ve diğ., 2020, 28-71).

3.2. Çalışma Materyali

Bu çalışmada yurt içinde ortaokul düzeyinde okutulan 5,6,7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarından 92 metin ve yurt dışında temsilciliklerimiz koordinasyonunda yürütülen Türkçe ve Türk kültürü dersi 5,6,7 ve 8. seviye ders kitaplarından 185 metin olmak üzere toplamda 277 metin bilgilendirici ve öyküleyici metin türleri dikkate alınarak gruplandırılıp incelenmiştir. Dinleme ve şiir metinleri daha doğru bir hesaplama yapılabilmesi adına kapsam dışında tutulmuştur. Metinler elektronik ortamda temin edilerek incelemeye hazır duruma getirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada alan yazındaki ilgili çalışmalar incelenerek en sık kullanılan Türkçe okunabilirlik formülleri olan Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) formülleri tercih edilmiştir. Okunabilirlik güçlüklerinin hesaplanması amaçlanan sekiz ders kitabı düz yazı hâline getirilerek aşağıda belirtilen değişkenler açısından analiz edilmiştir.

Bu değişkenler kullanılarak Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri ile okunabilirliği hesaplamak için hece olarak ortalama sözcük uzunluğu ve sözcük olarak ortalama cümle uzunluğu belirlenirken Bezirci-Yılmaz formülü ile okunabilirliği hesaplamak için ise ortalama kelime sayısı, bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı, bir

cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı, bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı ve bir cümledeki ortalama altı heceli kelime sayısı hesaplanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde incelenen ders kitaplarındaki metin sayısı, adları, türleri ve okunabilirlik formülleri sonucunda ulaşılan okunabilirlik değer ve düzeylerine ilişkin verilere yer verilmiştir.

4.1. Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlerin Türleri

Tablo 10: Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarındaki Toplam Bilgilendirici ve Öyküleyici Metin Sayıları

Sınıf Seviyesi	Bilgilendirici	Öyküleyici	Toplam
5.Sınıf	11	15	26
6. Sınıf	7	10	17
7. Sınıf	14	11	25
8. Sınıf	11	13	24
TOPLAM	**43**	**49**	**92**

En çok bilgilendirici metin 7. Sınıf ders kitabında en çok öyküleyici metin ise 5.sınıf ders kitabında bulunmaktadır. En az bilgilendirici ve öyküleyici metin ise 6. Sınıf ders kitabındadır. Bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin toplamına bakıldığında 5. Sınıf ders kitabı en fazla sayıda metni içerisinde barındırırken 6. Sınıf ders kitabı ise en az metinden oluşan ders kitabıdır. Bunda şiir ve dinleme metinlerinin inceleme kapsamına dahil edilmemesinin etkisi görülebilir.

4.2. Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında İncelenen Metinlerin Türleri

Tablo 11: Türkçe ve Türk Kültürü 5-8.Seviye Ders Kitaplarındaki Toplam Bilgilendirici ve Öyküleyici Metin Sayıları

Sınıf Seviyesi	Bilgilendirici	Öyküleyici	Toplam
5.Seviye	21	3	24
6. Seviye	51	1	52
7. Seviye	49	10	59
8. Seviye	49	1	50
TOPLAM	**170**	**15**	**185**

En çok bilgilendirici metin 6. seviye ders kitabındayken en çok öyküleyici metin ise 7. seviye ders kitabında bulunmaktadır. Öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin toplamına bakıldığında 7. seviye ders kitabı en yüksek metin toplamına sahiptir. 5. seviye ders kitabındaki toplam metin sayısı ise en azdır. 6 ve 8.seviye ders kitaplarının neredeyse tamamı bilgilendirici metin türlerinden oluşmuştur.

4.3. Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 12: Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Hoşça Kalın, Güle Güle	73,44	44,35	9,1
Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	57,81	36	13,73
Dumlupınar Savaşı	68,83	42,42	9,69
Şahin Bey	70,74	43,24	10,47
Okland Adası	68,27	40,66	8,84
Spor ve Bedenimiz	68,27	41,55	10,32
Büyüklere Saygı	60,91	35,72	11,29
Barkod	64,24	38,5	9,93
Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiliyor	51,04	31,71	14,91
Akıllı Ulaşım Sistemleri	40,75	28,11	19,37
Pastör	70,54	42,5	7,93
ORTALAMA	**63,17**	**38,61**	**11,42**

Tablo 12'de verilen bulgular incelendiğinde Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değerinin 63,17; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 38,61 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre ise 11,42 olduğu görülmektedir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirliği en kolay bilgilendirici metin "Hoşça Kalın, Güle Güle" adlı metinken okunabilirliği en zor bilgilendirici metin "Akıllı Ulaşım Sistemleri" adlı metindir. Bezirci-Yılmaz Formülüne göre ise okunabilirliği en yüksek bilgilendirici metin "Pastör" adlı metinken en düşük okunabilirlik değerine sahip bilgilendirici metin "Akıllı Ulaşım Sistemleri" adlı metindir.

Tablo 13: Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Hoşça Kalın, Güle Güle	Kolay	Eğitsel	Lise
Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	Orta	Eğitsel	Lisans
Dumlupınar Savaşı	Orta	Eğitsel	Lise
Şahin Bey	Kolay	Eğitsel	Lise
Okland Adası	Orta	Eğitsel	İlköğretim
Spor ve Bedenimiz	Orta	Eğitsel	Lise
Büyüklere Saygı	Orta	Eğitsel	Lise
Barkod	Orta	Eğitsel	Lise
Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiliyor	Orta	Engelli	Lisans
Akıllı Ulaşım Sistemleri	Zor	Engelli	Akademik
Pastör	Kolay	Eğitsel	İlköğretim

Tablo 13'te verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay, orta güçlükte ve zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Hoşça Kalın, Güle Güle", "Şahin Bey" ve "Pastör" isimli metinler kolay düzeyde, "Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir", "Dumlupınar Savaşı", "Okland Adası", "Spor ve Bedenimiz", Büyüklere Saygı" "Barkod", ve "Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiliyor" isimli metinler orta düzeyde, "Akıllı Ulaşım Sistemleri" isimli metin ise zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay ve çok zor düzeylerinde metinlere ise rastlanmamıştır.

Tablo 13'te verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde bilgilendirici metinlere rastlanmıştır. "Hoşça Kalın, Güle Güle", "Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir", "Dumlupınar Savaşı", "Şahin Bey", "Okland Adası", "Spor ve Bedenimiz", "Büyüklere Saygı", "Barkod" ve "Pastör" isimli metinler eğitsel düzeyde, "Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiliyor" ve "Akıllı Ulaşım Sistemleri" isimli metinler ise engelli düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız düzeyde bilgilendirici metne ise rastlanmamıştır

Tablo 13'te verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerde bilgilendirici metinlere rastlanmıştır. "Okland Adası" ve "Pastör" isimli metinler ilköğretim düzeyinde,

“Hoşça Kalın, Güle Güle”, “Dumlupınar Savaşı”, “Şahin Bey”, “Spor ve Bedenimiz”, “Büyüklere Saygı” ve “Barkod” isimli metinler lise düzeyinde, “Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir” ve “Sosyal Medya Psikolojimizi Etkiliyor” isimli etinler lisans düzeyinde, “Akıllı Ulaşım Sistemleri” isimli metin ise akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 14: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Çocuk ve Baloncu	64,25	38,95	9,12
6 Mart 1915 Gecesi	68,63	41,35	10,45
Bu Nehir Bizim	69,85	40,04	7,69
Deprem	74,94	43,59	7,05
Vatan yahut Silistre	80,18	47,19	5,95
Boğaç Han	84	50,16	5,66
Geyik Ana	69,37	42,4	11,59
Çocuk Bahçesindeki Bekçi	71,08	41,93	7,97
Özgürlük	86,46	51,7	5,74
Karagöz Kibarlık Öğreniyor	84,1	47,99	3,67
Çitlembik	77,32	43,4	4,86
Dedemin Öyküsü	74,84	43,88	6,97
İyiliğin Değerini Bilen Kim?	82,21	48,5	5,33
Yaşama Sevinci	82,63	48,66	5,1
Bir Bardak Sütün Hatırı	63,21	40,21	11,61
ORTALAMA	**75,54**	**44,66**	**7,25**

5.sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerin Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 75,54; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 44,66 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 7,25’tir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay öyküleyici metin “Özgürlük” adlı metindir. Ateşman okunabilirlik formülüne göre okunması en zor öyküleyici metin “Bir Bardak Sütün Hatırı” adlı metindir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okuması en zor öyküleyici metin “Çocuk ve Baloncu” adlı metindir. Bezirci-Yılmaz Formülüne göre ise okunması en kolay öyküleyici metin “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin “Bir Bardak Sütün Hatırı” adlı metindir.

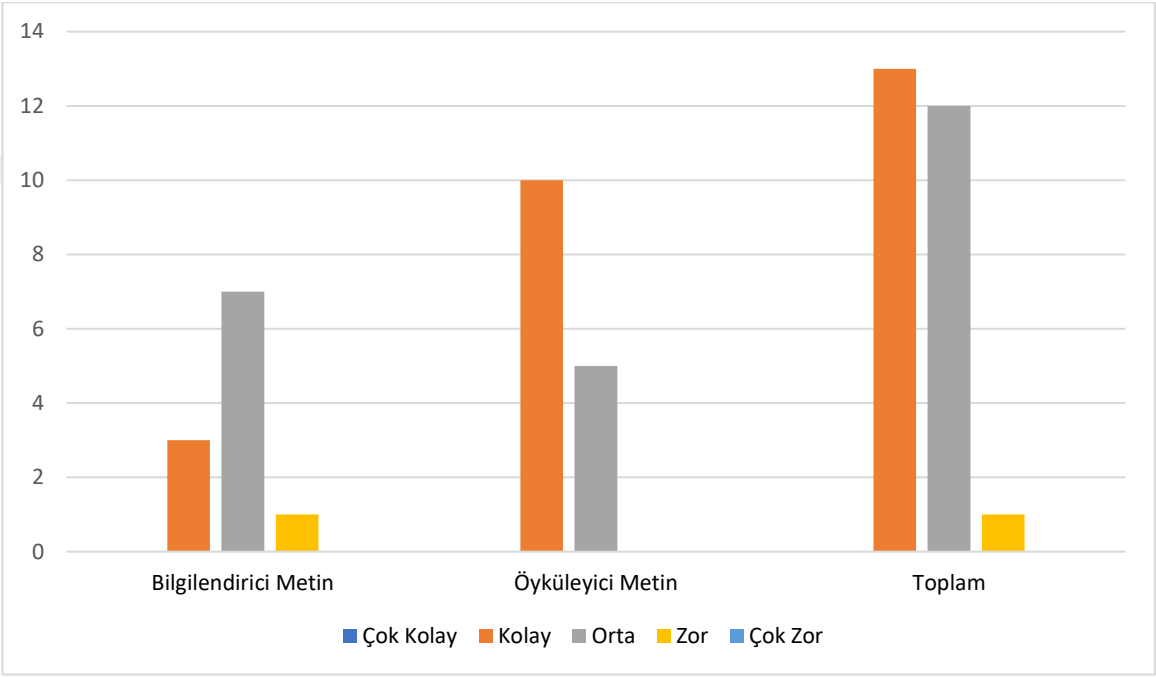
Tablo 15: Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Çocuk ve Baloncu	Orta	Eğitsel	Lise
6 Mart 1915 Gecesi	Orta	Eğitsel	Lise
Bu Nehir Bizim	Orta	Eğitsel	İlköğretim
Deprem	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Vatan yahut Silistre	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Boğaç Han	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Geyik Ana	Orta	Eğitsel	Lise
Çocuk Bahçesindeki Bekçi	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Özgürlük	Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Karagöz Kibarlık Öğreniyor	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Çitlembik	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Dedemin Öyküsü	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
İyiliğin Değerini Bilen Kim?	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Yaşama Sevinci	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Bir Bardak Sütün Hatırı	Orta	Eğitsel	Lise

Tablo 15'te verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay ve orta güçlükte okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Deprem", "Vatan yahut Silistre", "Boğaç Han", "Çocuk Bahçesindeki Bekçi", "Özgürlük", "Karagöz Kibarlık Öğreniyor", "Çitlembik", "Dedemin Öyküsü", "İyiliğin Değerini Bilen Kim?" ve "Yaşama Sevinci" isimli metinler kolay düzeyde, "Çocuk ve Baloncu", "6 Mart 1915 Gecesi", "Bu Nehir Bizim", "Geyik Ana" ve "Bir Bardak Sütün Hatırı" isimli metinler ise orta düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 15'te verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız ve eğitsel okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Özgürlük" isimli metin bağımsız düzeyde, "Çocuk ve Baloncu", "6 Mart 1915 Gecesi", "Bu Nehir Bizim", "Deprem", "Vatan yahut Silistre", "Boğaç Han", "Geyik Ana", "Çocuk Bahçesindeki Bekçi", "Karagöz Kibarlık Öğreniyor", "Çitlembik", "Dedemin Öyküsü", "İyiliğin Değerini Bilen Kim?", "Yaşama Sevinci" ve "Bir Bardak Sütün Hatırı" isimli metinler ise eğitsel düzeydedir. Engelli okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 15'te verilen bulgulara Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim ve lise düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Bu Nehir Bizim", "Deprem", "Vatan yahut Silistre", "Boğaç Han", "Çocuk Bahçesindeki Bekçi", "Özgürlük", "Karagöz Kibarlık Öğreniyor", "Çitlembik", "Dedemin Öyküsü", "İyiliğin Değerini Bilen Kim?" ve "Yaşama Sevinci" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "Çocuk ve Baloncu", "6 Mart 1915 Gecesi", "Geyik Ana" ve "Bir Bardak Sütün Hatırı" isimli metinler lise düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Lisans düzeyinde ve akademik düzeyde ise metinlere rastlanmamıştır.

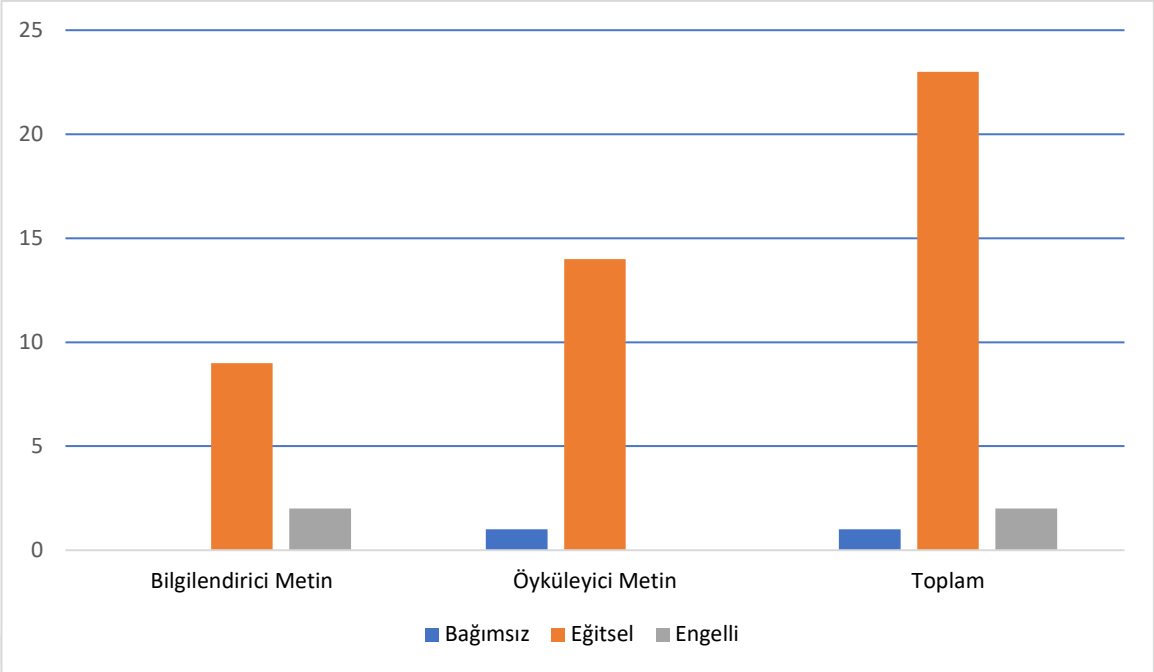


Şekil 6: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 6'ya göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu orta düzeydedir. Çok zor ve çok kolay düzeyde ise metin bulunmamaktadır. Öyküleyici metinlerin çoğunluğu ise kolay düzeydedir. Çok kolay, kolay, çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %27'si kolay düzeyde, %64'ü ise orta düzeyde, %9'u zor düzeydedir. Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %67'si kolay düzeyde, %33'ü ise orta düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok kolay düzeyde ve orta düzeyde metin olduğu görülmektedir.



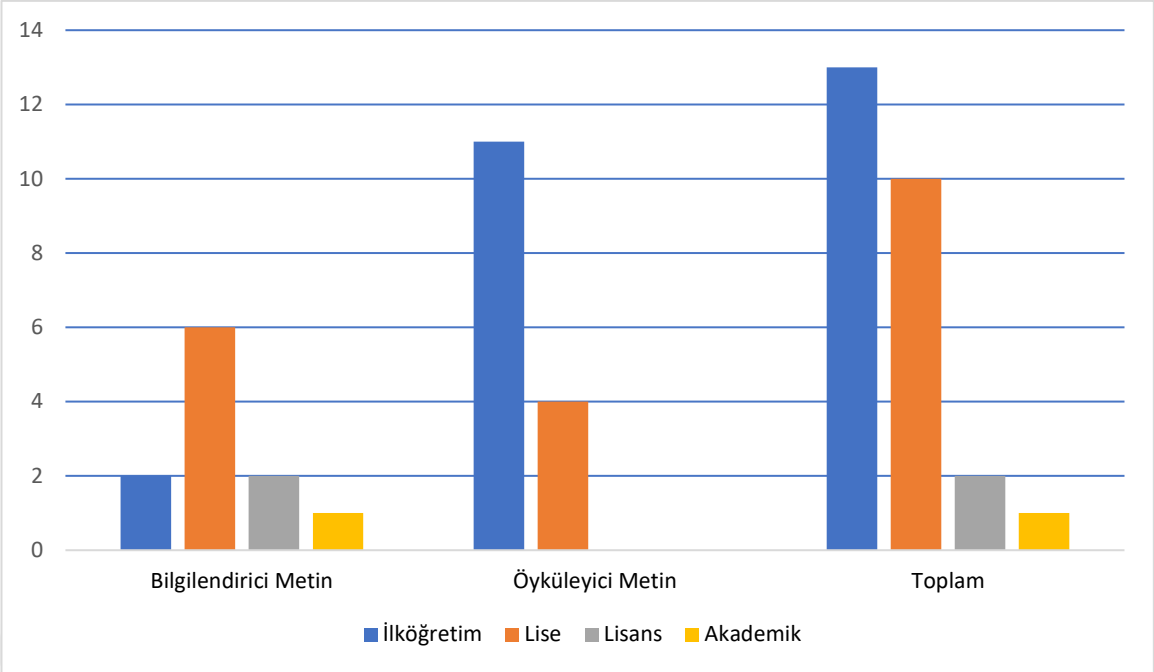
Şekil 7: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 7'ye göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyde ise metin bulunmamaktadır. Öyküleyici metinlerin çoğunluğu da eğitsel düzeydedir. Engelli düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre bilgilendirici metinlerin %82'si eğitsel düzeyde, %18'i ise engelli düzeydedir

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %7'si bağımsız düzeyde, %93 ise eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir. Bağımsız düzeydeki metin sayısı en azdır.



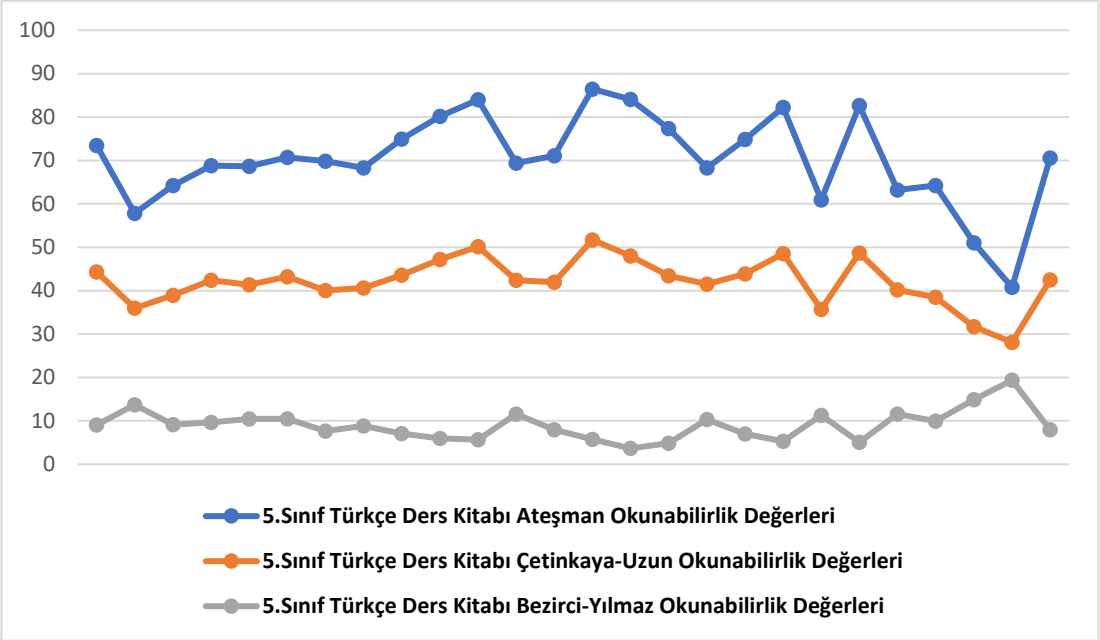
Şekil 8: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 8'e göre kitapta her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu lise düzeyindeki metinler oluşturmaktadır. İlköğretim ve Lisans düzeyindeki metin sayıları eşitken en az akademik düzeyde metin bulunmaktadır. Öyküleyici metinlerde ise ilköğretim düzeyi ağırlıktadır. Lisans ve akademik seviyede metin bulunmamaktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %18'i ilköğretim düzeyinde, %55'i lise düzeyinde, %18'i lisans düzeyinde, %9'u ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre metinlerin öyküleyici metinlerin %73'ü ilköğretim düzeyinde, %27'si ise lise düzeyindedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında ilköğretim düzeyinde metinlerin diğer düzeylerden fazla olduğu görülmektedir.



Şekil 9: Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri sonucu ulaşılan okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin orta kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü sonucu ulaşılan okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin orta kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

4.4. Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 16: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Elveda Ağustos Böceği	81,19	48,47	9,97
Anadolu İmecesi	70,8	42,7	12,91
Oyun	79,51	48,11	8,56
İyilik Üzerine	46,54	31,27	31,64
Büyük Keşifler	68,36	41,25	13,99
İnsansı Robotlarla Tanışalım	55,68	32,98	24,39
Nazilli Destanı	68,13	42,14	16,73
ORTALAMA	**67,17**	**40,99**	**16,88**

Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 67,17; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 40,99 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 16,88'dir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Elveda Ağustos Böceği" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "İyilik Üzerine" adlı metindir. Bezirci-Yılmaz Formülüne göre ise okunması en kolay bilgilendirici metin "Oyun" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "İyilik Üzerine" adlı metindir.

Tablo 17: Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Elveda Ağustos Böceği	Kolay	Eğitsel	Lise
Anadolu İmecesi	Kolay	Eğitsel	Lise
Oyun	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
İyilik Üzerine	Zor	Engelli	Akademik
Büyük Keşifler	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
İnsansı Robotlarla Tanışalım	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Nazilli Destanı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik

Tablo 17'de verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay orta güçlükte ve zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Elveda Ağustos Böceği", "Anadolu İmecesi" ve "Oyun" isimli metinler kolay düzeyde, "Büyük Keşifler", "İnsansı Robotlarla Tanışalım" ve "Nazilli Destanı" isimli metinler orta düzeyde, "İyilik Üzerine" isimli etin ise zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 17'de verilen bulgulara göre 6.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan bilgilendirici metinlerin okunabilirlik değerleri Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Elveda Ağustos Böceği", "Anadolu İmecesi", "Oyun", "Büyük Keşifler" ve "Nazilli Destanı" isimli metinler eğitsel düzeyde, "İyilik Üzerine" ve "İnsansı Robotlarla Tanışalım" isimli metinler engelli okunabilirlik düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız okunabilirlik düzeyinde metinlere ise rastlanmamıştır.

Tablo 17'de verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Oyun" isimli metin ilköğretim düzeyinde, "Elveda Ağustos Böceği" ve "Anadolu İmecesi" isimli metinler lise düzeyinde, "Büyük Keşifler" isimli metin lisans düzeyinde, "İyilik Üzerine", "İnsansı Robotlarla Tanışalım" ve "Nazilli Destanı" isimli metinler ise akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 18: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	**Ateşman Okunabilirlik Değeri**	**Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri**	**Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri**
Meşeler	69,8	41,63	11,26
Tartışarak Gerçeğe Doğru	66,37	39,04	15,73
Kediyle Kaplan	76,08	43,99	8,66
Yeni Bir Sabah	75,86	44,45	9,25
Azim	73,7	43,95	12,79
Gazlı Göl	78,45	47,43	9,51
Forsa	76,46	43,51	7,13
Buldum…Buldum	85,82	48,74	5,2
Yaz Sinemaları	57,63	36,02	18,89
Zaman Makinesi	89,53	50,88	3,54
ORTALAMA	**74,97**	**43,97**	**10,2**

Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 74,97; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 43,97 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 10,2'dir. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay öyküleyici metin "Zaman Makinesi" adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin "Yaz Sinemaları" adlı metindir.

Tablo 19: Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

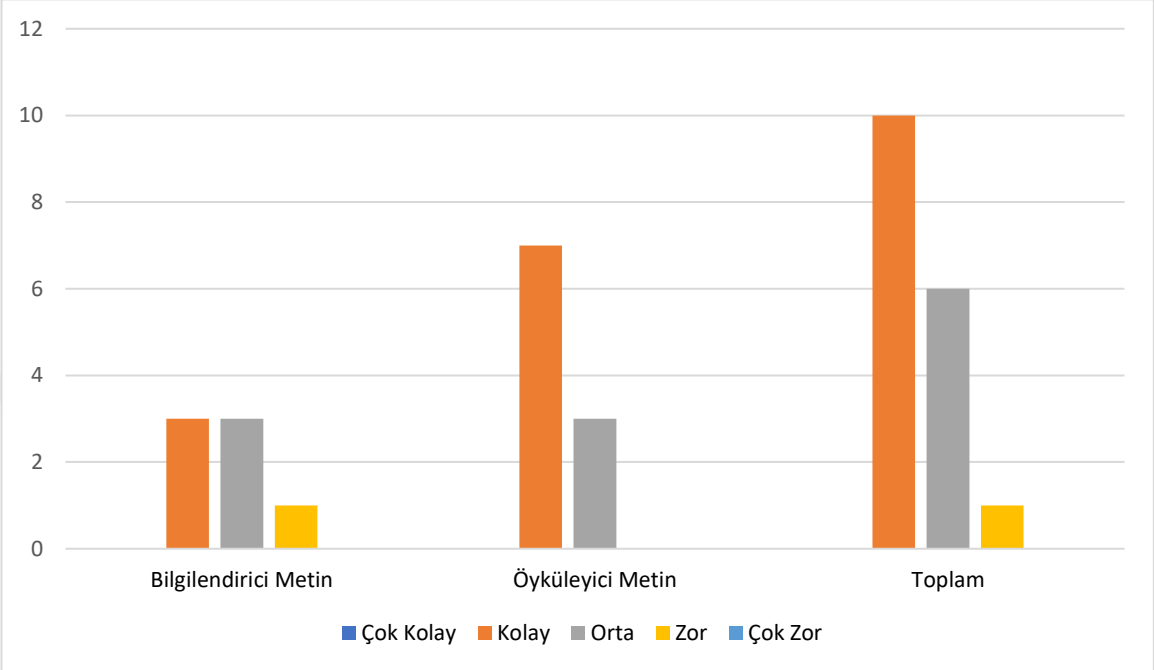
METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Meşeler	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Tartışarak Gerçeğe Doğru	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Kediyle Kaplan	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Yeni Bir Sabah	Kolay	Eğitsel	Lise
Azim	Kolay	Eğitsel	Lise
Gazlı Göl	Kolay	Eğitsel	Lise
Forsa	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Buldum…Buldum	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Yaz Sinemaları	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Zaman Makinesi	Kolay	Eğitsel	İlköğretim

Tablo 19'da verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay ve orta güçlükte okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Kediyle Kaplan", "Yeni Bir Sabah", "Azim", "Gazlı Göl", "Forsa", "Buldum…Buldum" ve "Zaman Makinesi" isimli metinler kolay düzeyde, "Meşeler", "Tartışarak Gerçeğe Doğru" ve "Yaz Sinemaları" isimli metinler ise orta düzeyde okunabilirlik güçlüğünde sahiptir. Çok kolay, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 19'da verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Meşeler", "Tartışarak Gerçeğe Doğru", "Kediyle Kaplan", "Yeni Bir Sabah", "Azim", "Gazlı Göl", "Forsa", "Buldum…Buldum", "Yaz Sinemaları" ve "Zaman Makinesi" isimli metinler eğitsel düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 19'da verilen bulgulara Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Kediyle Kaplan", "Forsa", "Buldum…Buldum" ve "Zaman Makinesi"

isimli metinler ilköğretim düzeyinde, “Meşeler”, “Yeni Bir Sabah”, “Azim” ve “Gazlı Göl” isimli metinler lise düzeyinde, “Tartışarak Gerçeğe Doğru” isimli metin lisans düzeyinde, “Yaz Sinemaları” isimli metin ise akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğünde sahiptir.



Şekil 10: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

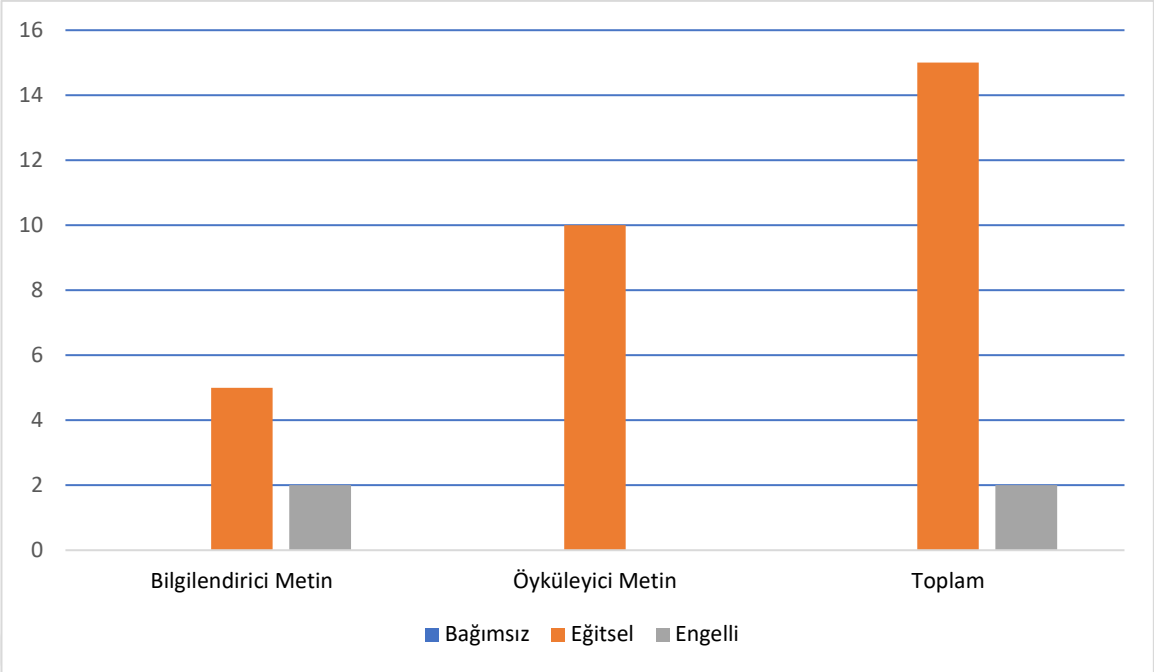
Şekil 10’a göre bilgilendirici metinlerin çoğunluk kolay ve orta düzeydedir. Çok zor ve çok kolay düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerin çoğunluğu ise kolay düzeydedir. Çok kolay, kolay, zor ve çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %43’ü kolay düzeyde, %43’ü ise orta düzeyde, %14’ü ise zor düzeydedir.

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %70’i kolay düzeyde, %30’ü ise orta düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok kolay düzeyde metin olduğu görülmektedir.



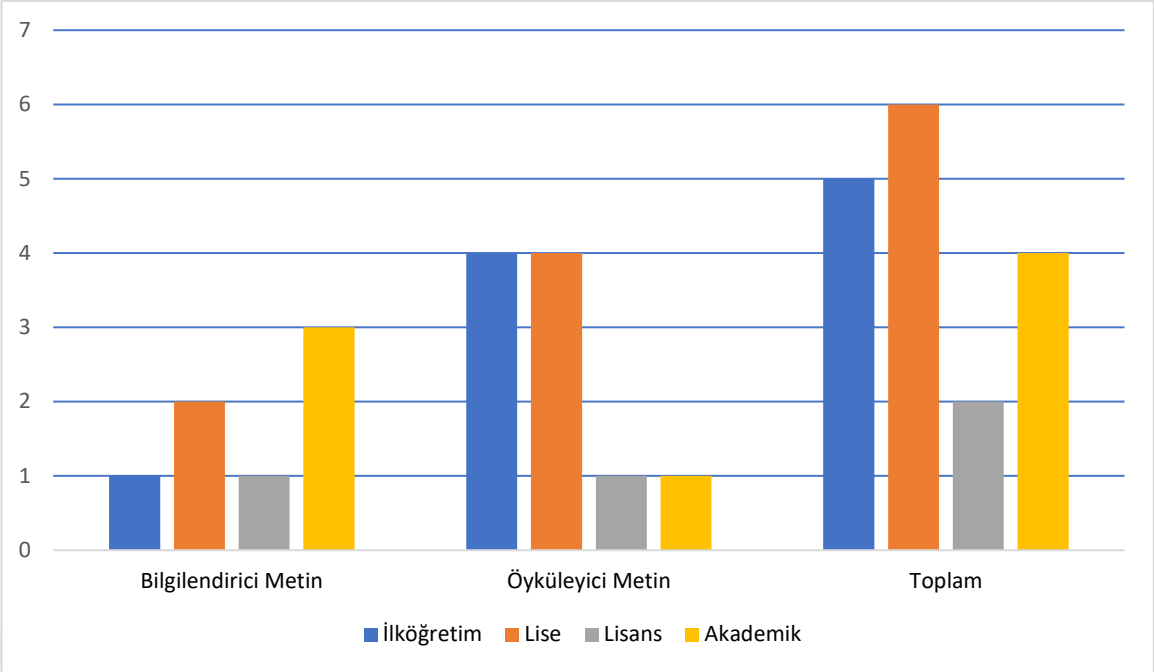
Şekil 11: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 11'e göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyde ise metin bulunmamaktadır. Öyküleyici metinlerin tamamı eğitsel düzeydedir. Bağımsız ve engelli düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin, %71'i eğitsel düzeyde, %28'i ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin, %100'ü eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir. Bağımsız düzeydeki metin yoktur.



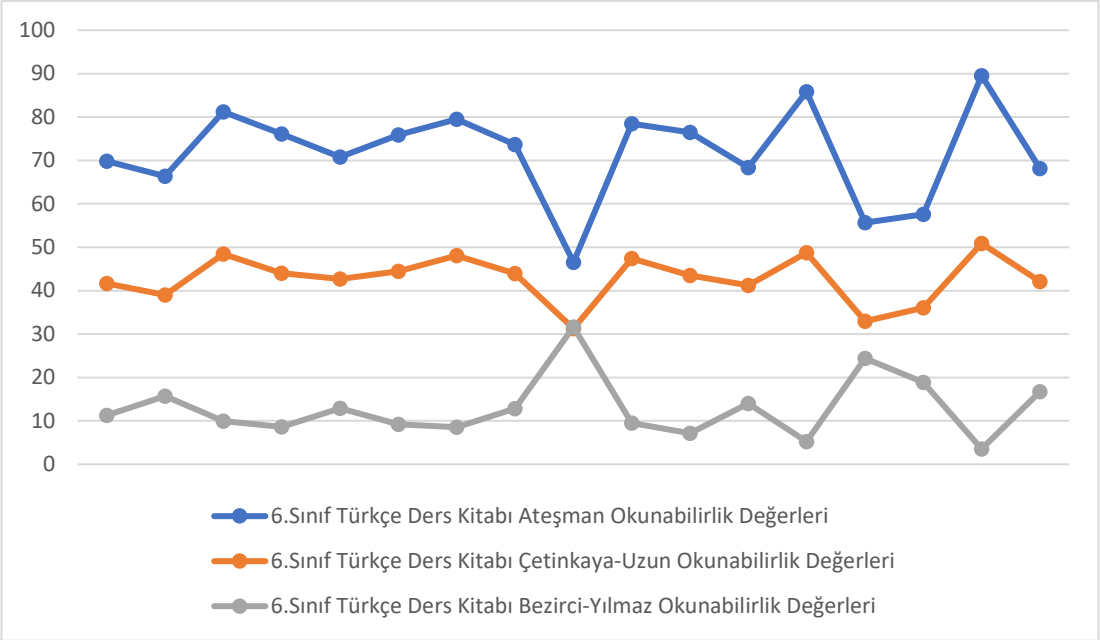
Şekil 12: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 12'ye göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu akademik düzeydeki metinler oluşturmaktadır. İlköğretim ve Lisans düzeyindeki metin sayıları eşittir. Öyküleyici metinlerde ise ilköğretim ve lise düzeyi ağırlıktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %14'ü ilköğretim düzeyinde, %29'u lise düzeyinde, %14'ü lisans düzeyinde, %43'ü ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %40'ı ilköğretim düzeyinde, %40'ı lise düzeyinde, %10'u lisans düzeyinde, %10'u ise akademik düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında lise düzeyinde metinlerin diğer düzeylerdeki metin sayılarından fazla olduğu görülmektedir.



Şekil 13: Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin son kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın orta kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik puanı arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin son kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın orta kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

4.5. Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 20: Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Atatürk ve Anıları	78,02	45,57	8,48
Koca Seyit	69,67	41,5	12,64
Muhteşem Kût'ül-Amâre Zaferi	70,71	40,8	11,88
Yıkmak Kolay	65,06	40,28	15,88
Güler Yüz	69,72	42,48	15,73
İstiklal Marşı'nın Kabulü	67,38	39,87	14,64
Büyük Mimar Koca Sinan	70,92	42,02	11,74
Ankara	59,57	37,67	20,45
Anadolu Davulu	75,59	45,09	9,9
Müziği Neden Severiz?	49,5	29,77	22,35
Bazı İnsanlar	56,52	34,9	25,26
İbni Sina	76,7	45,16	11,07
Islıkla Haberleşenler	59,91	35,96	16,09
Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş	56,14	35,9	21,63
ORTALAMA	**71,17**	**42,79**	**16,39**

Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 71,17; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 42,79 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 16,39'dur. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Atatürk ve Anıları" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Müziği Neden Severiz?" adlı metindir. Bezirci-Yılmaz Formülüne göre ise okunması en kolay bilgilendirici metin "Atatürk ve Anıları" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Bazı İnsanlar" adlı metindir.

Tablo 21: Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Atatürk ve Anıları	Kolay	Eğitsel	İlköğretim

Koca Seyit	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Muhteşem Kût'ül-Amâre Zaferi	Kolay	Eğitsel	Lise
Yıkmak Kolay	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Güler Yüz	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
İstiklal Marşı'nın Kabulü	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Büyük Mimar Koca Sinan	Kolay	Eğitsel	Lise
Ankara	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Anadolu Davulu	Kolay	Eğitsel	Lise
Müziği Neden Severiz?	Zor	Engelli	Akademik
Bazı İnsanlar	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
İbni Sina	Kolay	Eğitsel	Lise
Islıkla Haberleşenler	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik

Tablo 21'de verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay, orta güçlükte ve zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Atatürk ve Anıları", "Muhteşem Kut'ül Amare Zaferi", "Büyük Mimar Koca Sinan", "Anadolu Davulu" ve "İbni Sina" isimli metinler kolay düzeyde, "Koca Seyit", "Yıkmak Kolay", "Güler Yüz", "İstiklal Marşı'nın Kabulü", "Ankara", "Bazı İnsanlar", "Islıkla Haberleşenler" ve "Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş" isimli metinler orta düzeyde, "Müziği Neden Severiz?" isimli metin zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 21'de verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Atatürk ve Anıları", "Koca Seyit", "Muhteşem Kût'ül-Amâre Zaferi", "Yıkmak Kolay", "Güler Yüz", "İstiklal Marşı'nın Kabulü", "Büyük Mimar Koca Sinan", "Ankara", "Anadolu Davulu", "İbni Sina", "Islıkla Haberleşenler" ve "Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş" isimli metinler eğitsel düzeyde, "Müziği Neden Severiz?" ve "Bazı İnsanlar" isimli metinler engelli düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 21'de verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Atatürk ve Anıları" isimli metin ilköğretim düzeyinde, "Koca Seyit", "Muhteşem Kût'ül-Amâre Zaferi", "Büyük Mimar Koca Sinan", "Anadolu Davulu" ve "İbni Sina" isimli metinler lise düzeyinde, "Yıkmak Kolay", "Güler Yüz" ve

"İstiklal Marşı'nın Kabulü" isimli metinler lise düzeyinde, "Ankara", "Müziği Neden Severiz?", "Bazı İnsanlar", "Islıkla Haberleşenler" ve "Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş" isimli metinler akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 22: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Karanfiller ve Domates Suyu	71,54	43,24	11,14
Ninenin Kitabı	72,16	42,26	9,91
Sol Ayağım	63,47	38,69	17,09
Meşe ile Saz	88,05	52,48	6,09
Küçük Çocuk	81,89	47,46	6,72
Küçük Yunus	57,2	35,41	17,6
Son Leylek	88,06	51,08	4,66
Karagöz ile Hacivat	99,92	56,35	1,4
Karamsar ve İyimser Bakış Açısı	69,72	42,06	14,16
Bilmemekten Rahatsız Olmayın	74,41	45,26	11,03
Ampulün İlk Yanışı	64,75	39,64	16,63
ORTALAMA	**75,56**	**44,9**	**10,59**

Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 75,56; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 44,9 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 10,59'dur. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay öyküleyici metin "Karagöz ile Hacivat" adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin "Küçük Yunus" adlı metindir.

Tablo 23: Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

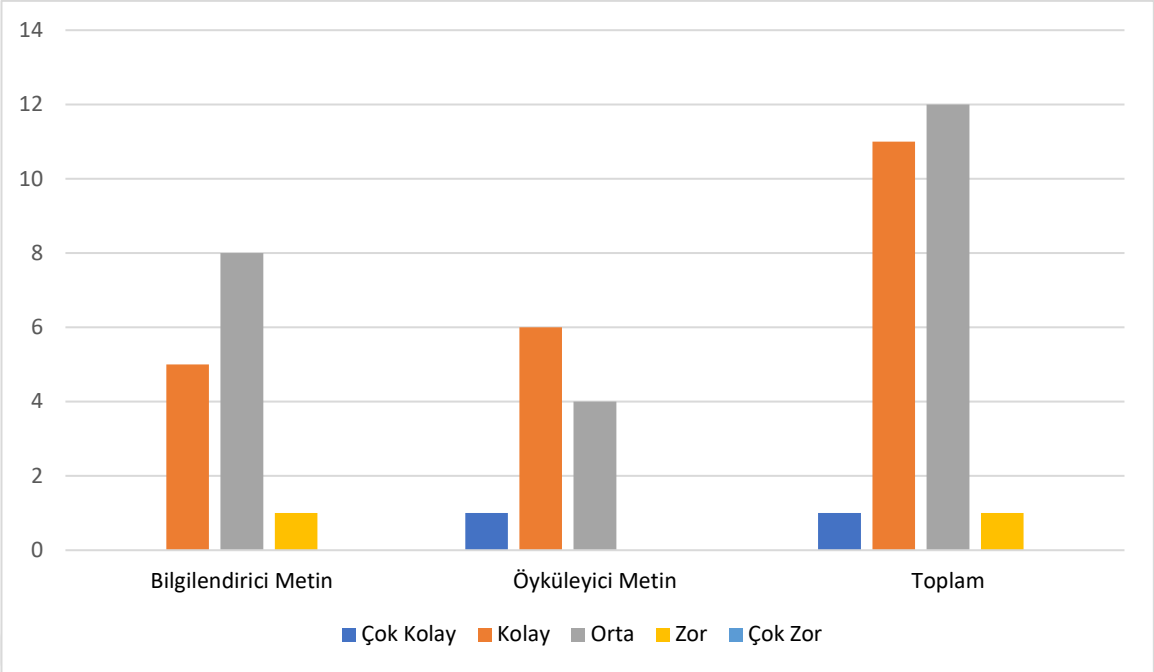
METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Karanfiller ve Domates Suyu	Kolay	Eğitsel	Lise
Ninenin Kitabı	Kolay	Eğitsel	Lise
Sol Ayağım	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Meşe ile Saz	Kolay	Bağımsız	İlköğretim

Küçük Çocuk	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Küçük Yunus	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Son Leylek	Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Karagöz ile Hacivat	Çok Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Karamsar ve İyimser Bakış Açısı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Bilmemekten Rahatsız Olmayın	Kolay	Eğitsel	Lise
Ampulün İlk Yanışı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik

Tablo 23'te verilen bulgulara Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde Çok kolay, kolay ve orta güçlükte okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Karagöz ile Hacivat" isimli metin çok kolay düzeyde, "Karanfiller ve Domates Suyu", "Ninenin Kitabı", "Meşe ile Saz", "Küçük Çocuk", "Son Leylek" ve "Bilmemekten Rahatsız Olmayın" isimli metinler kolay düzeyde, "Sol Ayağım", "Küçük Yunus", "Karamsar ve İyimser Bakış Açısı" ve "Ampulün İlk Yanışı" isimli metinler orta düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 23'te verilen bulgulara Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız ve eğitsel okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Meşe ile Saz", "Son Leylek" ve "Karagöz ile Hacivat" isimli metinler bağımsız düzeyde, "Karanfiller ve Domates Suyu", "Ninenin Kitabı", "Sol Ayağım", "Küçük Çocuk", "Küçük Yunus", "Karamsar ve İyimser Bakış Açısı", "Bilmemekten Rahatsız Olmayın" ve "Ampulün İlk Yanışı" isimli metinler eğitsel düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Engelli okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 23'te verilen bulgulara Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Meşe ile Saz", "Küçük Çocuk", "Son Leylek" ve "Karagöz ile Hacivat" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "Karanfiller ve Domates Suyu", "Ninenin Kitabı" ve "Bilmemekten Rahatsız Olmayın" isimli metinler lise düzeyinde, "Karamsar ve İyimser Bakış Açısı" isimli metin lisans düzeyinde, "Sol Ayağım", "Küçük Yunus" ve "Ampulün İlk Yanışı" isimli metinler akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.



Şekil 14: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

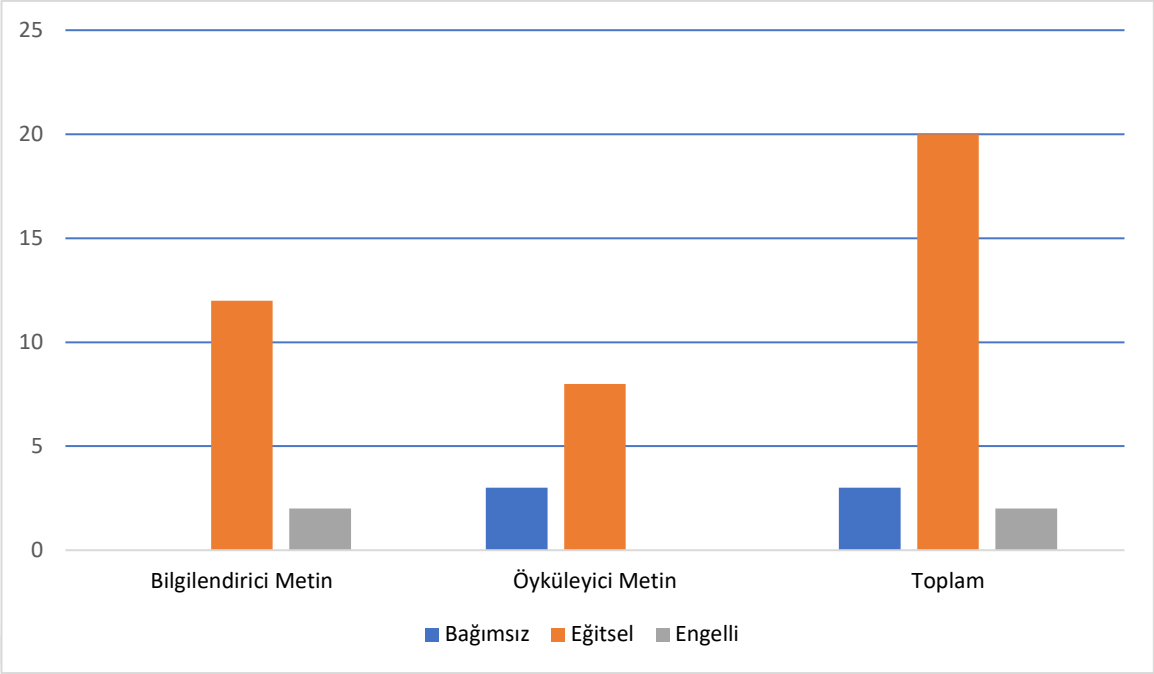
Şekil 14'e göre bilgilendirici metinlerde çoğunluk orta düzeydedir. Çok zor ve çok kolay düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerin çoğunluğu ise kolay düzeydedir. Zor ve çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %36'sı kolay düzeyde, %57'si ise orta düzeyde, %7'si ise zor düzeydedir.

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %9'u çok kolay düzeyde, %55'i ise kolay düzeyde, %36'sı ise orta düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok orta düzeyde metin olduğu görülmektedir. Çok zor düzeyinde metin yoktur.



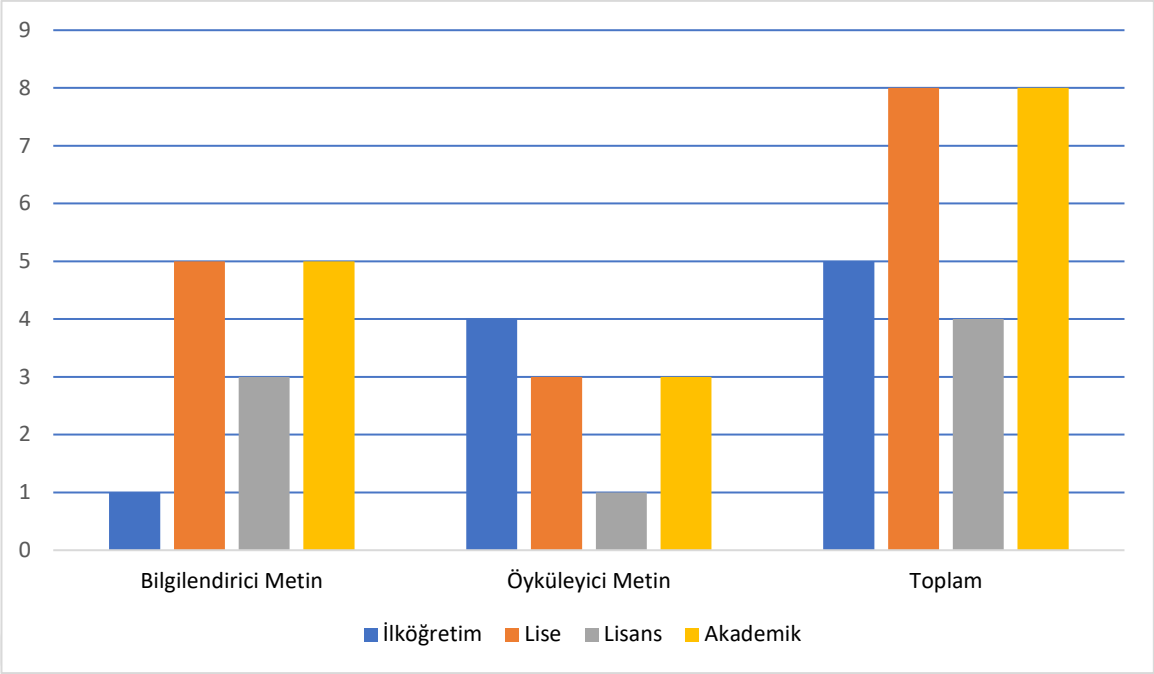
Şekil 15: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 15'e göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyde ise metin bulunmamaktadır. Öyküleyici metinlerde de çoğunluk eğitsel düzeydedir. Engelli düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin, %86'sı eğitsel düzeyde, %14'ü ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin, %27'si bağımsız düzeyde, %73'ü ise eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir.



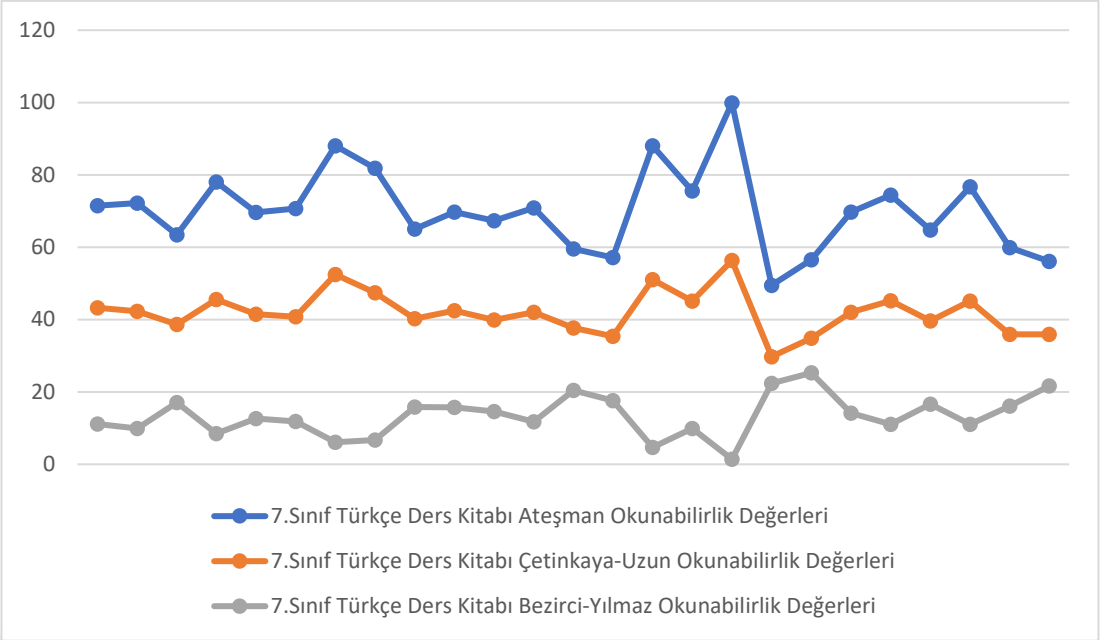
Şekil 16: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 16'ya göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu lise ve akademik düzeydeki metinler oluşturmaktadır. Öyküleyici metinlerde ise ilköğretim düzeyi ağırlıktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %7'si ilköğretim düzeyinde, %36'sı lise düzeyinde, %21'i lisans düzeyinde, %36'sı ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %36'sı ilköğretim düzeyinde, %27'si lise düzeyinde, %10'u lisans düzeyinde, %27'si ise akademik düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok lise düzeyi ve akademik düzeyde metin olduğu görülmektedir.



Şekil 17: Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin son kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın orta kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin son kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

4.6. Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 24: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİNLER	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine	51,09	30,72	24,03
Bayrağımızın Altında	71,85	43,88	14,09
Atatürk ve Müzik	47,14	30,89	29,73
Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar	42,03	25,27	36,29
Parktaki Bilim	55,22	33,28	21,73
Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık	69,16	41,26	11,43
Dilimiz Kuşatma Altında	58,53	34,8	16,65
Eşref Saat	60,59	38,37	18,75
Peri Bacaları	85	49,42	5,6
Bir Fincan Kahve	63,54	39,94	18,21
Canberra (Kanberra)	70	40,54	10,59
ORTALAMA	**61,29**	**37,12**	**18,83**

Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 61,29; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 37,12 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 18,83'tür. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Peri Bacaları" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar" adlı metindir.

Tablo 25: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Bayrağımızın Altında	Kolay	Eğitsel	Lisans
Atatürk ve Müzik	Zor	Engelli	Akademik
Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar	Zor	Engelli	Akademik

Parktaki Bilim	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Dilimiz Kuşatma Altında	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Eşref Saat	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Peri Bacaları	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Bir Fincan Kahve	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Canberra (Kanberra)	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise

Tablo 25'te verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay, orta güçlükte ve zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Bayrağımızın Altında" ve "Peri Bacaları" isimli metinler kolay düzeyde, "İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine", "Parktaki Bilim", "Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık", "Dilimiz Kuşatma Altında", "Eşref Saat", "Bir Fincan Kahve" ve "Canberra (Kanberra)" isimli metinler orta düzeyde, "Atatürk ve Müzik" ve "Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar" isimli metinler zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 25'te verilen bulgulara Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Bayrağımızın Altında", "Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık", "Eşref Saat", "Peri Bacaları", "Bir Fincan Kahve" ve "Canberra (Kanberra)" isimli metinler eğitsel düzeyde, "İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine", "Atatürk ve Müzik", "Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar", "Parktaki Bilim" ve "Dilimiz Kuşatma Altında" isimli metinler engelli düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 25'te verilen bulgulara Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Peri Bacaları" isimli metin ilköğretim düzeyinde, "Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık" ve "Canberra (Kanberra)" isimli metinler lise düzeyinde, "Bayrağımızın Altında" isimli metin lisans düzeyinde, "İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine", "Atatürk ve Müzik", "Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar", "Parktaki Bilim", "Dilimiz Kuşatma Altında", "Eşref Saat" ve "Bir Fincan Kahve" isimli metinler akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 26: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Kaşağı	81,87	46,41	4,53
Ayaz'ın Definesi	71,29	42,02	12,14
Kınalı Ali'nin Mektubu	63,29	37,3	16,8
Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	72,83	42,29	9,93
Portakal	89,57	52,18	4,65
Masal Ağacı	73,31	43,24	9,59
Göç Destanı	76,37	45,14	8,89
Karagöz	89,88	51,74	4,1
Yılkı Atı	74,47	42,86	8,85
Gündüzünü Kaybeden Kuş	72,56	43,01	10,83
Haritada Bir Nokta	67,93	40,82	12,66
Kalbim Rumeli'de Kaldı	65,63	38,72	12,51
İmece	75,96	44,57	8,43
ORTALAMA	**75**	**43,87**	**9,53**

Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 75; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 43,87 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 9,53'tür. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay öyküleyici metin "Portakal" adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin "Kınalı Ali'nin Mektubu" adlı metindir. Bezirci- Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunması en kolay öyküleyici metin "Karagöz" adlı metinken Okunması en zor öyküleyici metin "Kınalı Ali'nin Mektubu" adlı metindir.

Tablo 27: Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

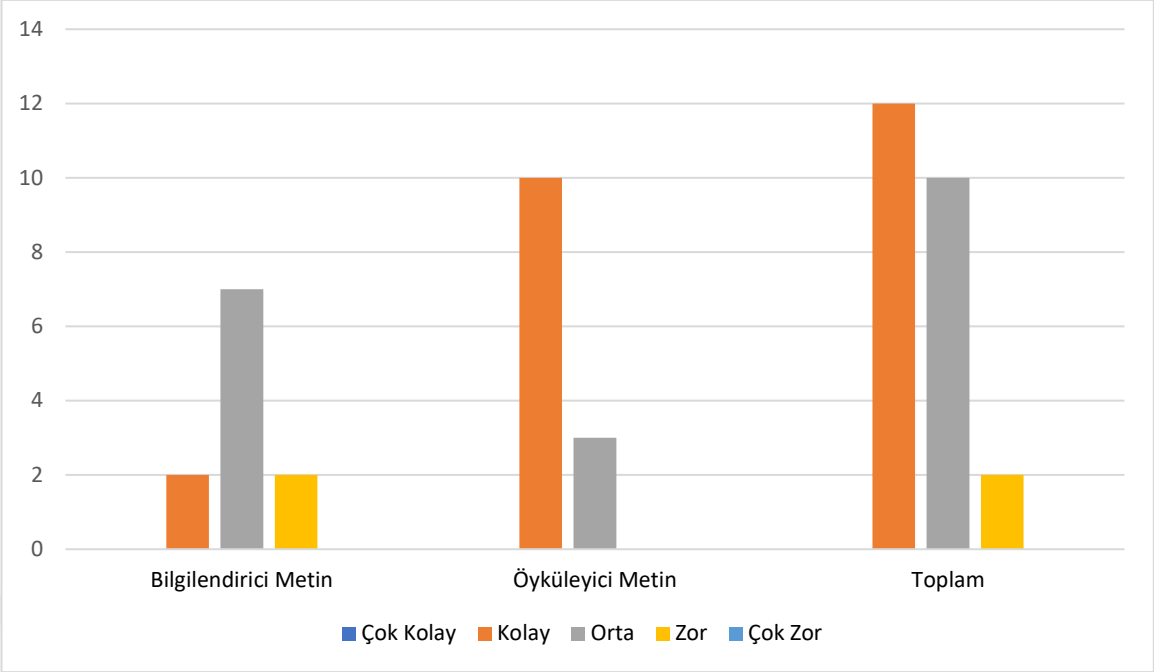
METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Kaşağı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Ayaz'ın Definesi	Kolay	Eğitsel	Lise
Kınalı Ali'nin Mektubu	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	Kolay	Eğitsel	Lise
Portakal	Kolay	Bağımsız	İlköğretim

Masal Ağacı	Kolay	Eğitsel	Lise
Göç Destanı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Karagöz	Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Yılkı Atı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Gündüzünü Kaybeden Kuş	Kolay	Eğitsel	Lise
Haritada Bir Nokta	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Kalbim Rumeli'de Kaldı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
İmece	Kolay	Eğitsel	İlköğretim

Tablo 27'de verilen bulgulara Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay ve orta güçlükte okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Kaşağı", "Ayaz'ın Definesi", "Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri", "Portakal", "Masal Ağacı", "Göç Destanı", "Karagöz", "Yılkı Atı", "Gündüzünü Kaybeden Kuş" ve "İmece" isimli metinler kolay düzeyde, "Kınalı Ali'nin Mektubu", "Haritada Bir Nokta" ve "Kalbim Rumeli'de Kaldı" isimli metinler orta düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 27'de verilen bulgulara Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız ve eğitsel okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Portakal" ve "Karagöz" isimli metinler bağımsız düzeyde, "Kaşağı", "Ayaz'ın Definesi", "Kınalı Ali'nin Mektubu", "Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri", "Masal Ağacı", "Göç Destanı", "Yılkı Atı", "Gündüzünü Kaybeden Kuş", "Haritada Bir Nokta", "Kalbim Rumeli'de Kaldı" ve "İmece" isimli metinler eğitsel düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Engelli okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 27'de verilen bulgulara göre 8. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan öyküleyici metinlerin okunabilirlik değerleri Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Kaşağı", "Portakal", "Göç Destanı", "Karagöz", "Yılkı Atı" ve "İmece" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "Ayaz'ın Definesi", "Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri", "Masal Ağacı", "Gündüzünü Kaybeden Kuş", "Haritada Bir Nokta" ve "Kalbim Rumeli'de Kaldı" isimli metinler lise düzeyinde, "Kınalı Ali'nin Mektubu" isimli metin akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Lisans okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.



Şekil 18: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

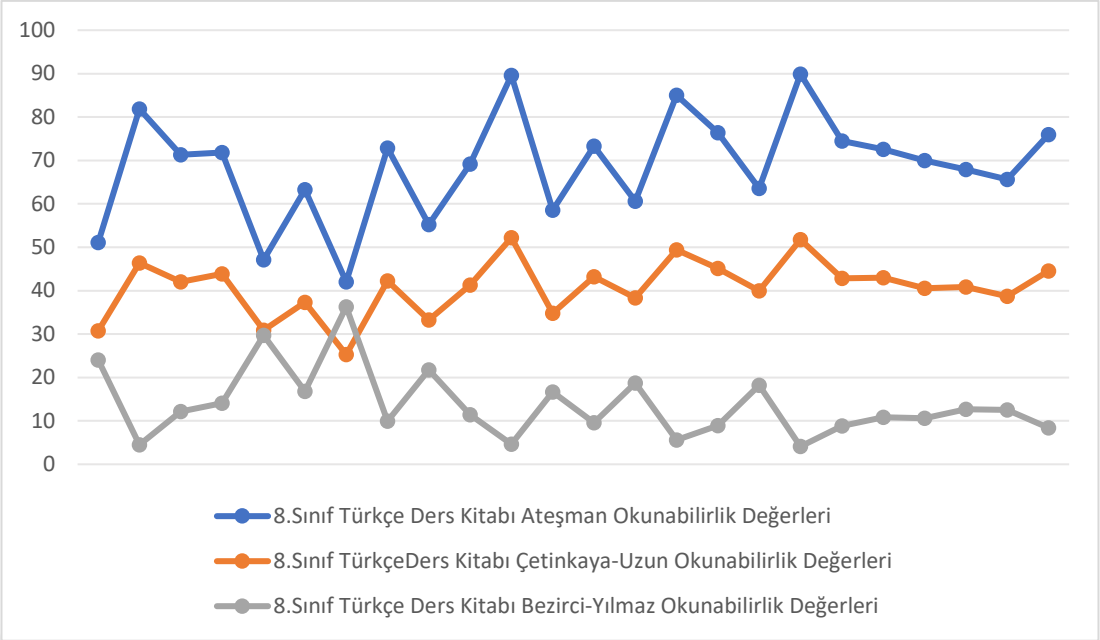
Şekil 18'e göre bilgilendirici metinlerde çoğunluk orta düzeydedir. Çok zor ve çok kolay düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerin çoğunluğu ise kolay düzeydedir. Çok kolay, zor ve çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %18'i kolay düzeyde, %64'ü orta düzeyde, %18'i ise zor düzeydedir.

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %77'si kolay düzeyde, %23'ü ise orta düzeydedir.

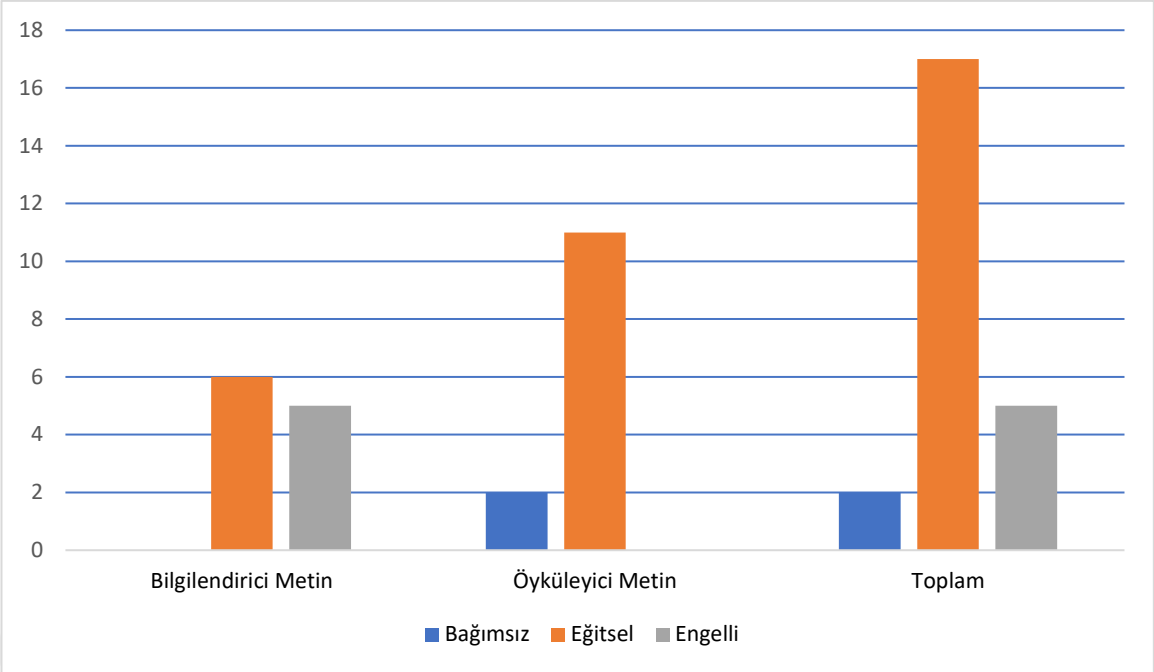
Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok kolay düzeyde metin olduğu görülmektedir. Çok kolay ve çok zor düzeylerinde metin yoktur.



Şekil 19: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin orta kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın giriş kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin son kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın giriş kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.



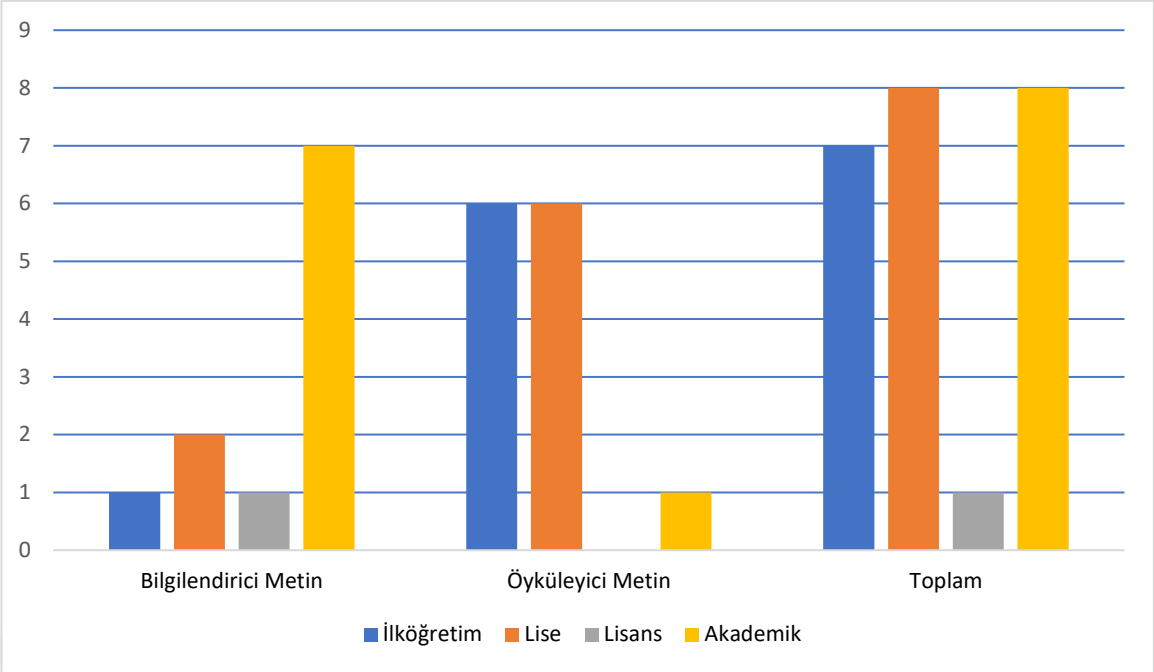
Şekil 20: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 20'ye göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyde ise metin bulunmamaktadır. Öyküleyici metinlerde de çoğunluk eğitsel düzeydedir. Engelli düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin, %55'i eğitsel düzeyde, %45'i ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin, %15'i bağımsız düzeyde, %85'i ise eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir.



Şekil 21: Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 21'e göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu akademik düzeydeki metinler oluşturmaktadır. Öyküleyici metinlerde ise ilköğretim ve lise düzeyleri ağırlıktadır. Lisans düzeyinde metin bulunmamaktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %9'u ilköğretim düzeyinde, %18'i lise düzeyinde, %9'u lisans düzeyinde, %64'ü ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %46'sı ilköğretim düzeyinde, %46'sı lise düzeyinde, %8'i ise akademik düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok lise düzeyi ve akademik düzeyde metin olduğu görülmektedir.

Tablo 28: Ateşman Formülüne Göre Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviyesi	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Sınıf	70,3	Kolay
6.Sınıf	71,76	Kolay
7.Sınıf	70,26	Kolay
8.Sınıf	68,71	Orta Güçlükte

Tablo 28'de 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarının Ateşman okunabilirlik formülüne göre genel okunabilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ve okunabilirlik düzeyi birbiri ile orantılı değildir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı

6. Sınıf seviyesine aittir. Onu sırasıyla 5.sınıf ders kitabı ve 7. Sınıf ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. Sınıf ders kitabıdır.

Tablo 29: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviyesi	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Sınıf	42,1	Eğitsel
6.Sınıf	42,74	Eğitsel
7.Sınıf	42,04	Eğitsel
8.Sınıf	40,78	Eğitsel

Tablo 29'da 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarının Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre genel okunabilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ve okunabilirlik düzeyi birbiri ile orantılı değildir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 6. Sınıf seviyesine aittir. Onu sırasıyla 5.sınıf ders kitabı ve 7. Sınıf ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. Sınıf ders kitabıdır.

Tablo 30: Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Türkçe 5-8.Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviyesi	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Sınıf	9,01	Lise
6.Sınıf	12,95	Lise
7.Sınıf	13,37	Lisans
8.Sınıf	13,79	Lisans

Tablo 30'da 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarının Yılmaz-Bezirci okunabilirlik formülüne göre genel okunabilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ve okunabilirlik düzeyi birbiri ile orantılıdır. Sınıf düzeyi yükseldikçe metinlerin okunabilirlikleri düşmüştür. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. Sınıf seviyesine aittir. Onu sırasıyla 6.sınıf ders kitabı ve 7. Sınıf ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. Sınıf ders kitabıdır.

4.7. Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 31: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Boyacı Hüseyin	79,39	46,89	8,61
Halk Oyunları	76,88	45,38	7,87
Dijital Oyun	53,57	29,89	19,51
İstiklal Marşı	72,29	43,04	11,98
Mehmet Akif Ersoy'un Paltosu	77,41	46,33	8,56
1200 Yıl Önceden Gelen Ses: Göbeklitepe	108,36	69,63	15,73
Kazdağı Millî Parkı	70,27	40,45	7,86
Hattuşa	65,33	37,49	11,83
Bizi Nasıl Tanıyorlar? Avusturya	68,16	39,85	10,39
Türk Dostu Bir Müzisyen	84,17	50,04	8,03
Almanya	80,83	47,52	6,46
İtalya	80,9	47,56	6,86
Desenlerin Dili	69,71	39,94	10,6
Belçika'da 600 Bin Çiçekli Türk Halısı	71,62	43,71	13,19
Ebru Sanatı	70,27	41,47	9,35
Minyatür	66,15	39,73	11,46
Bakırcılık	42,14	27,27	28
Güvercinler Her Yerdeler!	55,15	31,27	16,87
Turnalar ve İnsanlar	68,02	39,85	12,43
Türk Kültüründe Kartal	71,97	42,44	11,85
Atlar ve Türkler	70,36	42,72	14,08
ORTALAMA	**71,57**	**42,5**	**11,98**

Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 71,57, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 42,5 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 11,98'dir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "1200 Yıl Önceden Gelen Ses: Göbeklitepe" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Bakırcılık" adlı metindir. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Almanya" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Bakırcılık" adlı metindir.

Tablo 32: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Boyacı Hüseyin	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Halk Oyunları	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Dijital Oyun	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
İstiklal Marşı	Kolay	Eğitsel	Lise
Mehmet Akif Ersoy'un Paltosu	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
1200 Yıl Önceden Gelen Ses: Göbeklitepe	Çok Kolay	Bağımsız	Lisans
Kazdağı Millî Parkı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Hattuşa	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Bizi Nasıl Tanıyorlar? Avusturya	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Türk Dostu Bir Müzisyen	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Almanya	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
İtalya	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Desenlerin Dili	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Belçika'da 600 Bin Çiçekli Türk Halısı	Kolay	Eğitsel	Lisans
Ebru Sanatı	Kolay	Eğitsel	Lise
Minyatür	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Bakırcılık	Zor	Engelli	Akademik
Güvercinler Her Yerdeler!	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Turnalar ve İnsanlar	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Türk Kültüründe Kartal	Kolay	Eğitsel	Lise
Atlar ve Türkler	Kolay	Eğitsel	Lisans

Tablo 32'de verilen bulgulara Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde çok kolay, kolay, orta güçlükte ve zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "1200 Yıl Önceden Gelen Ses: Göbeklitepe" isimli metin çok kolay, "Boyacı Hüseyin", "Halk Oyunları", "İstiklal Marşı", "Mehmet Akif Ersoy'un Paltosu", "Kazdağı Millî Parkı", "Türk Dostu Bir Müzisyen", "Almanya", "İtalya", "Belçika'da 600 Bin Çiçekli Türk Halısı", "Ebru Sanatı" ve "Türk Kültüründe Kartal" isimli metinler kolay düzeyde, "Dijital Oyun", "Hattuşa", "Bizi Nasıl Tanıyorlar? Avusturya", "Desenlerin Dili", "Minyatür", "Güvercinler Her Yerdeler!" ve "Turnalar ve İnsanlar" isimli metinler orta düzeyde, "Bakırcılık" isimli metin zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok zor okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 32'de verilen bulgulara Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız, eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere

rastlanmıştır. “1200 Yıl Önceden Gelen Ses: Göbeklitepe” isimli metin bağımsız düzeyde, “Boyacı Hüseyin”, “Halk Oyunları”, “İstiklal Marşı”, “Mehmet Akif Ersoy’un Paltosu”, “Kazdağı Millî Parkı”, “Hattuşa”, “Bizi Nasıl Tanıyorlar? Avusturya”, “Türk Dostu Bir Müzisyen”, “Almanya”, “İtalya”, “Desenlerin Dili”, “Belçika’da 600 Bin Çiçekli Türk Halısı”, “Ebru Sanatı”, “Minyatür”, “Turnalar ve İnsanlar”, Türk Kültüründe Kartal” ve “Atlar ve Türkler” isimli metinler eğitsel düzeyde, “Dijital Oyun”, “Bakırcılık” ve “Güvercinler Her Yerdeler!” isimli metinler engelli düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 32’de verilen bulgulara Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. “Boyacı Hüseyin”, “Halk Oyunları”, “Mehmet Akif Ersoy’un Paltosu”, “Kazdağı Millî Parkı”, “Türk Dostu Bir Müzisyen”, “Almanya” ve “İtalya” isimli metinler ilköğretim düzeyinde, “İstiklal Marşı”, “Hattuşa”, “Bizi Nasıl Tanıyorlar? Avusturya”, “Desenlerin Dili”, “Ebru Sanatı”, “Minyatür”, “Turnalar ve İnsanlar” ve “Türk Kültüründe Kartal” isimli metinler lise düzeyinde, “1200 Yıl Önceden Gelen Ses: Göbeklitepe”, “Belçika’da 600 Bin Çiçekli Türk Halısı” ve “Atlar ve Türkler” isimli metinler lisans düzeyinde, “Dijital Oyun”, “Bakırcılık” ve “Güvercinler Her Yerdeler!” isimli metinler akademik düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 33: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
On Parmağında On Marifet	80,5	47,34	8,06
Mesnevi’den	78,14	45,7	8,44
Truva Antik Kenti	77,5	46,14	11,92
ORTALAMA	**78,71**	**46,39**	**9,47**

Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 78,71, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 46,39 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 9,47’dir. Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay öyküleyici metin “On Parmağında On Marifet” adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin “Truva Antik Kenti” adlı metindir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunması en kolay öyküleyici metin “On Parmağında On Marifet” adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin “Mesnevi’den” adlı metindir.

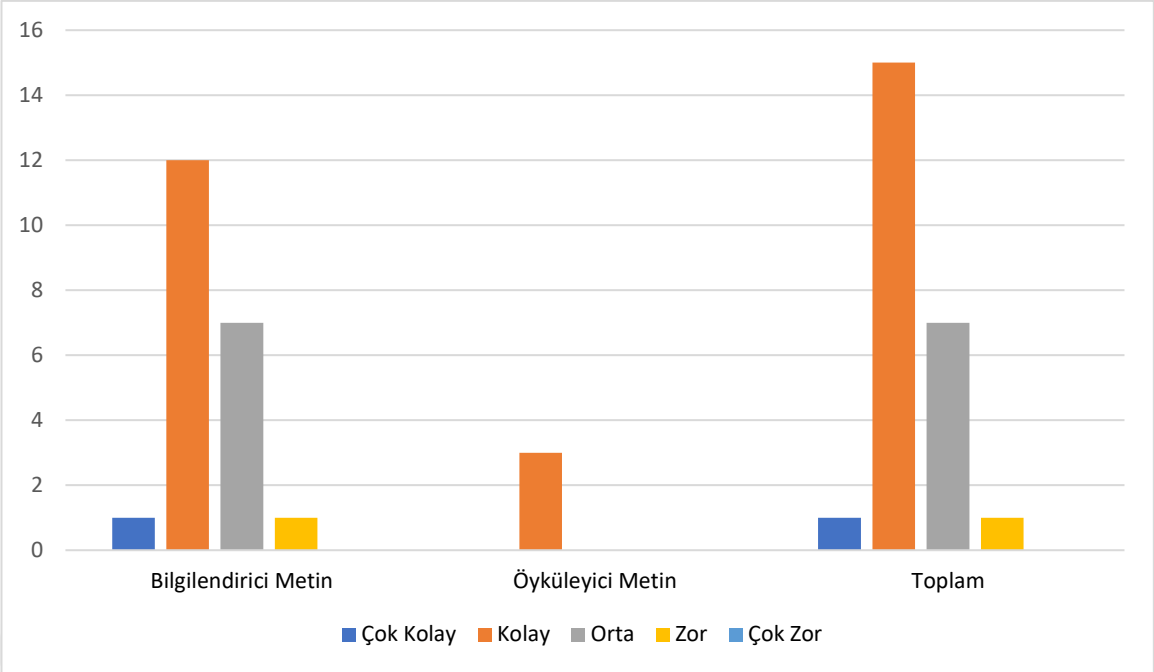
Tablo 34: Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
On Parmağında On Marifet	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Mesnevi'den	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Truva Antik Kenti	Kolay	Eğitsel	Lise

Tablo 34'te verilen bulgulara Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmıştır. "On Parmağında On Marifet", "Mesnevi'den" ve "Truva Antik Kenti" isimli metinler kolay düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay, orta güçlükte, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 34'te verilen bulgulara Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmıştır. "On Parmağında On Marifet", "Mesnevi'den" ve "Truva Antik Kenti" isimli metinler eğitsel düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 34'te verilen bulgulara Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim ve lise okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "On Parmağında On Marifet" ve "Mesnevi'den" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "Truva Antik Kenti" isimli metin lise düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Lisans ve akademik okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.



Şekil 22: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

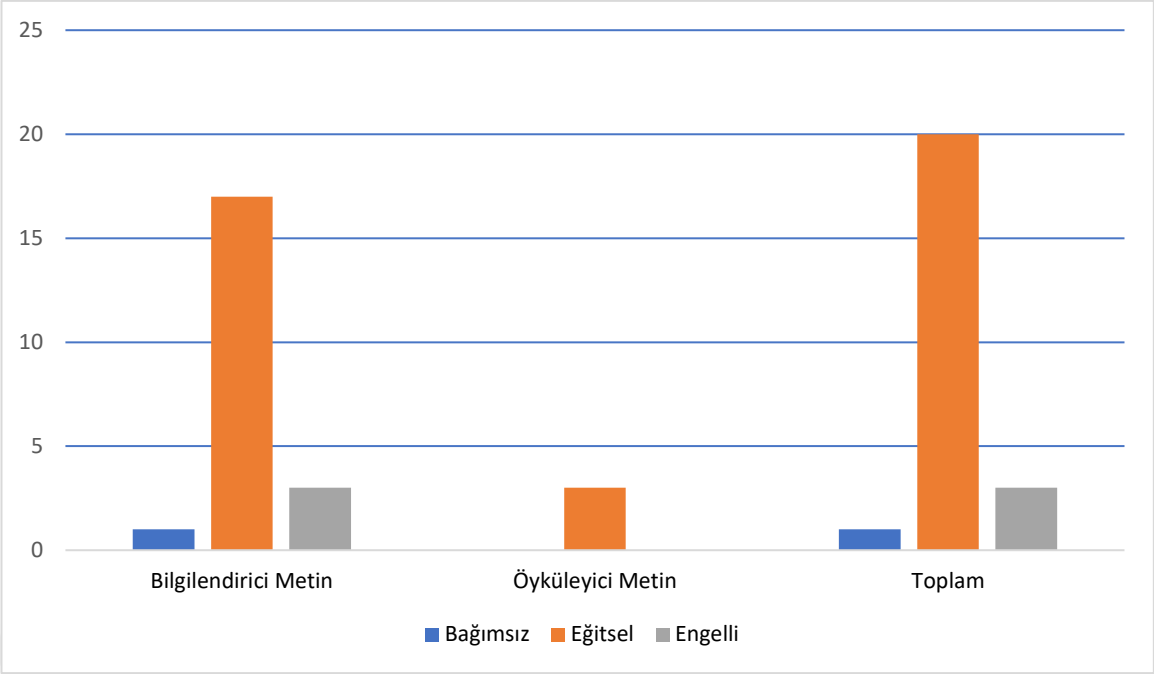
Şekil 22'de 5. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında incelenen metinlerin tamamının Ateşman okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyleri gösterilmiştir. Buna göre bilgilendirici metinlerde çoğunluk kolay düzeydedir. Çok zor düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerin tamamı kolay düzeydedir. Çok kolay, orta, zor ve çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %5'i çok kolay düzeyde, %57'si kolay düzeyde, %33'ü orta düzeyde, %5'i ise zor düzeydedir.

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü kolay düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok kolay düzeyde metin olduğu görülmektedir. Çok zor düzeyinde metin yoktur.



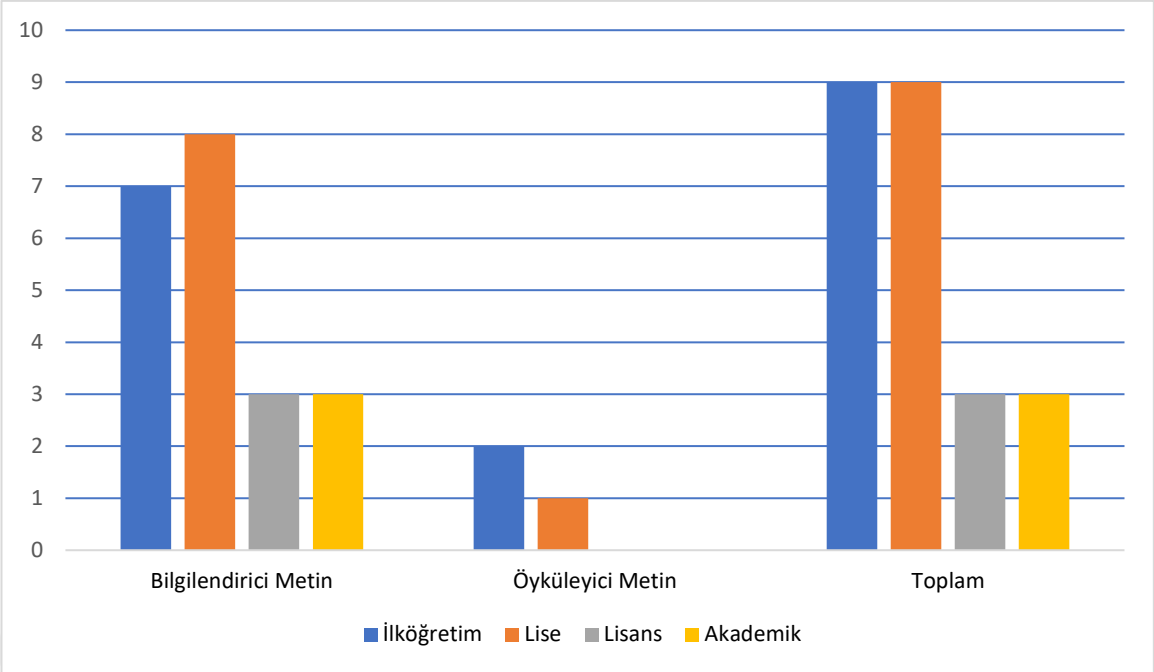
Şekil 23: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 23'te göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Öyküleyici metinlerin tamamı eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyi ve engelli düzeyinde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre bilgilendirici metinlerin %5'i bağımsız düzeyde, %81'i eğitsel düzeyde, %14'ü ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %100 eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir.



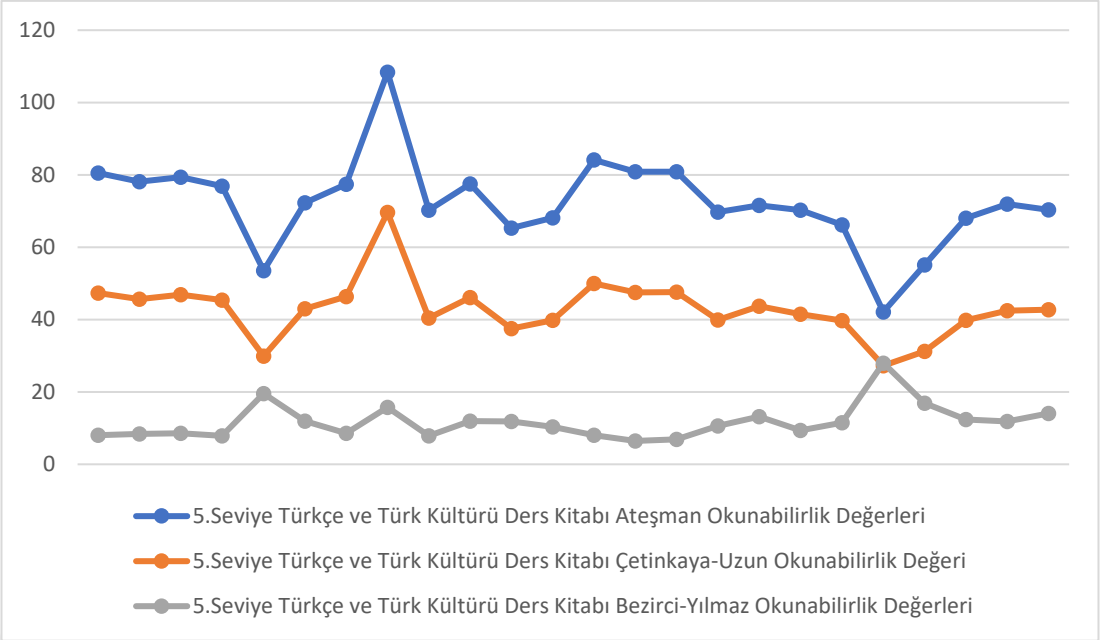
Şekil 24: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 24'te göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu lise düzeyindeki metinler oluşturmaktadır. Öyküleyici metinlerde ise ilköğretim düzeyi ağırlıktadır. Lisans düzeyinde ve akademik düzeyde metin bulunmamaktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %33,33'ü ilköğretim düzeyinde, %38,09'i lise düzeyinde, %14,28'ü lisans düzeyinde, %14,28'ü ise akademik düzeydedir

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %67'si ilköğretim düzeyinde, %33'ü ise lise düzeyindedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok ilköğretim düzeyi ve lise düzeyinde metin olduğu görülmektedir.



Şekil 25: TTK 5. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenir nitekim kitapta en kolay metin giriş kısmında görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin orta kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

4.8. Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 35: Türkçe ve Türk Kültürü 6.Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Türkiye ile Haberleşme	55,51	31,55	14,11
İnsanlarla İletişim Kurmak	70,35	40,56	9,17
Dünyamız	69,73	41,29	11,65
Ön Yargılar	64,04	36,39	14,57
Kabak Tatlısı-Ön Yargı	85,08	50,36	5,55
İnsanlara Değer Vermek	78,81	46,75	12,75
Tanışma, Tanıma, Yardımlaşma	53,38	31,29	22,9
Almanların En Türkü, Türlerin En Almanı	81,21	47,05	8,07
Karagöz ve Hacivat	74,76	44,47	10,7
Kukla Yapalım	72,26	42,02	9,88
Dinî Bayramlarımız	67,30	39,12	8,65
Kurbanlık Almak	62,98	38,84	16,6
Kurbanlık Hayvana Kına Yakmak	60,42	35,21	11,41
Arife Günü	70,67	41,09	13,86
Bayram Başladı	76,28	43,74	5,97
Kurban Eti	70,13	42,14	10,95
Kurbanın Dinî ve Sosyal Yönü	78,35	47,86	8,07
Kurban Bayramı'na Özel Yemekler	75,27	43,32	9,08
Kurban Bayramı ve Yardımlaşma	64,29	39,33	24,93
Adak Kurbanı	55,89	34,73	17,6
Akika Kurbanı	71,93	39,79	6,95
Türkiye'nin Kuzeybatısı	55,05	31,38	11,41
Türkiye'nin Batısı	67,91	39,52	10,82
Türkiye'nin Güneyi	67,87	39,63	11,58
Orta Anadolu	71,63	41,25	8,6
Türkiye'nin Kuzeyi	70,25	41,13	11,76
Anadolu'nun Doğusu	69,89	41,09	11,25
Anadolu'nun Güneydoğusu	65,51	38,43	12,44
Tarih Boyunca Türkler	59,09	36,32	20,08
Asya Hun Devleti	81,64	49,12	13,18
Avrupa Hun Devleti	61,49	38,59	16,07
Göktürk Devleti	73,42	42,73	8,23
Orhun Abideleri	80,48	48,73	10,43
Uygurlar	58,9	35,48	16,84
Türklerin Dünya Kültür Mirasına Kattıkları	23,61	21,5	41,44

Türklerin İslamiyet'i Kabulü	52,39	31,01	20,71
Türkler Anadolu'da	56,22	33,75	18,1
Osmanlı Devleti	71,49	41,94	13,81
Osmanlı Devleti'nden Türkiye'ye	60,98	35,96	17,58
Fransız General Guro'nun Bir Anısı	68,92	42,95	16,84
Kadınlar İçin Seçme ve Seçilme Hakkı	55,05	37,48	21,14
Sanat Nedir?	56,99	32,93	15,73
Mehmet Akif Ersoy	74,08	43,47	9,87
Neşet Ertaş	70,63	42,29	12,91
Mimar Kemaleddin	75,16	43,73	6,39
Orman ve Biz	69,59	41,44	10,59
Yürüyen Köşk	66,4	39,66	14,9
Osmanlı'nın Çiçekleri	55,92	33,04	13,36
Türklerin Çiçekleri	75,32	44,57	8,26
Lale, Avrupa'ya Nasıl Gitti Biliyor muydunuz?	58,72	34,23	11,41
Ortak Evimiz Dünyayı Koruyalım	64,29	39,33	15,59
ORTALAMA	**65,29**	**38,82**	**13,2**

Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 65,29; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 38,82 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 13,2'dir. Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Kabak Tatlısı-Ön Yargı" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Türklerin Dünya Kültür Mirasına Kattıkları" adlı metindir.

Tablo 36: Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Türkiye ile Haberleşme	Orta Güçlükte	Engelli	Lisans
İnsanlarla İletişim Kurmak	Kolay	Eğitsel	Lise
Dünyamız	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Ön Yargılar	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Kabak Tatlısı-Ön Yargı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
İnsanlara Değer Vermek	Kolay	Eğitsel	Lise
Tanışma, Tanıma, Yardımlaşma	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik

Almanların En Türkü, Türlerin En Almanı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Karagöz ve Hacivat	Kolay	Eğitsel	Lise
Kukla Yapalım	Kolay	Eğitsel	Lise
Dinî Bayramlarımız	Orta Güçlükte	Eğitsel	İlköğretim
Kurbanlık Almak	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Kurbanlık Hayvana Kına Yakmak	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Arife Günü	Kolay	Eğitsel	Lisans
Bayram Başladı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Kurban Eti	Kolay	Eğitsel	Lise
Kurbanın Dinî ve Sosyal Yönü	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Kurban Bayramı'na Özel Yemekler	Kolay	Eğitsel	Lise
Kurban Bayramı ve Yardımlaşma	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Adak Kurbanı	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Akika Kurbanı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Türkiye'nin Kuzeybatısı	Orta Güçlükte	Engelli	Lise
Türkiye'nin Batısı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Türkiye'nin Güneyi	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Orta Anadolu	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Türkiye'nin Kuzeyi	Kolay	Eğitsel	Lise
Anadolu'nun Doğusu	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Anadolu'nun Güneydoğusu	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Tarih Boyunca Türkler	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Asya Hun Devleti	Kolay	Eğitsel	Lisans
Avrupa Hun Devleti	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Göktürk Devleti	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Orhun Abideleri	Kolay	Eğitsel	Lise
Uygurlar	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Türklerin Dünya Kültür Mirasına Kattıkları	Çok Zor	Engelli	Akademik
Türklerin İslamiyet'i Kabulü	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Türkler Anadolu'da	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Osmanlı Devleti	Kolay	Eğitsel	Lisans
Osmanlı Devleti'nden Türkiye'ye	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Fransız General Guro'nun Bir Anısı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Kadınlar İçin Seçme ve Seçilme Hakkı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Sanat Nedir?	Orta Güçlükte	Engelli	Lisans
Mehmet Akif Ersoy	Kolay	Eğitsel	Lise

Neşet Ertaş	Kolay	Eğitsel	Lise
Mimar Kemaleddin	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Orman ve Biz	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Yürüyen Köşk	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Osmanlı'nın Çiçekleri	Orta Güçlükte	Engelli	Lisans
Türklerin Çiçekleri	Kolay	Eğitsel	Lise
Lale, Avrupa'ya Nasıl Gitti Biliyor muydunuz?	Orta Güçlükte	Engelli	İlköğretim
Ortak Evimiz Dünyayı Koruyalım	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans

Tablo 36'da verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay, orta güçlükte ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "İnsanlarla İletişim Kurmak", "Kabak Tatlısı-Ön Yargı", "İnsanlara Değer Vermek", "Almanların En Türkü, Türlerin En Almanı", "Karagöz ve Hacivat", "Kukla Yapalım", "Arife Günü", "Bayram Başladı", "Kurban Eti", "Kurbanın Dinî ve Sosyal Yönü", "Kurban Bayramı'na Özel Yemekler", "Akika Kurbanı", "Orta Anadolu", "Türkiye'nin Kuzeyi", "Asya Hun Devleti", "Göktürk Devleti", "Orhun Abideleri", "Osmanlı Devleti", "Mehmet Akif Ersoy", "Neşet Ertaş", "Mimar Kemaleddin" ve "Türklerin Çiçekleri" isimli metinler kolay düzeyde, "Türkiye ile Haberleşme", "Dünyamız", "Ön Yargılar", "Tanışma, Tanıma, Yardımlaşma", "Dinî Bayramlarımız", "Kurbanlık Almak", "Kurbanlık Hayvana Kına Yakmak", "Kurban Bayramı ve Yardımlaşma", "Adak Kurban", "Türkiye'nin Kuzeybatısı", "Türkiye'nin Batısı", "Türkiye'nin Güneyi", "Anadolu'nun Doğusu", "Anadolu'nun Güneydoğusu", "Tarih Boyunca Türkler", "Avrupa Hun Devleti", "Uygurlar", "Türklerin İslamiyet'i Kabulü", "Türkler Anadolu'da", "Osmanlı Devleti'nden Türkiye'ye", "Fransız General Guro'nun Bir Anısı", "Kadınlar İçin Seçme ve Seçilme Hakkı", "Sanat Nedir", "Orman ve Biz", "Yürüyen Köşk", "Osmanlı'nın Çiçekleri", "Lale Avrupa'ya Nasıl Gitti Biliyor muydunuz?" ve "Ortak Evimiz Dünyayı Koruyalım" isimli metinler orta düzeyde, "Türklerin Dünya Kültür Mirasına Kattıkları" isimli metin çok zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay ve zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 36'da verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "İnsanlarla İletişim Kurma", "Dünyamız", "Ön Yargılar", "Kabak Tatlısı-Ön Yargı", "İnsanlara Değer Vermek", "Almanların En Türkü Türklerin En Almanı", "Karagöz ve Hacivat", "Diş Ağrısı", "Kukla Yapalım", "Dinî Bayramlarımız", "Kurbanlık

Almak", "Kurbanlık Hayvana Kına Yakmak", "Arife Günü", "Bayram Başladı", "Kurbanın Dinî ve Sosyal Yönü", "Kurban Bayramına Özel Yemekler", "Kurban Bayramı ve Yardımlaşma", "Akika Kurbanı", "Türkiye'nin Batısı", "Türkiye'nin Güneyi", "Orta Anadolu", "Türkiye'nin Kuzeyi", "Anadolu'nun Doğusu", "Anadolu'nun Güneydoğusu", "Tarih Boyunca Türkler", "Asya Hun Devleti", "Avrupa Hun Devleti", "Göktürk Devleti", "Orhun Abideleri", "Uygurlar", "Osmanlı Devleti", "Osmanlı Devleti'nden Türkiye'ye", "Fransız General Guro'nun Bir Anısı", "Kadınlar İçin Seçme ve Seçilme Hakkı", "Mehmet Akif Ersoy", "Neşet Ertaş", "Mimar Kemaleddin", "Orman ve Biz", "Yürüyen Köşk", "Türklerin Çiçekleri" ve "Ortak Evimiz Dünyayı Koruyalım" isimli metinler eğitsel düzeyde, "Türkiye ile Haberleşme", "Tanıma, Tanışma, Yardımlaşma", "Adak Kurbanı", "Türkiye'nin Kuzeybatısı", "Türklerin Dünya Kültür Mirasına Kattıkları", "Türklerin İslamiyet'i Kabulü", "Türkler Anadolu'da", "Sanat Nedir?", ""Osmanlı'nın Çiçekleri", "Lale, Avrupa'ya Nasıl Gitti Biliyor muydunuz?" isimli metinler engelli düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 36'da verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Kabak Tatlısı- Ön Yargı", "Almanların En Türkü, Türklerin En Almanı", "Dinî Bayramlarımız", "Bayram Başladı", "Kurbanın Dinî ve Sosyal Yönü", "Akika Kurbanı", "Orta Anadolu", "Göktürk Devleti", "Mimar Kemaleddin", "Lale, Avrupa'ya Nasıl Gitti Biliyor muydunuz?" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "İnsanlarla İletişim Kurmak", "Dünyamız", "İnsanlara Değer Vermek", "Karagöz ve Hacivat", "Kukla Yapalım", "Kurbanlık Hayvana Kına Yakmak", "Kurban Eti", "Kurban Bayramına Özel Yemekler", "Türkiye'nin Kuzeybatısı", "Türkiye'nin Batısı", "Türkiye'nin Güneyi", "Türkiye'nin Kuzeyi", "Anadolu'nun Doğusu", "Anadolu'nun Güneydoğusu", "Orhun Abideleri", "Mehmet Akif Ersoy", "Neşet Ertaş", "Orman ve Biz" ve "Türklerin Çiçekleri" isimli metinler lise düzeyinde, "Türkiye ile Haberleşme", "Ön Yargılar", "Arife Günü", "Asya Hun Devleti", "Osmanlı Devleti", "Sanat Nedir?", "Yürüyen Köşk", "Osmanlı'nın Çiçekleri" ve "Ortak Evimiz Dünyayı Koruyalım" isimli metinler lisans düzeyinde, "Tanıma, Tanışma, Yardımlaşma", "Kurbanlık Almak", "Kurban Bayramı ve Yardımlaşma", "Adak Kurbanı", "Tarih Boyunca Türkler", "Avrupa Hun Devleti", "Uygurlar", "Türklerin Dünya Kültür Mirasına Kattıkları", "Türklerin İslamiyet'i Kabulü",

"Türkler Anadolu'da", "Osmanlı Devleti'nden Türkiye'ye", "Fransız General Guro'nun Bir Anısı", "Kadınlar için Seçme ve Seçilme Hakkı" isimli metinler akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 37: Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Diş Ağrısı	90,45	51,53	3,95
ORTALAMA	**90,45**	**51,53**	**3,95**

Ateşman okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 90,45; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 51,53 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 3,95'tir.

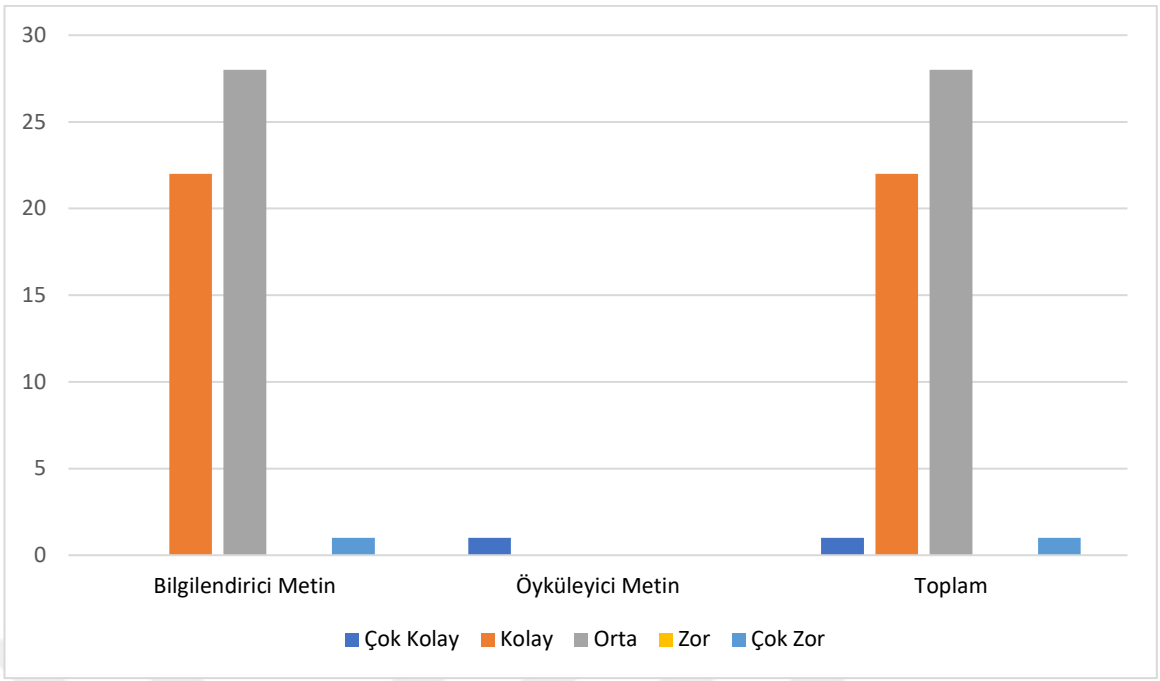
Tablo 38: Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Diş Ağrısı	Çok Kolay	Bağımsız	İlköğretim

Tablo 38'de verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde çok kolay okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. "Diş Ağrısı" isimli metin çok kolay düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Kolay, orta güçlükte, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.

Tablo 38'de verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. "Diş Ağrısı" isimli metin bağımsız düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.

Tablo 38'de verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. "Diş Ağrısı" isimli metin ilköğretim düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Lise, lisans ve akademik okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.



Şekil 26: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

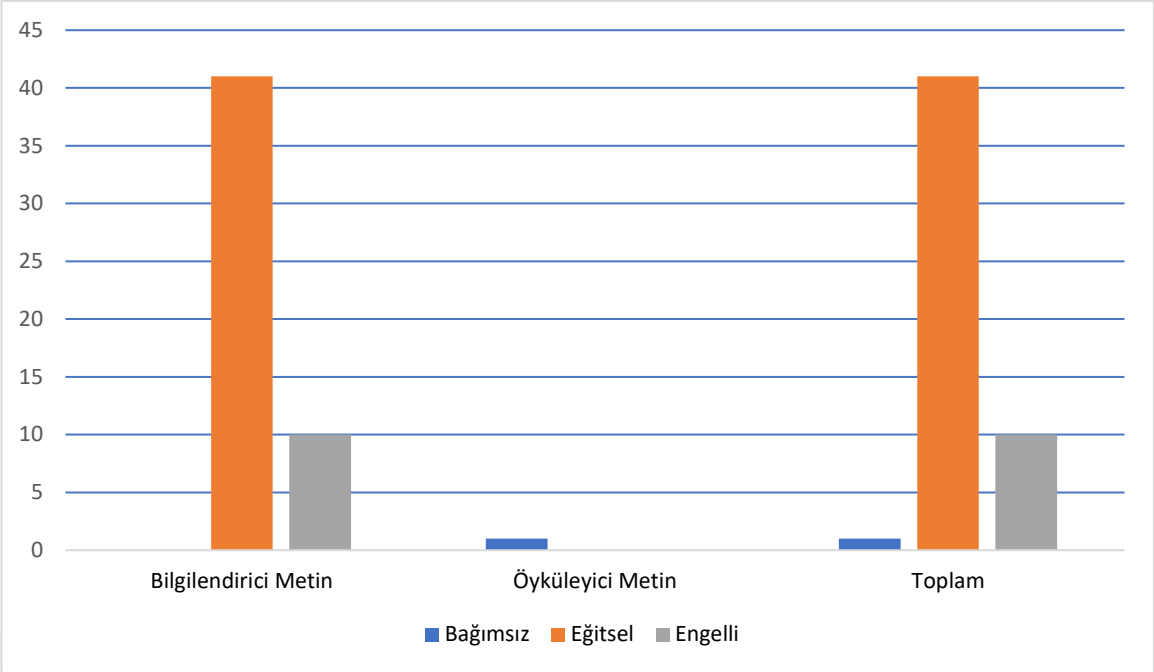
Şekil 26'ya göre bilgilendirici metinlerde çoğunluk orta düzeydedir. Çok kolay düzeyde ve zor düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerin tamamı çok kolay düzeydedir. Kolay, orta, zor ve çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %43'ü kolay düzeyde, %55'i orta düzeyde, %2'si ise çok zor düzeydedir.

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü çok kolay düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok orta düzeyde metin olduğu görülmektedir. Zor düzeyinde metin yoktur.



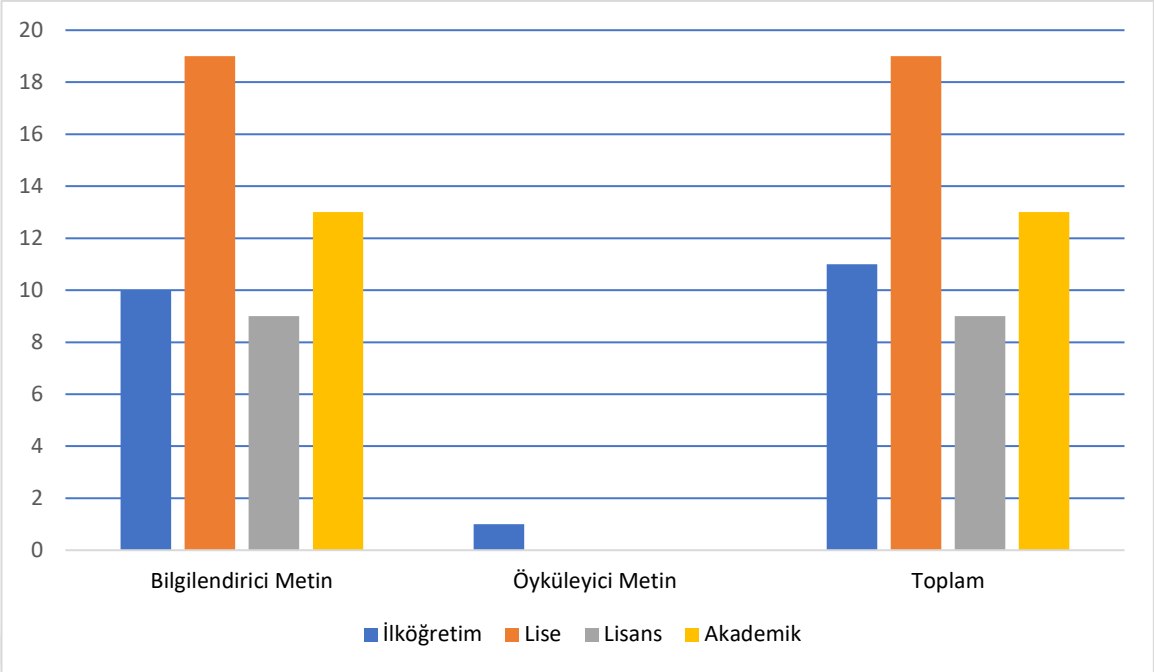
Şekil 27: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 27'ye göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Öyküleyici metinlerin tamamı bağımsız düzeydedir. Eğitsel ve engelli düzeylerinde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre bilgilendirici metinlerin %80'i eğitsel düzeyde, %20'si ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü bağımsız düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir.



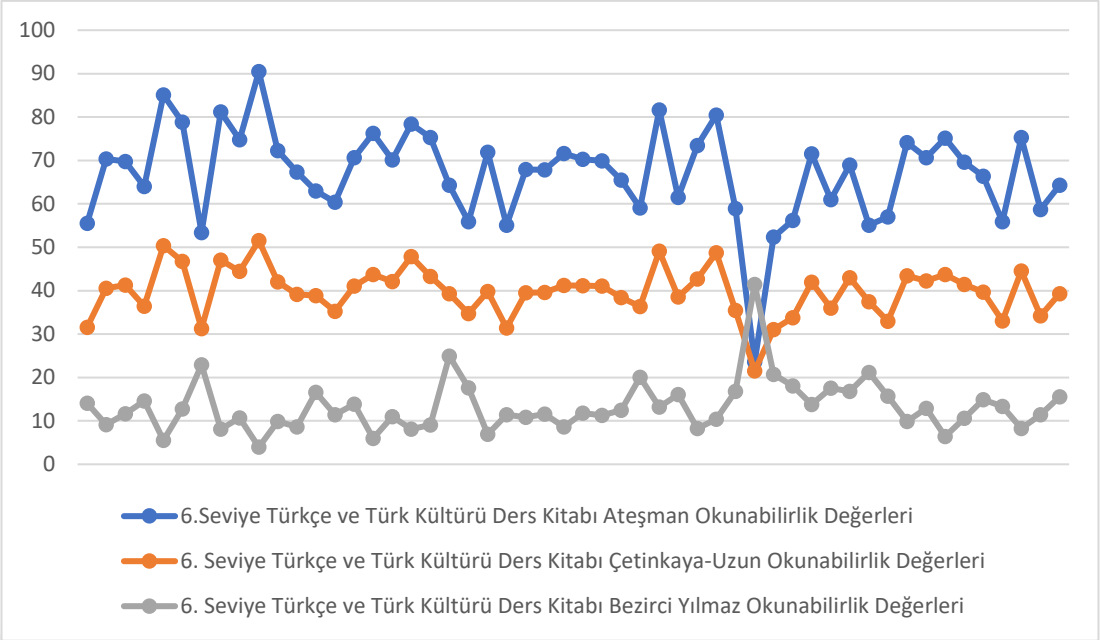
Şekil 28: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 28'a göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu lise düzeyindeki metinler oluşturmaktadır. Öyküleyici metinlerin ise tamamı ilköğretim düzeyindedir. Lise düzeyinde, lisans düzeyinde ve akademik düzeyde metin bulunmamaktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %20'si ilköğretim düzeyinde, %37'si lise düzeyinde, %18'i lisans düzeyinde, %25'i ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü ilköğretim düzeyindedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok lise düzeyinde metin olduğu görülmektedir.



Şekil 29: TTK 6. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenir nitekim en kolay metin giriş kısmında görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenir nitekim en kolay metin giriş kısmında görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise kitabın son kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

4.9. Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 39: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Aile	62,25	37,39	16,43
Diş Hediği	66,89	41,16	14,67
Çingene Kızı	56,65	33,93	13,94
Osmanlı Devleti'nde Birlikte Yaşama Kültürü	57,65	35,72	22,5
Yunus Emre	61,27	37,26	17,5
Atalarımızdan Kalan Zarif Bir Esinti: Kuş Evleri	63,97	39,12	20,34
Karda Aç Kalan Hayvanlar Besleniyor	39,37	25,58	25,93
Tarihimizden İlginç Vakıflar	51,33	32,03	24,5
Yedi Kiremit	112,51	68,47	3,52
Eski Oyunlar, Yeni Oyunsuzluklar	56,94	33,76	19,28
Oruç	54,29	34,74	25,52
Tekne Orucu	85,01	49,98	5,78
Oruç Satmak	88,47	52,64	5,27
Sahur	77,48	46,21	8,07
Ramazan Davulcusu	68,15	40,66	21,82
Mahya	73,83	41,82	7,67
İftar	72,12	41,55	9,65
Bayram Hazırlığı	70,09	39,71	5,42
Arife Günü	71,94	42,01	16,22
Ramazan Bayramı	64,33	36,85	8,82
Bayram Kutlaması	69,36	41,71	11
Uçan Balık İnci Kefali	80,05	48,39	9,47
Erciyes Dağı	80,18	45,81	5,73
Çukurova	64,94	39,63	14,49
Toroslar	72,26	41,79	7,84
Tuz Gölü	75,42	44,52	8,63
Ilgaz Dağları	58,96	34,33	15,7
Geçmişten Günümüze Yardımlaşma ve Dayanışma	81,07	47,68	13,95
Osmanlılarda Yardımlaşma ve Dayanışma	52,17	29,9	17,07
Tarihten Bir Hikâye	51,04	29,45	23,18
Zimem Defterleri	57,04	33,57	11,54
Devlet Büyüklerinin Yardımları	49,9	30,62	24,68

Günümüzde Türk Toplumunda Yardımlaşma	41,75	24,57	22,55
Askıda Neler Var?	64,39	38,48	11,9
Yardım Kumbaraları	45,11	24,41	20,22
Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsani Yardımları	59,9	37,33	19,23
Küresel Yardım Kuruluşumuz Kızılay	66,29	39,4	10,48
Orhun Yazıtları	76,79	44,55	7,9
Çifte Minareli Medrese	62,85	36,52	10,88
Yunus Emre	64,25	38,95	11,43
Mimar Sinan	80,8	51,29	13,19
Mostar Köprüsü	71,75	45,11	13,05
Tac Mahal	78,14	46,49	8,14
Taşı Dantel Gibi İşlemek: İshak Paşa Sarayı	66,72	40,19	20,86
Ömer Seyfettin	71,08	43,13	17,71
Sait Faik Abasıyanık	70,69	41,77	9,82
Kırkyama	63,39	37,06	11,72
Köyden Çıkan Nişantaşı Markası	56,3	34,81	17,66
Aşure	61,51	36,45	13,31
ORTALAMA	**66,3**	**39,56**	**14,21**

Tablo 39'da Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 66,3; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 39,56 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 14,21'dir. Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Yedi Kiremit" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Karda Aç Kalan Hayvanlar Besleniyor" adlı metindir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunması en kolay öğretici metin "Yedi Kiremit" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Yardım Kumbaraları" adlı metindir.

Tablo 40: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	**Ateşman Okunabilirlik Düzeyi**	**Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi**	**Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi**
Aile	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Diş Hediği	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans

Çingene Kızı	Orta Güçlükte	Engelli	Lisans
Osmanlı Devleti'nde Birlikte Yaşama Kültürü	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Yunus Emre	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Atalarımızdan Kalan Zarif Bir Esinti: Kuş Evleri	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Karda Aç Kalan Hayvanlar Besleniyor	Zor	Engelli	Akademik
Tarihimizden İlginç Vakıflar	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Yedi Kiremit	Çok Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Eski Oyunlar, Yeni Oyunsuzluklar	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Oruç	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Tekne Orucu	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Oruç Satmak	Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Sahur	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Ramazan Davulcusu	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Mahya	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
İftar	Kolay	Eğitsel	Lise
Bayram Hazırlığı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Arife Günü	Kolay	Eğitsel	Akademik
Ramazan Bayramı	Orta Güçlükte	Eğitsel	İlköğretim
Bayram Kutlaması	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Uçan Balık İnci Kefali	Kolay	Eğitsel	Lise
Erciyes Dağı	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Çukurova	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Toroslar	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Tuz Gölü	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Ilgaz Dağları	Orta Güçlükte	Engelli	Lisans
Geçmişten Günümüze Yardımlaşma ve Dayanışma	Kolay	Eğitsel	Lisans
Osmanlılarda Yardımlaşma ve Dayanışma	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Tarihten Bir Hikâye	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Zimem Defterleri	Orta Güçlükte	Engelli	Lise
Devlet Büyüklerinin Yardımları	Zor	Engelli	Akademik
Günümüzde Türk Toplumunda Yardımlaşma	Zor	Engelli	Akademik
Askıda Neler Var?	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Yardım Kumbaraları	Zor	Engelli	Akademik
Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsani Yardımları	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Küresel Yardım Kuruluşumuz Kızılay	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Orhun Yazıtları	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Çifte Minareli Medrese	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise

Yunus Emre	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Mimar Sinan	Kolay	Bağımsız	Lisans
Mostar Köprüsü	Kolay	Eğitsel	Lisans
Tac Mahal	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Taşı Dantel Gibi İşlemek: İshak Paşa Sarayı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Ömer Seyfettin	Kolay	Eğitsel	Akademik
Sait Faik Abasıyanık	Kolay	Eğitsel	Lise
Kırkyama	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Köyden Çıkan Nişantaşı Markası	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Aşure	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans

Tablo 40'ta verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde çok kolay, kolay, orta ve zor okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. "Yedi Kiremit" isimli metin çok kolay düzeyde, "Tekne Orucu", "Oruç Satmak", "Sahur", "Mahya", "İftar", "Bayram Hazırlığı", "Arife Günü", "Uçan Balık İnci Kefali", "Erciyes Dağı", "Toroslar", "Tuz Gölü", "Geçmişten Günümüze Yardımlaşma ve Dayanışma", "Orhun Yazıtları", "Mimar Sinan", "Mostar Köprüsü", "Tac Mahal", "Ömer Seyfettin" ve "Sait Faik Abasıyanık" isimli metinler kolay düzeyde, "Aile", "Diş Hediği", "Çingene Kızı", "Osmanlı Devleti'nde Birlikte Yaşama Kültürü", "Yunus Emre", "Atalarımızdan Kalan Zarif Bir Esinti: Kuş Evleri", "Tarihimizden İlginç Vakıflar", "Eski Oyunlar, Yeni Oyunsuzluklar", "Oruç", "Ramazan Davulcusu", "Ramazan Bayramı", "Bayram Kutlaması", "Çukurova", "Ilgaz Dağları", "Osmanlılarda Yardımlaşma ve Dayanışma", "Tarihten Bir Hikâye", "Zimem Defterleri", "Askıda Neler Var?", "Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsani Yardımları", "Küresel Yardım Kuruluşumuz Kızılay", "Çifte Minareli Medrese", "Yunus Emre", "Taşı Dantel Gibi İşlemek: İshak Paşa Sarayı", "Kırkyama", "Köyden Çıkan Nişantaşı Markası" ve "Aşure" isimli metinler orta düzeyde, "Karda Aç Kalan Hayvanlar Besleniyor", "Devlet Büyüklerinin Yardımları", "Günümüzde Türk Toplumunda Yardımlaşma" ve "Yardım Kumbaraları" isimli metinler zor düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok zor okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır. Çok zor okunabilirlik düzeyinde ise metne rastlanmamıştır.

Tablo 40'ta verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız, eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Yedi Kiremit", "Oruç Satmak" ve "Mimar Sinan" isimli metinler bağımsız düzeyde, "Aile", "Diş Hediği", "Osmanlı Devleti'nde Birlikte Yaşama Kültürü", "Yunus Emre", "Atalarımızdan Kalan Zarif Bir Esinti: Kuş Evleri", "Tekne

Orucu", "Sahur", "Ramazan Davulcusu", "Mahya", "İftar", "Bayram Hazırlığı", "Arife Günü", "Ramazan Bayramı", "Bayram Kutlaması", "Uçan Balık İnci Kefali", "Erciyes Dağı", "Çukurova", "Toroslar", "Tuz Gölü", "Geçmişten Günümüze Yardımlaşma ve Dayanışma", "Askıda Ne Var?", "Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsani Yardımları", "Küresel Yardım Kuruluşumuz Kızılay", "Orhun Yazıtları", "Çifte Minareli Medrese", "Yunus Emre", "Mostar Köprüsü", "Tac Mahal", "Taşı Dantel Gibi İşlemek: İshak Paşa Sarayı", "Ömer Seyfettin", "Sait Faik Abasıyanık", "Kırkyama" ve "Aşure" isimli metinler eğitsel düzeyde, "Çingene Kızı", "Karda Aç Kalan Hayvanlar Besleniyor", "Tarihimizden İlginç Vakıflar", "Eski Oyunlar Yeni Oyunsuzluklar", "Oruç", "Ilgaz Dağları", "Osmanlılarda Yardımlaşma ve Dayanışma", "Tarihten Bir Hikâye", "Zimem Defterleri", "Devlet Büyüklerinin Yardımları", "Günümüzde Türk Toplumunda Yardımlaşma", "Yardım Kumbaraları", "Köyden Çıkan Nişantaşı Markası" isimli metinler engelli düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 40'ta verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim, lise, lisans ve akademik okunabilirlik düzeylerinde metne rastlanmıştır. "Tekne Orucu", "Oruç Satmak", "Sahur", "Mahya", "Bayram Hazırlığı", "Ramazan Bayramı", "Erciyes Dağı", "Toroslar", "Tuz Gölü", "Orhun Yazıtları" ve "Tac Mahal" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "İftar", "Bayram Kutlaması", "Uçan Balık İnci Kefali", "Zimem Defterleri", "Askıda neler Var?", "Küresel Yardım Kuruluşumuz Kızılay", "Çifte Minareli Medrese", "Yunus Emre", "Sait Faik Abasıyanık" ve "Kırkyama" isimli metinler lise düzeyinde, "Diş Hediği", "Çingene Kızı", "Çukurova", "Ilgaz Dağları", "Geçmişten Günümüze Yardımlaşma ve Dayanışma", "Mimar Sinan", "Mostar Köprüsü" ve "Aşure" isimli metinler lisans düzeyinde, "Aile", "Osmanlı Devleti'nde Birlikte Yaşama Kültürü", "Yunus Emre", "Atalarımızdan Kalan Zarif Bir Esinti: Kuş Evleri", "Karda Aç Kalan Hayvanlar Besleniyor", "Tarihimizden İlginç Vakıflar", "Eski Oyunlar, Yeni Oyunsuzluklar", "Oruç", "Ramazan Davulcusu", "Osmanlılarda Yardımlaşma ve Dayanışma", "Tarihten Bir Hikâye", "Devlet Büyüklerinin Yardımları", "Günümüzde Türk Toplumunda Yardımlaşma", "Yardım Kumbaraları", "Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsani Yardımları", "Taşı Dantel gibi İşlemek: İshak Paşa Sarayı", "Ömer Seyfettin", "Köyden Çıkan Nişantaşı Markası" isimli metinler akademik düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir.

Tablo 41: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Toko	63,92	37,78	10,83
Diş Kirası	74,59	44,13	10,91
Ağrı Dağı Efsanesi	79,4	47,61	9,81
Uludağ	66,3	38,3	7,2
Telli Otobüsle Uludağ'a Çıkıyoruz	72,21	41,44	8,07
Fatih Çarşıda	82,6	48,93	7,7
Bir Şey Yap	95,14	55,58	4,24
Gezmeye Nasıl Karar Verdim?	72,65	43,75	12,81
Eğri Minare	65,26	39,41	12,22
Burada Hiçbir Şey Boşa Gitmiyor	71,51	41,49	12,78
ORTALAMA	**74,36**	**43,84**	**9,66**

Tablo 41'de verilen bulgulara göre 7. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabındaki öyküleyici metinlerin Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 74,36; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 43,84 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 9,66'dır. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay öyküleyici metin "Bir Şey Yap" adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin "Toko" adlı metindir. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunması en olay öyküleyici metin "Bir Şey Yap" adlı metinken okunması en zor öyküleyici metin "Gezmeye Nasıl Karar Verdim?" adlı metindir.

Tablo 42: Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Türde Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

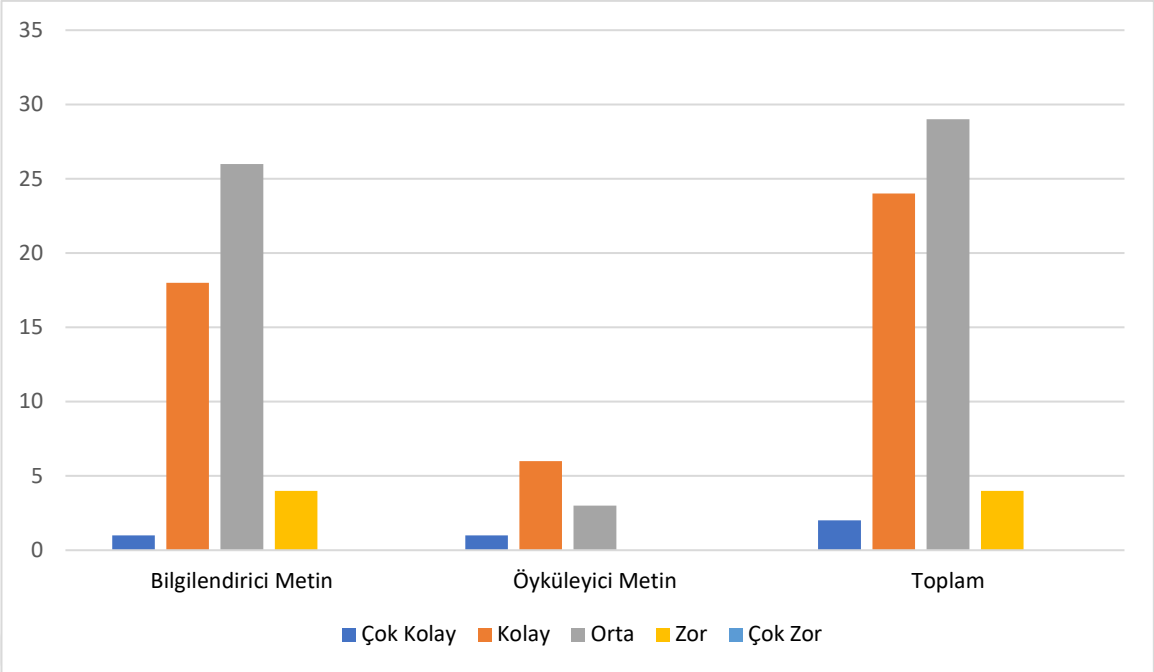
METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Toko	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Diş Kirası	Kolay	Eğitsel	Lise
Ağrı Dağı Efsanesi	Kolay	Eğitsel	Lise
Uludağ	Orta Güçlükte	Eğitsel	İlköğretim
Telli Otobüsle Uludağ'a Çıkıyoruz	Kolay	Eğitsel	İlköğretim
Fatih Çarşıda	Kolay	Eğitsel	İlköğretim

Bir Şey Yap	Çok Kolay	Bağımsız	İlköğretim
Gezmeye Nasıl Karar Verdim?	Kolay	Eğitsel	Lise
Eğri Minare	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Burada Hiçbir Şey Boşa Gitmiyor	Kolay	Eğitsel	Lise

Tablo 42'de verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde çok kolay, kolay, orta güçlükte okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Bir Şey Yap" isimli metin çok kolay düzeyde, "Diş Kirası", "Ağrı Dağı Efsanesi", "Telli Otobüsle Uludağ'a Çıkıyoruz", "Fatih Çarşıda", "Gezmeye Nasıl Karar Verdim", "Burada Hiçbir Şey Boşa Gitmiyor" isimli metinler kolay düzeyde, "Toko", "Uludağ" ve "Eğri Minare" isimli metinler orta düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 42'de verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde bağımsız ve eğitsel okunabilirlik düzeylerinde metne rastlanmıştır. "Bir Şey Yap" isimli metin bağımsız düzeyde, "Toko", "Diş Kirası", "Ağrı Dağı Efsanesi", "Uludağ", "Telli Otobüsle Uludağ'a Çıkıyoruz", "Fatih Çarşıda", "Gezmeye Nasıl Karar Verdim", "Eğri Minare", "Burada Hiçbir Şey Boşa Gitmiyor" isimli metinler eğitsel düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Engelli okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 42'de verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde ilköğretim ve lise okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. "Uludağ", "Telli Otobüsle Uludağ'a Çıkıyoruz", "Fatih Çarşıda" ve "Bir Şey Yap" isimli metinler ilköğretim düzeyinde, "Toko", "Diş Kirası", "Ağrı Dağı Efsanesi", "Gezmeye Nasıl Karar Verdim?", "Eğri Minare", "Burada Hiçbir Şey Boşa Gitmiyor" isimli metinler lise düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Lisans ve akademik okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.



Şekil 30: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

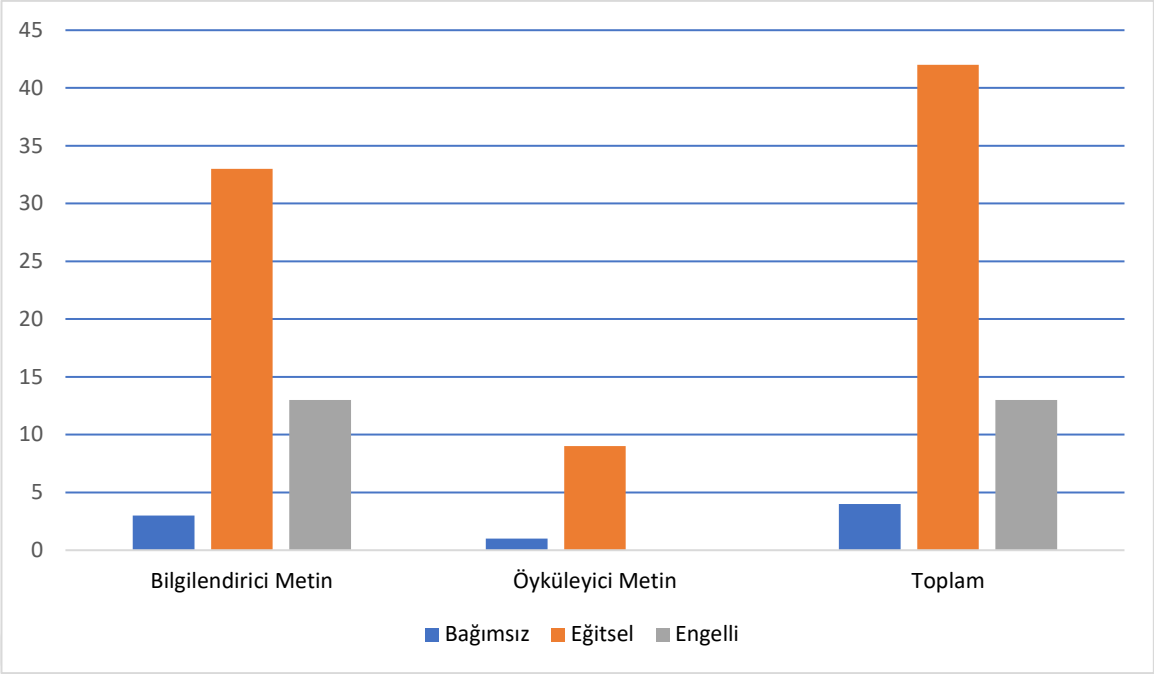
Şekil 30'a göre bilgilendirici metinlerde çoğunluk orta düzeydedir. Çok zor düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerde çoğunluk kolay düzeydedir. Zor düzeyinde ve çok zor düzeyinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %2'si çok kolay düzeyde, %37'si kolay düzeyde, %53'ü orta düzeyde, %8'i ise zor düzeydedir.

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %10'u çok kolay, %60'ı kolay, %30'u ise orta düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok orta düzeyde metin olduğu görülmektedir. Çok zor düzeyinde metin yoktur.



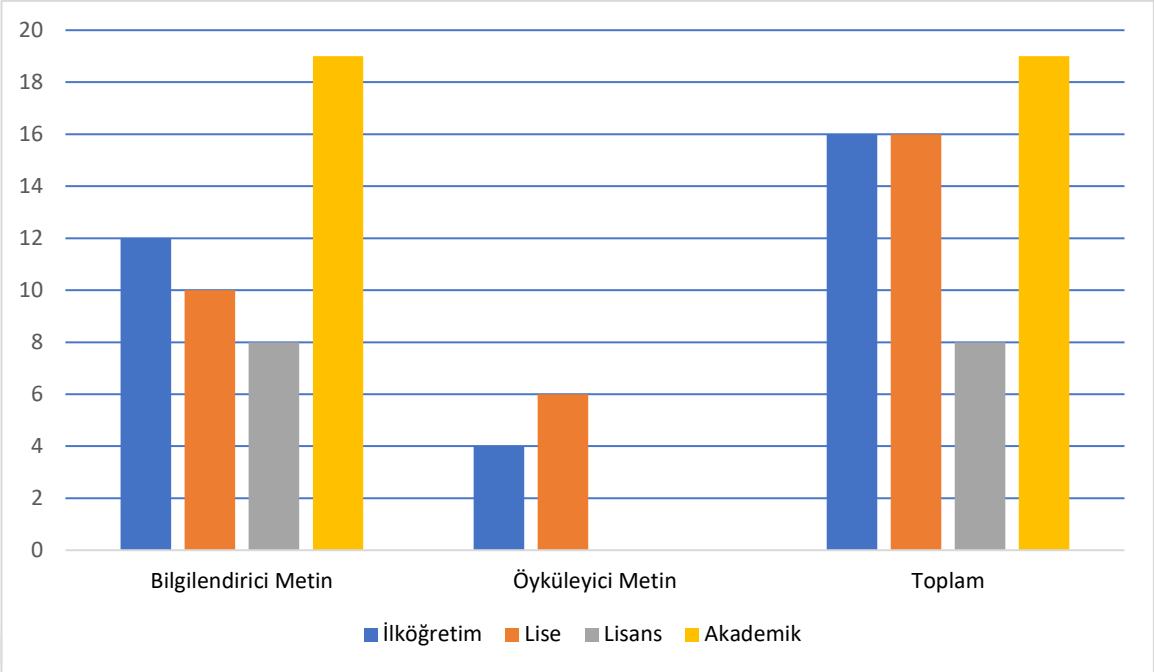
Şekil 31: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 31'e göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Öyküleyici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Engelli düzeyinde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre bilgilendirici metinlerin %6'sı bağımsız düzeyde, %67'si eğitsel düzeyde, %27'si ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre öyküleyici metinlerin %10'u bağımsız düzeyde, %90'ı ise eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir.



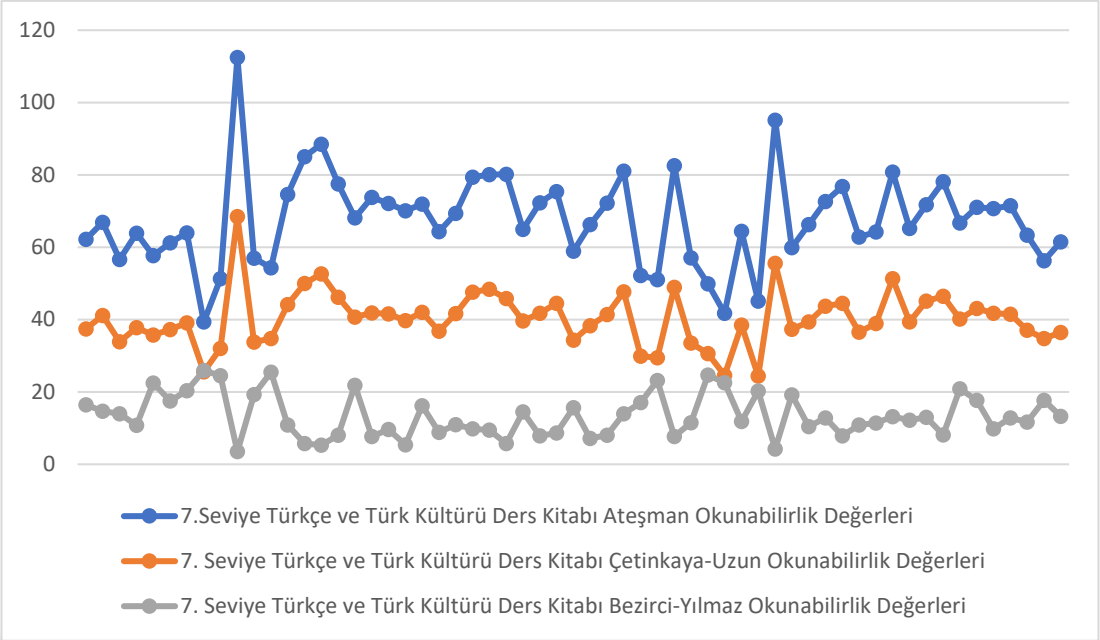
Şekil 32: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 32'ye göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu akademik düzeydeki metinler oluşturmaktadır. Öyküleyici metinlerin ise çoğunluğu lise düzeyindedir. Lisans düzeyinde ve akademik düzeyde metin bulunmamaktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %24,49'u ilköğretim düzeyinde, %20,40'ı lise düzeyinde, %16,32'si lisans düzeyinde, %39'u ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %40'ü ilköğretim düzeyinde, %60'ı ise lise düzeyindedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok akademik düzeyde metin olduğu görülmektedir.



Şekil 33: TTK 7. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenir nitekim en kolay metin giriş kısmında görülmektedir. Ateşman formülü sonuçlarına göre okunabilirliği en düşük metin de giriş kısmında yer alırken Çetinkaya-Uzun formülü sonuçlarına göre ise okunabilirliği en düşük metin son kısımda yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değeri arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenir nitekim en kolay metin giriş kısmında görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin de aynı şekilde giriş kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

4.10. Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliğinin İncelenmesi

Tablo 43: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Türkçe Yaz Okulu	39,77	26,81	32,18
Hacivat ile Karagöz	68,83	41,46	11,25
Âşık Veysel	73,9	44,41	10,81
Fatih Sultan Mehmet'in Fermanı	67,09	39,96	17,46
Fatih Sultan Mehmet ve Bosnalı Rahipler	29,59	26,14	46,63
150 Bin Yahudi'yi Kurtaran Osmanlı Padişahı II. Bayezid	53,66	32,77	23,5
Albert Einstein'in Atatürk'e Mektubu	39,87	25,18	37,34
Kore Savaşı	63,49	38,6	16,43
Ayla	44,88	33,45	31,32
Türkiye'de 4,5 Milyon Göçmen Yaşıyor	64,92	42,01	24,8
Dünyanın En Cömert ve En Çok Sığınmacıya Ev Sahipliği Yapan Ülkesi: Türkiye	68,44	43,35	22,33
Fikir Alışverişine Çok Önem Verirdi	60,12	36,55	22,24
Dünya Barışı	57,8	35,89	22,22
Oyunun Geçmişi ve Etkileri	57,18	34,57	26,64
Geleneksel Çocuk Oyunlarımız	48,98	32,89	27,92
Mendil Kapmaca Oynayalım	68,59	41,79	14,04
Asya ile Avrupa Arasında Bir Köprü: Türkiye	56,89	34,91	16,74
Türkiye'nin Komşuları	24,62	19,05	33,38
Dünyadaki Türk İzleri	69,69	43,44	14,69
Mostar Köprüsü	50,49	32,61	32,08
Nizamiye Medreseleri	42,66	24,98	22,99
Gül Baba Türbesi	62,17	38	17,33
Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)	49,31	29,82	21,26
Restorasyon Projeleri	66,93	40,56	12,21
Mete Han	67,04	41,06	16,99
Kaşgarlı Mahmut	70,29	43,57	14,06
Osman Bey	60,60	35,93	19,53
Fatih Sultan Mehmet	59,48	37,09	21,16
Muhteşem Süleyman	47,41	32,72	31,56
Atatürk	51,94	34,41	25,03

Farabî	53,56	35	25,26
El-Cezerî	70,53	43,92	15,64
Uluğ Bey	69,66	42,33	17,77
Türkiye'de Televizyonculuğun Doğuşu ve Gelişimi	57,39	35,64	21,41
TRT Kanalları	67,08	40,62	19,83
TRT Çocuk	52,39	35,72	27,17
TRT Yayıncılık Tarihi Müzesi	41,14	29,74	43,94
TRT Arşivi	37,87	28,34	41,5
İlk Gazete	69,07	42,78	14,27
Resmî Gazete	66,39	41,05	23,84
Çocuk Dergileri	44,63	29,29	32,69
Eğitim Bilişim Ağı (EBA)	47,26	29,39	33,88
Yurt Dışında Soydaşlarımızın Yayımladığı Türkçe Gazeteler	61,5	35,51	18,4
Gazete Okumanın Yararları	51,71	31,63	18,37
Van Kedisi	76	44,68	10,28
Tiftik Keçisi	61,58	38,04	15,4
Denizli Horozu	67,24	41,6	17,11
Kangal Köpeği	70,95	43,28	14,63
Sana Bir Şey Öğreteceğim	73,59	42,38	10,13
ORTALAMA	**57,68**	**36,22**	**22,61**

Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 57,68; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 36,22 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 22,61'tır. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunması en kolay bilgilendirici metin "Van Kedisi" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Türkiye'nin Komşuları" adlı metindir. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunması en kolay öğretici metin "Sana Bir Şey Öğreteceğim" adlı metinken okunması en zor bilgilendirici metin "Fatih Sultan Mehmet ve Bosnalı Rahipler" adlı metindir.

Tablo 44: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	**Ateşman Okunabilirlik Düzeyi**	**Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi**	**Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi**
Türkçe Yaz Okulu	Zor	Engelli	Akademik
Hacivat ile Karagöz	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Âşık Veysel	Kolay	Eğitsel	Lise
Fatih Sultan Mehmet'in Fermanı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik

Fatih Sultan Mehmet ve Bosnalı Rahipler	Çok Zor	Engelli	Akademik
150 Bin Yahudi'yi Kurtaran Osmanlı Padişahı II. Bayezid	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Albert Einstein'in Atatürk'e Mektubu	Zor	Engelli	Akademik
Kore Savaşı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Ayla	Zor	Engelli	Akademik
Türkiye'de 4,5 Milyon Göçmen Yaşıyor	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Dünyanın En Cömert ve En Çok Sığınmacıya Ev Sahipliği Yapan Ülkesi: Türkiye	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Fikir Alışverişine Çok Önem Verirdi	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Dünya Barışı	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Oyunun Geçmişi ve Etkileri	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Geleneksel Çocuk Oyunlarımız	Zor	Engelli	Akademik
Mendil Kapmaca Oynayalım	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Asya ile Avrupa Arasında Bir Köprü: Türkiye	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Türkiye'nin Komşuları	Çok Zor	Engelli	Akademik
Dünyadaki Türk İzleri	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Mostar Köprüsü	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Nizamiye Medreseleri	Zor	Engelli	Akademik
Gül Baba Türbesi	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)	Zor	Engelli	Akademik
Restorasyon Projeleri	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lise
Mete Han	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Kaşgarlı Mahmut	Kolay	Eğitsel	Lisans
Osman Bey	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Fatih Sultan Mehmet	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Muhteşem Süleyman	Zor	Engelli	Akademik
Atatürk	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Farabî	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
El-Cezerî	Kolay	Eğitsel	Lisans
Uluğ Bey	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Türkiye'de Televizyonculuğun Doğuşu ve Gelişimi	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
TRT Kanalları	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
TRT Çocuk	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
TRT Yayıncılık Tarihi Müzesi	Zor	Engelli	Akademik

TRT Arşivi	Zor	Engelli	Akademik
İlk Gazete	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Resmî Gazete	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Çocuk Dergileri	Zor	Engelli	Akademik
Eğitim Bilişim Ağı (EBA)	Zor	Engelli	Akademik
Yurt Dışında Soydaşlarımızın Yayımladığı Türkçe Gazeteler	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Gazete Okumanın Yararları	Orta Güçlükte	Engelli	Akademik
Van Kedisi	Kolay	Eğitsel	Lise
Tiftik Keçisi	Orta Güçlükte	Eğitsel	Lisans
Denizli Horozu	Orta Güçlükte	Eğitsel	Akademik
Kangal Köpeği	Kolay	Eğitsel	Lisans
Sana Bir Şey Öğreteceğim	Kolay	Eğitsel	Lise

Tablo 44'te verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay, orta güçlükte, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Âşık Veysel", "Kaşgarlı Mahmut", "El-Cezerî", "Van Kedisi", "Kangal Köpeği" ve "Sana Bir Şey Öğreteceğim" isimli metinler kolay düzeyde, "Hacivat ile Karagöz", "Fatih Sultan Mehmet'in Fermanı", "150 Bin Yahudi'yi Kurtaran Osmanlı Padişahı: II.Bayezid", "Kore Savaşı", "Türkiye'de 4,5 Milyon Göçmen Yaşıyor", "Dünyanın En Cömert ve En Çok Sığınmacıya Ev Sahipliği Yapan Ülkesi: Türkiye", "Fikir Alışverişine Çok Önem Verirdi", "Dünya Barışı", "Oyunun Geçmişi ve Etkileri", "Mendil Kapmaca Oynayalım", "Asya ile Avrupa Arasında Bir Köprü: Türkiye", "Dünyadaki Türk İzleri", "Mostar Köprüsü", "Gül Baba Türbesi", "Restorasyon Projeleri", "Mete Han", "Osman Bey", "Fatih Sultan Mehmet", "Atatürk", "Farabi", Uluğ Bey", "Türkiye'de Televizyonculuğun Doğuşu ve Gelişimi", "TRT Kanalları", "TRT Çocuk", "İlk Gazete", "Resmî Gazete", "Yurt Dışında Soydaşlarımızın Yayımladığı Türkçe Gazeteler", "Gazete Okumanın Yararları", "Tiftik Keçisi" ve "Denizli Horozu" isimli metinler orta düzeyde, "Türkçe Yaz Okulu", "Albert Einstein'in Atatürk'e Mektubu", "Ayla", "Geleneksel Çocuk Oyunlarımız", "Nizamiye Medreseleri", "Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)", "Muhteşem Süleyman", "TRT Yayıncılık Müzesi", "TRT Arşivi", "Çocuk Dergileri" ve "Eğitim Bilişim Ağı (EBA)" isimli metinler zor düzeyde, "Fatih Sultan Mehmet ve Bosnalı Rahipler" ve "Türkiye'nin Komşuları" isimli metinler çok zor düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 44'te verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel ve engelli okunabilirlik düzeylerinde metinlere rastlanmıştır. "Karagöz ile Hacivat", "Âşık Veysel", "Fatih Sultan Mehmet'in Fermanı", "Kore Savaşı", "Türkiye'de 4,5 Milyon Göçmen Yaşıyor", "Dünyanın En Cömert ve En Çok Sığınmacıya Ev Sahipliği Yapan Ülkesi: Türkiye", "Fikir Alışverişine Çok Önem Verirdi", "Dünya Barış", "Mendil Kapmaca Oynayalım", "Dünyadaki Türk İzleri", "Gül Baba Türbesi", "Restorasyon Projeleri", "Mete Han", "Kaşgarlı Mahmut", "Osman Bey", "Fatih Sultan Mehmet", "Farabî", "El-Cezerî", "Uluğ Bey", "Türkiye'de Televizyonculuğun Doğuşu ve Gelişimi", "TRT Kanalları", "TRT Çocuk", "İlk Gazete", "Resmî Gazete", "Yurt Dışındaki Soydaşlarımızın Yayımladığı Türkçe Gazeteler", "Van Kedisi", "Tiftik Keçisi", "Denizli Horozu", "Kangal Köpeği" ve "Sana Bir Şey Öğreteceğim" isimli metinler eğitsel düzeydedir. "Türkçe Yaz Okulu", "Fatih Sultan Mehmet ve Bosnalı Rahipler", "150 Bin Yahudi'yi Kurtaran Padişah: II.Bayezid", "Albert Einstein'in Atatürk'e Mektubu", "Ayla", "Oyunun Geçmişi ve Etkileri", "Geleneksel Çocuk Oyunlarımız", "Asya ile Avrupa Arasında Bir Köprü: Türkiye", "Türkiye'nin Komşuları", "Mostar Köprüsü", "Nizamiye Medreseleri", "Türkiye İşbirliği ve koordinasyon Ajansı (TİKA)", "Muhteşem Süleyman", "Atatürk", "TRT Yayıncılık Tarihi Müzesi", "TRT Arşivi", "Çocuk Dergileri", "Eğitim Bilişim Ağı (EBA)" ve "Gazete Okumanın Yararları" isimli metinler engelli düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 44'te verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde lise, lisans ve akademik okunabilirlik düzeyinde metinlere rastlanmıştır. "Hacivat ile Karagöz", "Âşık Veysel", "Restorasyon Projeleri", "Van Kedisi" ve "Sana Bir Şey Öğreteceğim" isimli metinler lise düzeyinde, "Mendil Kapmaca Oynayalım", "Dünyadaki Türk İzleri", "Kaşgarlı Mahmut", "El- Cezerî", "İlk Gazete", "Tiftik Keçisi" ve "Kangal Köpeği" isimli metinler lisans düzeyinde, "Türkçe Yaz Okulu", "Fatih Sultan Mehmet'in Fermanı", "Fatih Sultan Mehmet ve Bosnalı Rahipler", "150 Bin Yahudi'yi Kurtaran Osmanlı Padişahı II.Bayezid", "Albert Einstein'in Atatürk'e Mektubu", "Kore Savaşı", "Ayla", "Türkiye'de 4,5 Milyon Göçmen Yaşıyor", "Dünyanın En Cömert ve En Çok Sığınmacıya Ev Sahipliği Yapan Ülkesi: Türkiye", "Fikir Alışverişine Çok Önem Verirdi", "Dünya Barışı", Oyunun Geçmişi ve Etkileri", "Geleneksel Çocuk Oyunlarımız", "Asya ile Avrupa Arasında Bir Köprü: Türkiye", "Türkiye'nin Komşuları", "Mostar Köprüsü",

“Nizamiye Medreseleri”, “Gül Baba Türbesi”, “Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)”, “Mete Han”, “Osman Bey”, “Fatih Sultan Mehmet”, “Muhteşem Süleyman”, “Atatürk”, “Farabî”, “Uluğ Bey”, “Türkiye’de Televizyonculuğun Doğuşu ve Gelişimi”, “TRT Kanalları”, “TRT Çocuk”, “TRT Yayıncılık Tarihi Müzesi”, “TRT Arşivi”, “Resmî Gazete”, “Çocuk Dergileri”, “Eğitim Bilişim Ağı (EBA)”, “Yurt Dışında Soydaşlarımızın Yayımladığı Türkçe Gazeteler”, “Gazete Okumanın Yararları” ve “Denizli Horozu” isimli metinler akademik düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. İlköğretim okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmamıştır.

Tablo 45: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri
Bir Deyim Hikâyesi	77,67	46,65	11,33
ORTALAMA	**77,67**	**46,65**	**11,33**

Ateşman Okunabilirlik formülüne göre ortalama okunabilirlik değeri 77,67; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 46,65 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 11,33’tür.

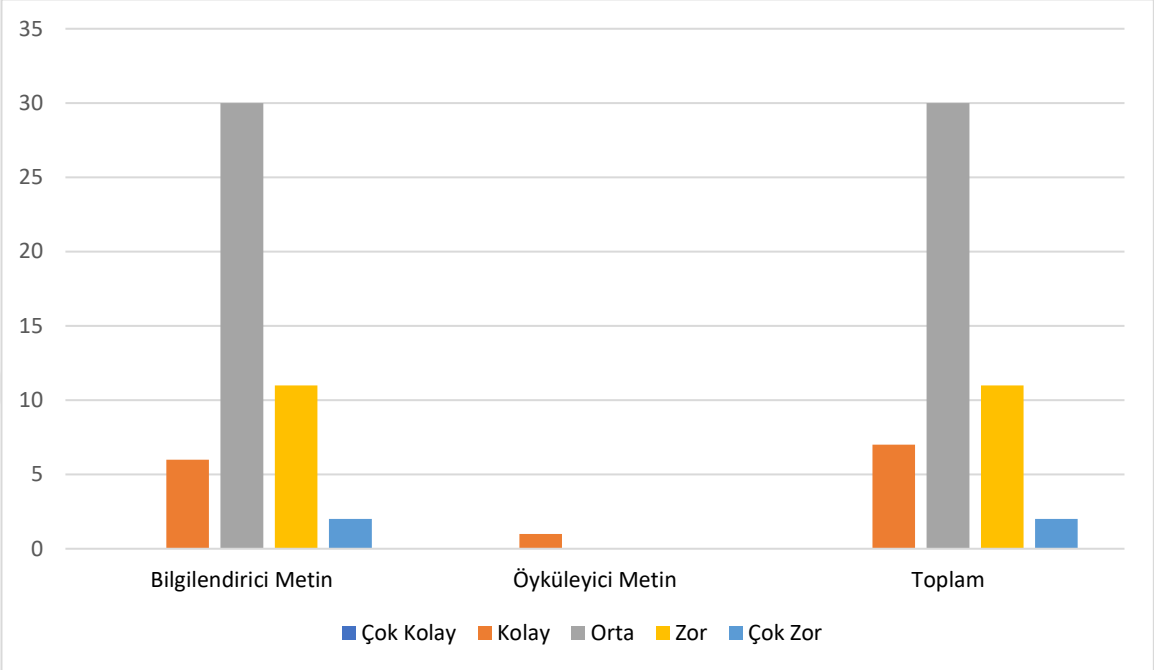
Tablo 46: Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

METİN	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Bir Deyim Hikâyesi	Kolay	Eğitsel	Lise

Tablo 46’da verilen bulgular Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde kolay okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. “Bir Deyim Hikâyesi” isimli metin kolay düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Çok kolay, orta güçlükte, zor ve çok zor okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.

Tablo 46’da verilen bulgular Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde eğitsel okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. “Bir Deyim Hikâyesi” isimli metin eğitsel düzeyde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. Bağımsız ve engelli okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.

Tablo 46'da verilen bulgular Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde lise okunabilirlik düzeyinde metne rastlanmıştır. "Bir Deyim Hikâyesi" isimli metni lise düzeyinde okunabilirlik güçlüğüne sahiptir. İlköğretim, lisans ve akademik okunabilirlik düzeylerinde ise metne rastlanmamıştır.



Şekil 34: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

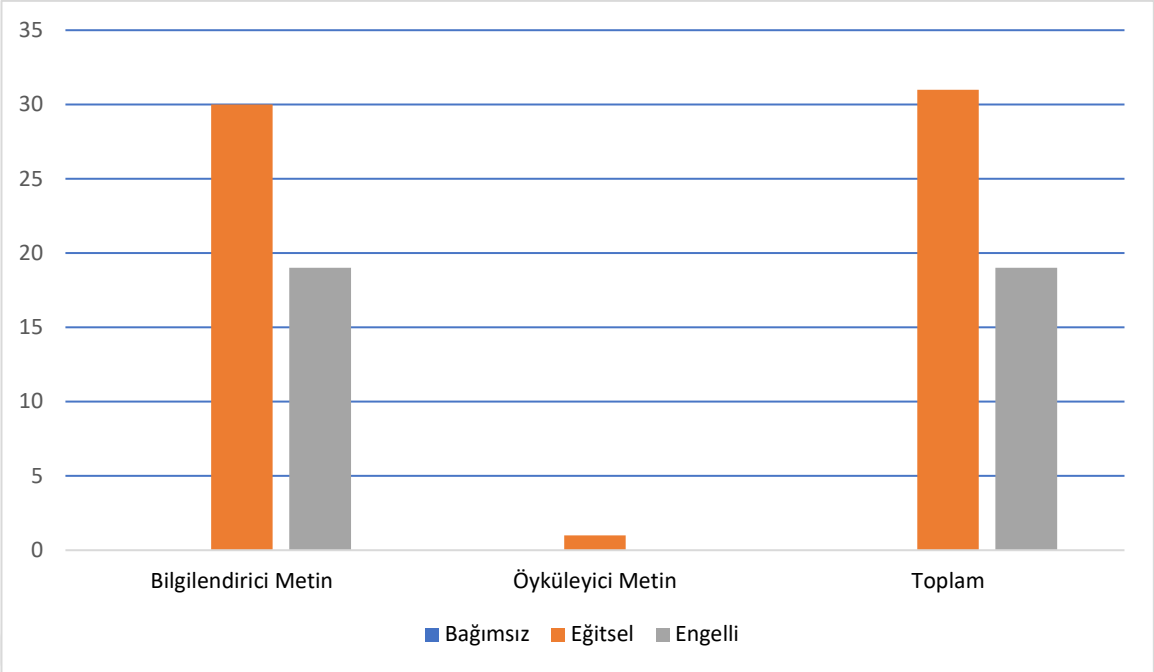
Şekil 34'te göre bilgilendirici metinlerde çoğunluk orta düzeydedir. Çok kolay düzeyde ise metin bulunmamaktadır.

Öyküleyici metinlerin tamamı kolay düzeydedir. Çok kolay, orta, zor ve çok zor düzeylerinde metin bulunmamaktadır.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici metinlerin %12,24'ü kolay düzeyde, %61,22'si orta düzeyde, %22,44'ü ise zor düzeyde, %4,08'i çok zor düzeydedir

Ateşman formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü kolay düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok orta düzeyde metin olduğu görülmektedir. Çok kolay düzeyinde metin yoktur.



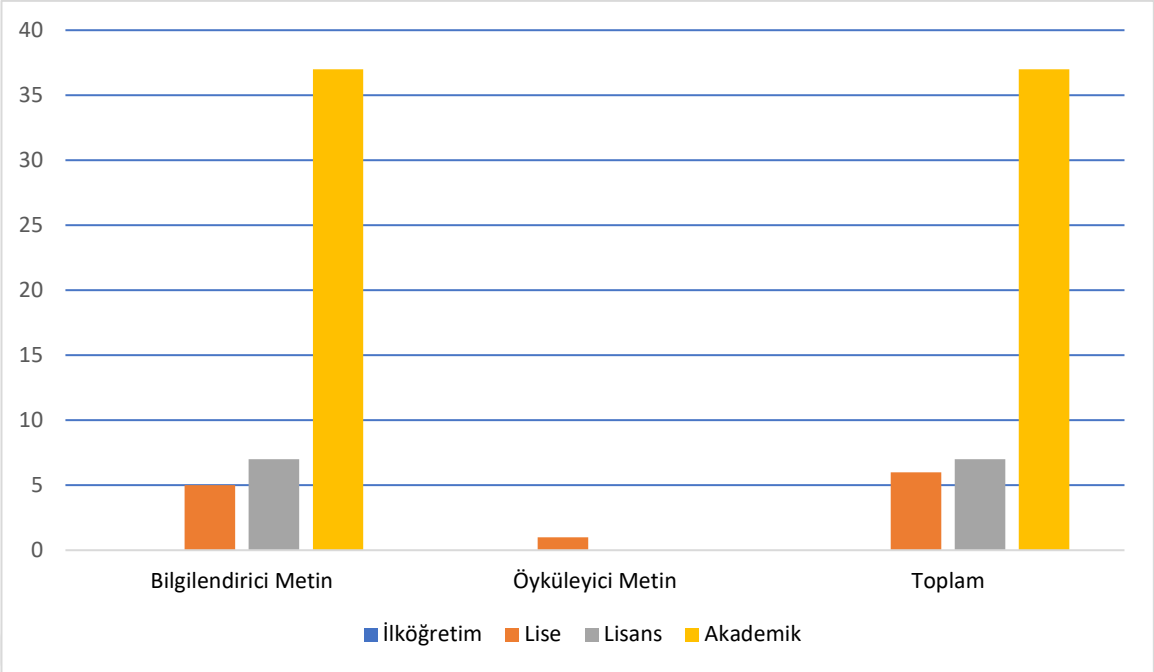
Şekil 35: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 35'e göre bilgilendirici metinlerin çoğunluğu eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyde metin bulunmamaktadır. Öyküleyici metinlerin tamamı eğitsel düzeydedir. Bağımsız düzeyde ve engelli düzeyinde ise metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre bilgilendirici metinlerin %61'si eğitsel düzeyde, %39'u ise engelli düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü eğitsel düzeydedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok eğitsel düzeyde metin olduğu görülmektedir.



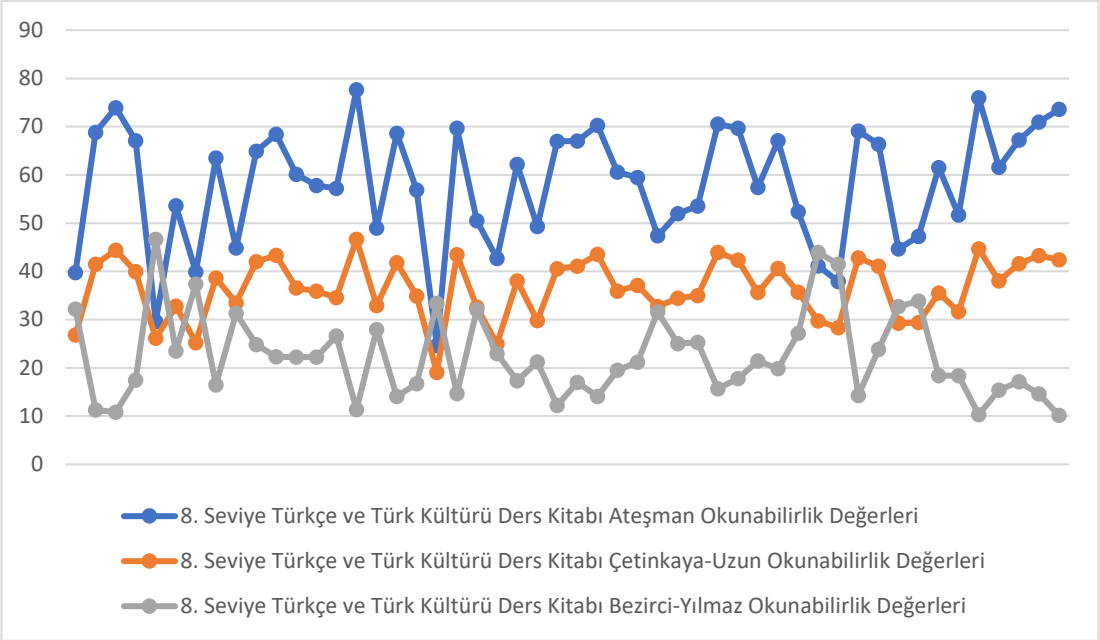
Şekil 36: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 36'ya göre her düzeyde bilgilendirici metin bulunurken bunların içinde çoğunluğu akademik düzeydeki metinler oluşturmaktadır. Öyküleyici metinler ise lise düzeyindedir. Lisans düzeyinde ve akademik düzeyde metin bulunmamaktadır.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre bilgilendirici metinlerin %10'u lise düzeyinde, %14'ü lisans düzeyinde, %76'sı ise akademik düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre öyküleyici metinlerin %100'ü lise düzeyindedir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamına bakıldığında en çok akademik düzeyde metin olduğu görülmektedir.



Şekil 37: TTK 8. Seviye Ders Kitabındaki Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Okunabilirlik Değerlerindeki Değişim

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanı arttıkça metnin okunabilirliği kolaylaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenir nitekim en kolay metin giriş kısmında görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise orta kısımda yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik puanı arttıkça metnin okunabilirliği zorlaşır. Bu durum dikkate alınarak grafik incelendiğinde metinlerin kolaydan zora doğru bir sıra izlemesi gerektiği varsayılırsa okunabilirliği en yüksek metinlerin kitabın giriş kısımlarında olması beklenirken en kolay metin son kısımda görülmektedir. Okunabilirliği en düşük metin ise giriş kısmında yer almaktadır. Okunabilirlik değerlerinde metin sırasına göre bir farklılaşma görülmemektedir.

Tablo 47: Ateşman Formülüne Göre TTK 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviye	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.seviye	72,46	Kolay
6.seviye	67,08	Orta Güçlükte
7.seviye	67,66	Orta Güçlükte
8.seviye	58,08	Orta Güçlükte

Tablo 47 incelendiğinde kitapların okunabilirlik düzeyinin seviye ile bağlantılı olarak zorlaşmadığı görülmektedir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. seviyeye aittir. Onu sırasıyla 7.seviye ders kitabı ve 6. seviye ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. seviye ders kitabıdır.

Tablo 48: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre TTK 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviye	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Seviye	42,99	Eğitsel
6.Seviye	39,83	Eğitsel
7.Seviye	40,29	Eğitsel
8.Seviye	36,43	Eğitsel

Tablo 48 incelendiğinde kitapların okunabilirlik düzeylerinin seviye ile bağlantılı olarak zorlaşmadığı görülmektedir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. seviyeye aittir. Onu sırasıyla 7. seviye ders kitabı ve 6 seviye ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik değeri en düşük kitap ise 8. seviye ders kitabıdır. Kitapların tamamı formüle göre 8-9. sınıfa karşılık gelen eğitsel düzeydedir.

Tablo 49: Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre TTK 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviye	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Seviye	11,66	Lise
6.Seviye	13,24	Lisans
7.Seviye	13,44	Lisans
8.Seviye	22,38	Akademik

Tablo 49 incelendiğinde sınıf seviyesi yükseldikçe kitapların okunabilirliğinin düştüğü görülmektedir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. seviyeye aittir. Onu sırasıyla 6. seviye ders kitabı ve 7. seviye ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. seviye ders kitabıdır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada işlenen problem ve alt problemlere yönelik olarak ulaşılan bulgulardan hareket ederek sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada problem ve alt problemler doğrultusunda bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.1. Birinci alt probleme ait sonuçlar:

Ateşman okunabilirlik formülüne göre 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "orta", öyküleyici metinler ise "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.
Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.
Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "lise", öyküleyici metinler ise "ilköğretim" okunabilirlik düzeyindedir.
Ateşman okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "orta", öyküleyici metinler ise "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.
Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.
Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "akademik" öyküleyici metinler ise "ilköğretim" okunabilirlik düzeyindedir.
Ateşman okunabilirlik formülüne göre 7. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.
Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 7. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 7. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "akademik", öyküleyici metinler ise "lise" okunabilirlik düzeyindedir.

Ateşman okunabilirlik formülüne göre 8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "orta", öyküleyici metinler ise "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinler "akademik", öyküleyici metinler ise "lise" okunabilirlik düzeyindedir.

5.1.2. İkinci alt probleme ait sonuçlar:

Ateşman okunabilirlik formülüne göre 5. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 5. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 5. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "lise" okunabilirlik düzeyindedir.

Ateşman okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "orta", öyküleyici metinler ise "çok kolay" okunabilirlik düzeyindedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "eğitsel okuma" öyküleyici metinler ise "bağımsız okuma" okunabilirlik düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "lisans" öyküleyici metinler ise "ilköğretim" okunabilirlik düzeyindedir.

Ateşman okunabilirlik formülüne göre 7. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "orta", öyküleyici metinler ise "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 7. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 7. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "lisans", öyküleyici metinler ise "lise" okunabilirlik düzeyindedir.

Ateşman okunabilirlik formülüne göre 8. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "orta", öyküleyici metinler ise "kolay" okunabilirlik düzeyindedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 8. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler "eğitsel okuma" okunabilirlik düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre 8. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabındaki bilgilendirici metinler "akademik", öyküleyici metinler ise "lise" okunabilirlik düzeyindedir.

5.1.3. Üçüncü alt probleme ait sonuçlar:

Türkçe 5-8. sınıf ders kitaplarındaki doksan iki metnin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değerleri hesaplanmıştır. Sonuçlar her sınıf düzeyinde öyküleyici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere kıyasla daha kolay olduğunu göstermektedir.

5.1.4. Dördüncü alt probleme ait sonuçlar:

Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarındaki yüz seksen beş metnin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değerleri hesaplanmıştır. Sonuçlar her sınıf düzeyinde öyküleyici metinlerin okunabilirliğinin bilgilendirici metinlere kıyasla daha kolay olduğunu göstermektedir.

5.1.5. Beşinci alt probleme ait sonuçlar:

Ateşman okunabilirlik formülüne göre yapılan hesaplamalar sonucu Türkçe 5-8. Sınıf ders kitaplarının okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunması en kolay kitaptan en

zor olana doğru sıralanış şu şekildedir: 6.sınıf Türkçe ders Kitabı> 5.sınıf Türkçe ders kitabı> 7. Sınıf Türkçe ders kitabı> 8. Sınıf Türkçe ders kitabı.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre yapılan hesaplamalar sonucu Türkçe 5-8.sınıf ders kitaplarının okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunması en kolay kitaptan en zor olana doğru sıralanış şu şekildedir: 6.sınıf Türkçe ders kitabı> 5. Sınıf Türkçe ders kitabı> 7.sınıf Türkçe ders kitabı> 8.sınıf Türkçe ders kitabı.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre yapılan hesaplamalar sonucu Türkçe 5-8.sınıf ders kitaplarının okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunması en kolay kitaptan en zor olana doğru sıralanış şu şekildedir: 5.sınıf Türkçe ders kitabı> 6. Sınıf Türkçe ders kitabı> 7.sınıf Türkçe ders kitabı> 8.sınıf Türkçe ders kitabı.

5.1.6. Altıncı alt probleme ait sonuçlar:

Ateşman okunabilirlik formülüne göre yapılan hesaplamalar sonucu Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarının okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunması en kolay kitaptan en zor olana doğru sıralanış şu şekildedir: 5.seviye TTK ders kitabı> 7.seviye TTK ders kitabı> 6. seviye TTK ders kitabı> 8. seviye TTK ders kitabı.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre yapılan hesaplamalar sonucu Türkçe ve Türk kültürü 5-8.sınıf ders kitaplarının okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunması en kolay kitaptan en zor olana doğru sıralanış şu şekildedir: 5.seviye TTK ders kitabı> 7. seviye TTK ders kitabı> 6.seviye TTK ders kitabı> 8.seviye TTK ders kitabı.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre yapılan hesaplamalar sonucu Türkçe ve Türk kültürü 5-8.sınıf ders kitaplarının okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunması en kolay kitaptan en zor olana doğru sıralanış şu şekildedir: 5.seviye TTK ders kitabı> 6. seviye TTK ders kitabı> 7. seviye TTK ders kitabı> 8.seviye TTK ders kitabı.

5.1.7. Yedinci alt probleme ait sonuçlar:

Türkçe 5-8.sınıf ders kitapları ile Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye ders kitaplarının Ateşman formülüne göre hesaplanan okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunabilirliği en kolay olan ders kitabından en zor olana doğru sıralama şu şekildedir:

1. TTK 5.seviye (En Kolay)
2. Türkçe 6.sınıf

3. Türkçe 5.sınıf
4. Türkçe 7.sınıf
5. Türkçe 8.sınıf
6. TTK 7.seviye
7. TTK 6.seviye
8. TTK 8.seviye (En Zor)

Türkçe 5-8.sınıf ders kitapları ile Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye ders kitaplarının Çetinkaya-Uzun formülüne göre hesaplanan okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunabilirliği en kolay olan ders kitabından en zor olana doğru sıralama şu şekildedir:

1. TTK 5.seviye (En Kolay)
2. Türkçe 6.sınıf
3. Türkçe 5.sınıf
4. Türkçe 7.sınıf
5. Türkçe 8.sınıf
6. TTK 7.seviye
7. TTK 6.seviye
8. TTK 8.seviye (En Zor)

Türkçe 5-8.sınıf ders kitapları ile Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye ders kitaplarının Bezirci-Yılmaz formülüne göre hesaplanan okunabilirlik değerleri incelendiğinde okunabilirliği en kolay olan ders kitabından en zor olana doğru sıralama şu şekildedir:

1. Türkçe 5.sınıf (En Kolay)
2. TTK 5.seviye
3. Türkçe 6.sınıf
4. TTK 6.seviye
5. Türkçe 7.sınıf
6. TTK 7.seviye
7. Türkçe 8.sınıf
8. TTK 8.seviye (En Zor)

Çetinkaya-Uzun formülü sonuçlarına göre 5,6 ve 7. sınıf ders kitapları, Bezirci-Yılmaz formülü sonuçlarına göre ise incelenen Türkçe ders kitaplarının tamamı okunabilirlik düzeyi bakımından hedef öğrenci grubuna uygun değildir.

İncelenen Türkçe ders kitaplarının hepsinde bilgilendirici metinlerin okunabilirliğinin öyküleyici metinlerden daha zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007), Bağcı ve Ünal (2013), Baki (2013), Demir ve Çeçen (2013), İskender (2013), Okur ve Arı (2013), Baş ve İnan Yıldız (2015), Çakıroğlu (2015), Bolat (2016), Bora (2019), Özdemir, (2016), Özçetin ve Karakuş (2020), Coşkun (2021) ve Dilek'in (2021) çalışma sonuçlarıyla uyumludur.

Bu çalışmada Ateşman formülü kullanılarak 5-8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile ilgili elde edilen sonuçlar Şakiroğlu'nun (2020) çalışması ile karşılaştırıldığında Çocuk Bahçesindeki Bekçi", Çitlembik", Dedemin Öyküsü", Yaşama Sevinci", "Yeni Bir Sabah", "Azim", "Forsa", "Yaz Sinemaları", "Karanfiller ve Domates Suyu", "Ninenin Kitabı", "Küçük Yunus", "Bilmemekten Rahatsız Olmayın", "Kaşağı", "Ayaz'ın Definesi", "Masal Ağacı" ve "Gündüzünü Kaybeden Kuş" adlı metinlerin okunabilirliği ile ilgili ulaşılan sonuçlar aynı olduğu görülmektedir.

5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile ilgili ulaşılan sonuçlar Özçetin ve Karakuş'un (2020) Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz formülleri kullanarak gerçekleştirdikleri çalışmalarındaki sonuçlar ile farklılık göstermemektedir.

Bu çalışmada 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile ilgili ulaşılan sonuçlar Coşkun'un (2021) Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerini kullanarak gerçekleştirdiği çalışması ile karşılaştırıldığında "Kaşağı", "Ayaz'ın Definesi", "Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri", "Masal Ağacı", "Göç Destanı", "Gündüzünü Kaybeden Kuş", "İmece", "İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine", "Atatürk ve Müzik", "Eski Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık", "Eşref Saat", "Peri Bacaları" ve "Bir Fincan Kahve" adlı metinlerin okunabilirliği ile ilgili ulaşılan sonuçların aynı olduğu görülmektedir.

Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. seviye ders kitapları Ateşman formülüne göre incelendiğinde sadece 5. seviye ders kitabı okunabilir bulunmuştur. Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz formüllerine göre ise ders kitaplarının tamamı okunabilirlik bakımından hedef öğrenci grubu düzeyinin üzerindedir.

Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının okunabilirlikleri üzerine yapılmış ilgili araştırmalarda kitaptaki metinlerin tamamı dikkate alınmamış, incelenen metinlerde tür ayrımına da gidilmemiştir. Rastgele seçilen az sayıdaki metin üzerinde yapılan araştırma ile ulaşılan sonuçlar kitabın tamamına genellenmiştir. Özcan'ın (2013)

çalışmasında 6-7. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabından rastgele seçilen 5 metin üzerinde FOG testi kullanılarak metnin uygun olduğu yaş düzeyi, CLOZE testini kullanılarak ise metnin okunabilirliği belirlenmeye çalışılmış ayrıca Fransa'da ilgili dersi alan öğrencilerle de metinlerin okunabilirliği sınanmıştır. Ders kitabının okunabilirliğinin öğrenci düzeyinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ateşal 'ın (2014) 8-10. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabının okunabilirliğini incelediği çalışmasında ise sadece Türkçe bölümündeki dört üniteden seçilen dört metne FOG testi uygulanarak kitabın okunabilirliğinin yaş seviyesine uygun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış, kitabın yaş seviyesinin çok üstünde okunabilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar Özcan (2013) ve Ateşal'ın (2014) 2009 yılında uygulanmaya başlanan eski öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış ve hâlihazırda kullanılmayan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarını inceleyerek ulaştıkları sonuçlarla paralellik göstermektedir. Bu durum kitaplar yenilenirken okunabilirlik açısından bir düzenleme yapılmadığını göstermektedir.

Sonuçlar ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik özelliklerinin öğrenici topluluğunun nitelikleri ile uyumsuz olduğunu göstermektedir. Yurt dışında okutulan TTK ders kitaplarındaki metinlerin ise yurt içinde okutulan Türkçe ders kitaplarının okunabilirliğinin genel olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

5.2 Öneriler

Okunabilirlik formülleri ile yapılan hesaplamalar metnin iyiliği kötülüğü ya da anlaşılabilirliği ile ilgili kesin sonuçlar vermemekle birlikte metnin okuma zorluk düzeyi ile ilgili nicel veri elde edilmesini sağlar. Bu veriler metinle ilgili nitel unsurlarla beraber yorumlanarak çeşitli sonuçlara ulaşılabilir. Okunabilirliğin okuduğunu anlamadaki önemi göz önüne alınarak hazırlanan yazılı materyallerin okunabilirlik düzeyinin hedef kitleye uygun olmasına özen gösterilmelidir. Hedef grubun yaşı, okuma-anlama hızı, zihinsel sözlük özellikleri, ilgi düzeyi ve motivasyon kaynakları bakımından durumunun tespit edilip ders kitaplarında yer verilecek metinlerin bu sonuçlar doğrultusunda hazırlanması faydalı olacaktır.

Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerine göre sıralanması ve ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri ile sınıf seviyesi arasında bir bağlantı kurulması kolaydan zora doğru öğretim ilkesine uygunluğu sağlayacaktır.

İki dilli öğrencilerin söz varlıkları ile okuma ve anlama hızlarının tek dil kullanan öğrencilerle aynı düzeyde olmadığı göz önünde bulundurularak ders kitapları hazırlanırken metin türü, konu seçimi gibi unsurların buna göre düzenlenmesi ve anlatılmak istenenin anlaşılmasını engelleyecek karmaşık bir dil ve anlatımın benimsenmemesi önemlidir.

Tarihsel, hayati ve toplumsal değişimler doğrultusunda ihtiyaçlar dikkate alınarak yurt dışında yaşayan her eğitim kademesinden iki dilli Türk öğrenci grubuna yönelik farklı eğitim modelleri ve programlar oluşturup öğretmen yetiştirmede de aynı esasların dikkate alınması her unsuruyla birbirini tamamlayan bir eğitim politikası ortaya çıkaracaktır.

Ders kitapları, öğretmenler ve aileler öğrencileri Türkçe metinler okumaya özendirmelidir. Yabancı ülkelerdeki ilgili temsilciliklerimiz vasıtasıyla öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü dersine katılımları teşvik edilmelidir. Bunun yanında yaşam boyu öğrenme ilkesi temel alınarak Türkçe öğretimiyle alakalı kurum ve kuruluşlar tarafından zengin eğitsel ve kültürel materyaller oluşturularak bu sürecin okula bağımlı ve sadece belli bir yaş grubuna dönük yürütülmesinin önüne geçilmelidir.

KAYNAKÇA

Açık, Fatma. 2019. Dil Eğitiminde Temel Kavramlar. **Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları**. ed. Kenan Bulut, Mehmet N. Kardaş. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık: 1-54.

Adalı, Oya. 1983. Anadili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne. **Türk Dili**. s. 379-380: 31-35.

Akkurt, Erdoğan. 2011. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici ve Tahkiyeli Metinlerin Anlaşılabilirlikleri ile İlgili Görüşleri ve Metinlerin Metin Okunabilirliği Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksan, Doğan. 2004. **Anadili, Dilbilim ve Türkçe Yazıları**. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Akyol, Hayati. Metinlerarası Öğretim ve Anlam Kurma. **Türkçe Öğretimi**. ed. Hayati Akyol, Ayfer Şahin. 2020. 2. bs. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık: 183-210.

Akyol, Hayati. 2020. **Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi**. 18. bs. Ankara: Pegem

Ateş, Murat. 2008. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Düzeyleri ile Türkçe Dersine Karşı Tutumları ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ateş, Seyit, Çetin Çetinkaya, Kasım Yıldırım, 2012. Okunabilir Bir Kitap Nasıl Seçilir?. **İlköğretim Online**. c.11. s.2: 319-331.

Ateşal, Zeynep. 2014. 8-10. sınıf "Türkçe ve Türk Kültürü" Ders Kitabının Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu. **Turkophone**, c.1. s.1: 62-73.

Ateşman, Ender. 1997. Türkçe'de Okunabilirliğin Ölçülmesi. **A.Ü. Tömer Dil Dergisi**. s.58: 171-174.

Bağcı, Hasan, Yasemin Ünal. 2013. İlköğretim 8. sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, c.1. s.3: 12-28.

Baki, Yasemin. 2019. Türkçe Dersi 8. Sınıf Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği. **Journal of Language Education and Research**. c. 5. s. 1: 30-46.

Baş, Bayram, Funda İnan Yıldız. 2015. 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 11. s. 1 :52-61.

Belet, Şerife Dilek. 2009. İki Dilli Türk Öğrencilerin Ana Dili Türkçeyi Öğrenme Durumlarına İlişkin Öğrenci, Veli ve Öğretmen Görüşleri (Fjell İlköğretim Okulu Örneği, Norveç). **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. s. 21: 71-85.

Bican, Gülşat. 2021. Türkçenin İki Dillilere Ana Dili Olarak Öğretimi: Yaklaşım, Program ve Hedefler. **Karamanoğlu Mehmet Bey Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi**. c: 3. s. 1: 90-97.

Bolat, Kevser Kübra. 2016. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği ve Anlaşılabilirliği. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bora, Aykut. 2019. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyüköztürk, Şener, Ebru Kılıç Çakmak, Özcan Erkan Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel. 2020. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Pegem Akademi Yayıncılık.

Chall, Jeanne. S. 1988. **The Begining Years. Readability. Its Past, Present and Future**. ed. Beverley L. Zakaluk ve S. Jay Samuels, Newark, DE: International Reading Association. (Aktaran: Bolat, Kevser Kübra. 2016. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği ve Anlaşılabilirliği. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Coşkun, Kadir. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyinin Değerlendirilmesi. **Journal of Language Academy**. c.9. s. 1: 66-77.

Çakır, Fatma. 1997. İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Eğitim Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çakıroğlu, Orhan. 2015. İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi. **İlköğretim Online**, c. 14. s. 2: 671-681.

Çapraz-Baran, Şule, Elif Diren. (2019). **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

Çeçen, Mehmet, Filiz Aydemir. 2013. Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi/A Study On Pre-School Story Books In Point Of Readability. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.8. s.16: 185-194.

Çetinkaya, Gökhan. 2010. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çiftçi, Ömer. Mehmet Akif Çeçen, Deniz Melanlıoğlu. 2007. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 6. s. 22: 206-219.

Çinpolat, Enes. 2019. Miyase Sertbarut'un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, Mehmet. 2013. İlköğretim IV. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. **Milli Eğitim Dergisi**. c. 43. s.197: 80-94.

Demirel, Özcan. 2020. **Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Demirel, Tuncay. 2018. **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Ekoyay Yayıncılık.

Deniz, Kemalettin. 2019**. Türkçe ve Türk Kültürü 5 Ders Kitabı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Dilek, Emrullah. 2021. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema-Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği. Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, Yusuf. 2019. **Türkçe ve Türk Kültürü 6 Ders Kitabı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Dubay, William Henry. 2004. **The principles of readability.** U.S.: Impact Information.

Durmuş, Mustafa. 2018. Dil Öğretiminin Temel Kavramları Üzerine Düşünceler: Yabancılara Türkçe Öğretimi mi, Yabancı Dil veya İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi mi?, **Türkbilig**, s.35:181-190

Durukan, Erhan. 2014. Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ile Öğrencilerin Okuma Becerileri Arasındaki İlişki. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**. c. 2. s. 3: 68-76.

Eco, Umberto. 2016. **Yorum ve Aşırı Yorum**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Epçaçan, Cahit. 2018. Okuma ve Anlama Becerilerinin Öğretim Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. **Turkish Studies**. c.13 s.19: 615-630.

Ercan-Güven, Aliye Nur. 2022. Söz Varlığının Geliştirilmesi. Metinlerden Anlam Kurma ve Ana Fikir Öğretimi. **Türkçe Öğretimi**. ed. Naif Kardaş, Mehmet Nuri Kardaş. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık: 217-240.

Erkal, Hilal, Mehmet Erkal. 2019. **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Özgün Yayıncılık.

Eselioğlu, Hilal, Sıdıka. Set, Ayşe Yücel. 2019. **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Goldbort, R. 2001. Readable Writing By Scientists and Researchers, **Journal of Environmental Healthy**, c. 63. s. 8: 40-42. (Aktaran: Çetinkaya, Gökhan. 2010. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Gündüz, Osman, Tacettin Şimşek. (2013). **Anlama teknikleri 1: Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı**. Ankara: Grafiker Yayınları.

Güneş, Firdevs. 2000. Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. **1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi. Ocak 2000. Ankara.

Güneş, Firdevs. 2000. **Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi**. 2.bs. Ankara: Ocak yayınları.

Güneş, Firdevs. 2021. **Anlama Öğretimi**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Güzel, Abdurrahman. 2014. **İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)**. 3. bs. Ankara: Akçağ Yayınları.

Hancı-Yanar, Burcu. 2020. Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hengirmen, Mehmet. 2002. **Türkçe Dil Bilgisi**. Ankara, Engin Yayınevi

IOM. 2021. [20.03.2022} World Migration Report 2022. Switzerland: IOM. https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/

İskender, Emel. 2013. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Johnson, Keith. [20.03.20228]. **Readability**. http://www.timetabler.com/reading.html

Karaağaç, Günay. 2011. Bireysel İki dillilik ve Toplumsal İki dillilik. **Türk Dili Dergisi**. c. 101. s. 717: 222-228.

Karaca, Irmak. 2018. Ortaokul 7. Sınıf Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeylerinin Geliştirilmesinde Özü Bulma Becerisinin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karadağ, Özay. 2019. **Kelime Öğretimi**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Karasar, Niyazi. 2010. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. 21.bs. Ankara: Nobel Yayınevi.

Karatay, Halit, Kevser Kübra Bolat, Haluk Güngör. 2013. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği. **The Journal of Academic Social Science Studies**. c. 6. s. 6: 603-623.

Karatay, Halit. 2007. İlköğretim Türkçe Öğretmen Adaylarının Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Alan Araştırması. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karatay, Halit. 2019. **Türkçe ve Türk Kültürü 8 Ders Kitabı**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Karatay, Halit. Kelime Öğretimi. 2007. **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 27. s. 1: 141-153

Kavcar, Cahit, Ferhan Oğuzkan, Özlem Aksoy. 2002. **Yazılı ve Sözlü Anlatım**. 1.bs. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kavcar, Cahit., Ferhan Oğuzkan, Sevil Hasırcı. 2016. **Türkçe Öğretimi**. 9.bs. Ankara: Anı yayıncılık.

Knight-Mckenna, M. (2008). Syllable types: A strategy for reading multisyllabic words. **Teaching Exceptional Children**, c. 40. s. 3: 18-24 (Aktaran: Okur, Alparslan, Gökhan Arı. 2013. 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği. c. 12. s. 1: 203).

Korkmaz, Zeynep. 1992. **Gramer Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları.

Kurudayıoğlu, Mehmet. 2019. **Türkçe ve Türk Kültürü 7 Ders Kitabı**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Kuruyer, Hayriye Gül, Olcay Özdemir. Okuma ve Yazma Güçlüklerinin Tanılanması ve Giderilmesi. **Türkçe Öğretimi**. ed. Hayati Akyol, Ayfer Şahin. 2020. 2. bs. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık: 241-258.

Lüle Mert, Esra. 2018. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlikleri. **International Journal of Language Academy**. s.22: 184-198.

Millî Eğitim Bakanlığı. 2018. **Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı**, Ankara

Millî Eğitim Bakanlığı. 2009. Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Öğretimi Programı (1-10. Sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.

Oğuzhan, Sena. 2021. Ortaokul Düzeyindeki Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bilgilendirici Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Okur, Alparslan, Gökhan Arı. 2013. 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği. **İlköğretim Online**. c.12. s. 1: 202-226.

Öksüz, Halil İbrahim. 2019. Okunabilirliğin Anlaşılabilirlik Üzerindeki Etkisinin Farklı Metin Türlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbay, Murat. 2003. **Öğretmen Görüşlerine Göre Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.

Özcan, Erdal, Bekir İnce, Gökmen Boztilki. 2010. 4.-5., 6.-7. ve 8.-10. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından İncelenmesi. **III. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı**. 1-3 Temmuz. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özcan, Erdal. 2013. 6-7. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu: Fransa Örneği, **Sakarya University Journal of Education**. c.1 s.2: 16-24.

Özçetin, Kübra, Neslihan Karakuş. 2020. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. **Türkiye Eğitim Dergisi**. c.5. s.1: 175-190.

Özdemir, Serpil. 2016. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Durumu. **Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi**. c.1. s.1: 33-46.

Paradis, J. (2007). **Second language acquistion in childhood**. ed. E. Hoff, & M. Shatz (Editörler), Blackwell Handbook of Language Development. Hoboken: Blackwell Publishing. s. 387-405 (Aktaran İnal, Ezgi, Mustafa Çakır. 2021. Okul Öncesi Eğitim Sürecinde İkinci Dil Edinimi, İki Dillilik ve İki Dilli Çocukların Eğitimi, 135-176).

Rye, James. 1982. **Cloze Procedures and the Teaching of Reading**. London: Heineman Educational Books. (Aktaran: Çetinkaya, Gökhan. 2010. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Sever, Sedat. 2015. **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sever, Sever. 2013. **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Tudem.

Solmaz, Ebru. 2009. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Stebler, Miriam Zeliha. 2014. Türkiye ve İsviçre'deki Ortaokul Öğrencilerinin Ana Dili Öğretimi Ders Kitaplarının Karşılaştırılması. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şakiroğlu, Yunus. 2020. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Kelime–Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme. Anemon **Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 8. s. 6: 1827-1834.

Şimşek, Esme. 2019. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Teke, Serkan. 2016. Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci'nin Öykülerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Temizkan, Mehmet. 2009. **Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Temizyürek, Fahri. 2010. Türkiye'de Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi" **Türklük Bilimi Araştırmaları**. s. 27: 645-654.

Temur, Turan. 2002. İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Temur, Turan. 2003. Okunabilirlik (Readability) kavramı. **Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı**. s. 13: 169-180.

Tosunoğlu, Mesiha, Yağmur Özge Özlük. 2011. Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. **Millî Eğitim Dergisi**. s. 189: 219-230.

Türkben, Tuncay. 2018. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Metinsellik Ölçütleri Açısından İncelenmesi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**. c. 6. s. 4: 961-986.

Türkben, Tuncay. 2018. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.11 s.3: 2152-2166.

Vardar, Berke. 1980. **Dil Bilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları

Yalçın, Cemal. 2002. Çokkültürcülük Bağlamında Türkiye'den Batı Avrupa Ülkelerine Göç. **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 26 s. 1: 45-60.

Yavuz. İbrahim. 2021. **Ders Kitaplarında Okunabilirlik**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Yıldız, Cemal, Kevser Arslan, Reyhan Thomas. 2021. **İki Dillilik ve Dil Edinimi**. 1. bs. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yılmaz, Muamber. 2014. Okuma Eğitimi. **Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi**. ed. Muamber Yılmaz. Ankara: Pegem Yayıncılık: 79-108.

Yılmaz, Muamber. 2015. İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Seviyeleri ile Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji Derslerindeki Başarıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s. 29: 9-13.

Ziya, Sinan. 2019. Behiç Ak'ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Zorbaz, Kemal Zeki. 2007. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. **Eğitimde Kuram ve Uygulama**. s. 3: 87-101.